

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ BİLİM DALI

SOSYAL KİMLİĞİN YARDIM ETME DAVRANIŞI ÜZERİNDEKİ
ETKİSİNİN EMPATİ VE ÖZNEL İYİ OLUŞ DEĞİŞKENLERİNE
GÖRE İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Elvan KİREMİTÇİ CANIÖZ

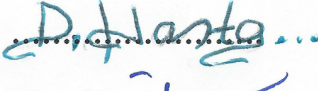
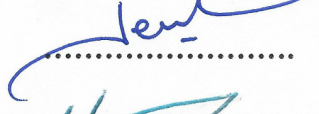

Danışman
Prof. Dr. Hamit COŞKUN

BOLU 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Elvan KİREMİTÇİ CANIÖZ'e ait "Sosyal Kimliğin Yardım Etme Davranışı Üzerindeki Etkisinin Empati ve Öznel İyi Oluş Değişkenlerine Göre İncelenmesi" adlı çalışma, jürimiz tarafından Psikoloji Anabilim Dalında Doktora Tezi olarak oy birliğiyle/ oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

25.07.2019

Unvan, Adı, Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Hamit COŞKUN	
Üye : Doç. Dr. Ferudun KAYA	
Üye : Doç. Dr. Derya HASTA	
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Seçil KESKİN	
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Yasin ŞENYURT	

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Yaşar AYYILDIZ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Doktora Tezi olarak sunduğum, ‘**Sosyal Kimliğin Yardım Etme Davranışı Üzerindeki Etkisinin Empati ve Öznel İyi Oluş Değişkenlerine Göre İncelenmesi**’ başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başvurulmuş kaynaklardan yapılan alıntılarının adlarının bilimsel kurallara uygun olarak metin içinde, dipnotlarda ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Elvan KİREMITÇİ CANİÖZ
25.07.2019

ÖN SÖZ

Kariyerim için psikoloji alanını seçmemin temel nedenleri; elimden geldiğince çevremdeki insanların duygularını anlamak, acılarına ortak olmak, anlaşıldıklarını hissetmelerini sağlamak ve yardımcı olabilmek idi. Bu nedenle, doktora tez çalışmamın konusuna karar verir iken, lisans hayatımdan beri beni en çok mutlu eden mesleki anların gönüllü olarak yer aldığım çalışmalar aracılığı ile insanlara yardım etmek olması büyük ölçüde yardımcı oldu.

Yüksek lisans ve doktora eğitimim boyunca, her konuda sonsuz özveriyle davranan, her zaman destek olan ve her daim bizlere vakit ayıran, değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Hamit COŞKUN'a gerçekten çok teşekkür ederim.

Lisans eğitimimden itibaren, uzakta olsa dahi desteğini her daim yanımda ve öğrencisi olduğum için kendimi şanslı hissettiğim sevgili hocam Doç. Dr. Derya HASTA'ya bana verdiği manevi destek için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Doktora tez çalışmam boyunca, bana her durumda olumlu olmayı aşıl原因 ve farklı bir alandan yeni bakış açıları sunan değerli hocam Doç. Dr. Ferudun KAYA'ya katkıları için çok teşekkür ederim.

Her daim destek veren bir akademisyen olmasının yanı sıra, tanıdığım en mütevazı meslektaşlardan biri olan değerli hocam ve arkadaşım Dr. Öğr. Üyesi Seçil KESKİN'e katkıları için çok teşekkür ederim.

Akademik hayatımda bana sonsuz destek veren, tez konuma karar verme sürecimde bana yol gösteren, Bolu'nun bana kattığı en değerli insanlardan olan ve hayatımın geri kalanında hocam ve arkadaşlarım olarak göreceğim, sevgili hocam Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Yasin ŞENYURT ve çok değerli ailesine her şey için çok teşekkür

ederim. Yalnız yaşadığım bir şehirde yalnız hissettirmedeği için, özellikle Mukaddes ŞENYURT'a teşekkürü borç bilirim.

Akademik hayatta meslektaşım ve üniversite yıllarımdan itibaren can dostlarım olan değerli Arş. Gör. Hilal KAYA, Arş. Gör. Özge ÜNAL, Arş. Gör. Merve CESUR ATINTAŞ, Arş. Gör. Yağmur YAĞMURCU ve Dr. Öğr. Üyesi Cantürk AKBEN'e hayatımda oldukları ve sonsuz destekleri için çok teşekkür ederim.

Hayatımda her daim var olacak çocukluk arkadaşım sayın Merve ASLAN'a, arkadaşlığımız ve birlikte büyüdüğümüz için sevgilerimi sunarım.

Bugünlere gelmemi sağlayan ve emeklerin en büyüğünü sarf eden değerli aileme, varlıkları için minnetlerimi sunarım. Onların sonsuz emekleri sayesinde bu denli güçlü, zorluklarla baş edebilen ve başarılı biri olduğumu iletmek isterim. Bana güçlü olmayı ve hiçbir şeyden korkmamayı öğrettikleri, verdiğim her kararda destekledikleri için çok teşekkür ederim.

Son olarak, özellikle tez dönemim boyunca bana katlanarak manevi destek sunan sevgili eşime teşekkür etmek isterim. Hayatlarımızı paylaştığımız her gün için şanslı olduğumu hatırlatmayı bir borç bilirim.

Elvan KİREMİTÇİ CANİÖZ

25.07.2019

ÖZET

SOSYAL KİMLİĞİN YARDIM ETME DAVRANIŞI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN EMPATİ VE ÖZNEL İYİ OLUŞ DEĞİŞKENLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

Elvan KİREMİTÇİ CANIÖZ

Doktora Tezi

Psikoloji Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Hamit COŞKUN

Temmuz 2019, 135+xvi Sayfa

Sosyal kimliğin yardım etme davranışını etkilediği ve insanların yardım ederken kendi ile aynı grupta olan bireylere daha fazla yardım etmeyi tercih ettiği literatürde yer alan araştırma bulguları ile görülmektedir. Bireylerin kendi ile aynı grupta yer alan insanlarla etkileşim içinde olduğunda kendilerini daha mutlu hissetmeleri ve bu üyelere yönelik daha empatik yaklaşımları, kendini daha mutlu hisseden ve daha empatik yaklaşan insanların daha fazla yardım etmesi bu araştırmanın da temel düşüncesidir.

İlk çalışmada, katılımcılar Türk ve Suriyeli olmak üzere iki koşula ayrılmış ve sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisi, bu etkide öznel iyi oluş, empati ve mağdur görmenin düzenleyici rolü incelenmiştir. Sonuçlar incelendiğinde, katılımcıların yardım etme, öznel iyi oluş ve mağdur görme puanlarının gruplararası anlamlı olarak farklılaştığı, sosyal kimliğin yardım etme davranışını etkilediği ve bu etkide empatinin düzenleyici rolü olduğu görülmüştür.

İkinci çalışmada, aynı araştırma deseni davranışsal olarak ölçüm alınarak incelenmiştir. Katılımcılar Türk ve Suriyeli olmak üzere iki koşula atanmış ve gönüllü katılımlarından ötürü katılımcı ücreti verilmiştir. Araştırma sonunda ise, araştırmacı tarafından düzenlenen bir yardım kampanyasına katılmak isteyip istemedikleri sorulmuş

ve bu yöntem ile davranışsal olarak yardım etme davranışları incelenmiştir. Bulgulara göre, sosyal kimliğe bağlı olarak katılımcıların yardım etme davranışlarının, öznel iyi oluş ve empati düzeylerinin anlamlı olarak farklılaştığı, sosyal kimliğin yardım etme davranışını etkilediği ve bu etkide öznel iyi oluş ve empatinin düzenleyici rolü olduğu görülmüştür.

Çalışmanın bulguları davranışsal ve kültürlerarası ölçümlerin katkısı ile literatüre ışık tutmaktadır. Psikoloji alanında sosyal kimlik, yardım etme davranışı, öznel iyi oluş ve empati değişkenlerini araştırmacı tarafından düzenlenen araştırma desenleri bazında inceleyen araştırmaların bulunmaması nedeniyle, alandaki eksikliğin tamamlanması amaçlanmış ve bu nedenle de, araştırma psikoloji alanı için büyük bir öneme sahiptir.

Anahtar kelimeler: Sosyal kimlik, Yardım Etme Davranışı, Öznel İyi Oluş, Empati.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE EFFECT OF SOCIAL IDENTITY ON HELPING BEHAVIOR ACCORDING TO EMPATHY AND SUBJECTIVE WELL-BEING

Elvan KIREMITCI CANIOZ

PhD Thesis

Department of Psychology

Advisor: Prof. Dr. Hamit COSKUN

July 2019, 135 + xvi Pages

It is well-known evidence that social identity can effect helping behavior and an individual tends to help someone in the in-group rather than one in the out-group. In addition to this effect, subjective well-being and empathy can also play a regulatory role fort he relationship between social identity and helping behavior. In the literature the person who feels empathy and subjective well-being are more like to help someone than one who does not feel empathy and subjective well-being.

In the first study, the participants were divided into two conditions as Turkish and Syrian, and the effect of social identity on the helping behavior, the effect of subjective well-being, empathy and being a victim were also examined. The scores of the participants, in terms of helping, subjective well-being, and being a victim were significantly different between the social identity conditions, and that social identity influenced the helping behavior and empathy had a moderator role between social identity and helping behavior.

In the second study the same research design was carried out except for behavioral measures. The participants were assigned to two conditions, namely Turkish and Syrian. At the end of the research, they were asked whether they wanted to

participate in an aid campaign organized by the researcher and behavioral help behaviors were examined with this method. Findings show that helping behavior, subjective well-being and empathy scores were significantly different depending on the social identity, the social identity. Besides, social identity influenced the helping behavior, the subjective well-being and empathy. Moreover, empathy and subjective well-being had regulatory roles between social identity and helping behavior. Taken together, these findings will shed important new lights on the literature.

Key words: Social Identity, Helping Behavior, Subjective Well-Being, Empathy.

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	ii
ETİK UYGUNLUK BEYANI	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ	xv
ŞEKİLLER VE GRAFİKLER LİSTESİ	xvi
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM	
1. KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR	2
1.1. Sosyal Kimlik	2
1.1.1. Sosyal Kimlik Diğer Değişkenlerin İlişkisine Yönelik Araştırmalar	5
1.2. Öznel İyi Oluş	7
1.2.1. Öznel İyi Oluş ve Diğer Değişkenlerin İlişkisine Yönelik Araştırmalar..	12
1.3. Empati	14
1.3.1. Empati ve Diğer Değişkenlerin İlişkisine Yönelik Araştırmalar	16
1.4. Yardım Etme Davranışı	17
1.4.1. Yardım Etme Davranışı ve Diğer Değişkenlerin İlişkisine Yönelik Araştırmalar	21
II. BÖLÜM	
2. PİLOT ÇALIŞMA	24
2.1. Hipotezler	24
2.2. Yöntem	25

2.2.1.Örneklem	25
2.2.2. Veri Toplama Araçları	26
2.2.2.1. Demografik Bilgi ve Onam Formu	26
2.2.2.2. Nötralizasyon Görevi	26
2.2.2.3. Sosyal Kimlik	27
2.2.2.4. Temel Empati Ölçeği (TEÖ)	27
2.2.2.5. Yardım Etme Metni	28
2.2.3. Süreç ve Analiz	28
2.3. Bulgular	29
2.3.1. Yardım Etme Davranışı ve Empati Arasındaki İlişki	29
2.3.2. Sosyal Kimlik Koşuluna Göre Yardım Etme Davranışı ve Empati Değişkenlerinin İncelenmesi	30
2.3.3. Sosyal Kimlik ve Empatinin Yardım Etme Davranışı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi	31
2.4. Tartışma.....	33

III. BÖLÜM

3. DENEY I	36
3.1. Hipotezler	37
3.2. Yöntem	39
3.2.1.Örneklem	39
3.2.2. Veri Toplama Araçları	40
3.2.2.1. Demografik Bilgi ve Onam Formu.....	40
3.2.2.2. Nötralizasyon Görevi.....	40
3.2.2.3. Sosyal Kimlik	40
3.2.2.4. Ulusal Kimlik Ölçeği.....	41
3.2.2.5. Öznel İyi Oluş	41
3.2.2.6. Temel Empati Ölçeği (TEÖ)	42
3.2.2.7. Yardım Etme Metni	42
3.2.2.8. Mağdur Görme Ölçümü	42
3.2.3. Süreç ve Analiz	43
3.3.Bulgular	44

3.3.1. Yardım Etme Davranışı ve İlgili Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	44
3.3.2. Sosyal Kimlik Koşuluna Göre Yardım Etme Davranışı, Mağdur Görme, Öznel İyi Oluş ve Empati Değişkenlerinin İncelenmesi	45
3.3.3. Sosyal Kimliğin Yardım Etme Davranışına Etkisinde Öznel İyi Oluşun Düzenleyici Rolünün İncelenmesi	46
3.3.4. Sosyal Kimliğin Yardım Etme Davranışına Etkisinde Empatinin Düzenleyici Rolünün İncelenmesi	50
3.3.5. Sosyal Kimliğin Yardım Etme Davranışına Etkisinde Mağdur Görmenin Düzenleyici Rolünün İncelenmesi.....	50
3.4. Tartışma.....	52
3.4.1. Yardım Etme Davranışı ve İlgili Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	52
3.4.2. Sosyal Kimlik Koşuluna İlişkin Bulgular	53
3.4.2.1. Yardım Etme Davranışına Ait Bulgular	53
3.4.2.2. Mağdur Görmeye Ait Bulgular	55
3.4.2.3. Öznel İyi Oluşa Ait Bulgular.....	56
3.4.2.4. Empatiye Ait Bulgular	57
3.4.3. Öznel İyi Oluşun Düzenleyici Rolü.....	57
3.4.4. Empatinin Düzenleyici Rolü	59
3.4.5. Mağdur Görmenin Düzenleyici Rolü	60

IV. BÖLÜM

4. DENEY II	62
4.1. Hipotezler	62
4.2. Yöntem	64
4.2.1. Örneklem	64
4.2.2. Veri Toplama Araçları	65
4.2.2.1. Demografik Bilgi ve Onam Formu.....	65
4.2.2.2. Nötralizasyon Görevi	65
4.2.2.3. Sosyal Kimlik	65
4.2.2.4. Ulusal Kimlik Ölçeği.....	65

4.2.2.5. Öznel İyi Oluş	66
4.2.2.6. Temel Empati Ölçeği (TEÖ)	66
4.2.2.7. Yardım Etme Davranışı	67
4.2.3. Süreç ve Analiz	67
4.3. Bulgular	69
4.3.1. Yardım Etme Davranışı ve İlgili Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	69
4.3.2. Sosyal Kimlik Koşuluna Göre Yardım Etme Davranışı, Öznel İyi Oluş ve Empati Değişkenlerinin İncelenmesi	70
4.3.3. Sosyal Kimliğin Yardım Etme Davranışına Etkisinde Öznel İyi Oluşun Düzenleyici Rolünün İncelenmesi	71
4.3.4. Sosyal Kimliğin Yardım Etme Davranışına Etkisinde Empatinin Düzenleyici Rolünün İncelenmesi	72
4.4. Tartışma	74
4.4.1. Yardım Etme Davranışı ve İlgili Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	74
4.4.2. Sosyal Kimlik Koşuluna İlişkin Bulgular	75
4.4.2.1. Yardım Etme Davranışına Ait Bulgular	75
4.4.2.2. Öznel İyi Oluşa Ait Bulgular	76
4.4.2.3. Empatiye Ait Bulgular	76
4.4.3. Öznel İyi Oluşun Düzenleyici Rolü	77
4.4.4. Empatinin Düzenleyici Rolü	78

V. BÖLÜM

5. SONUÇLAR	80
5.1. Araştırma Modeli	81
5.2. Katkılar	82
5.3. Doğurgular	83
5.4. Sınırlılıklar ve Öneriler	83

KAYNAKLAR	85
------------------------	-----------

EKLER

Ek 1: Demografik Bilgi Formu ve Onam Formu.....	104
Ek 2: Nötralizasyon Görevi	106
Ek 3: Pilot Çalışma İçin Sosyal Kimlik Manipülasyon Formu	107
Ek 4: Temel Empati Ölçeği (TEÖ)	109
Ek 5: Yardım Etme Metni.....	110
Ek 6: 1. Çalışma İçin Sosyal Kimlik Manipülasyon Formu.....	111
Ek 7: 1. Çalışma İçin Ulusal Kimlik Ölçeği	113
Ek 8: Öznel İyi Oluş Ölçeği (ÖIO)	114
Ek 9: 1. Çalışma İçin Mağdur Görme Ölçümü	116
Ek 10: 2. Çalışma İçin Yardım Etme Davranışı Ölçümü	117
Ek 11: 3. İkinci Pilot Çalışmanın Demografik Bilgi Formu ve Onam Formu.....	118
Ek 12: İkinci Pilot Çalışmanın Sosyal Kimlik Manipülasyonu.....	120
Ek 13: İkinci Pilot Çalışmanın Ulusal Kimlik Ölçeği	121
Ek 14: İkinci Pilot Çalışmanın Yardım Etme Davranışı Ölçümü.....	122
Ek 15: İkinci Pilot Çalışmanın Yardım Sonrası Mutluluk Ölçümü.....	123
Ek 16: İkinci Pilot Çalışmada Katılımcıların Ülkelerine Göre Dağılımları	124
Ek 17: İkinci Pilot Çalışmada Katılımcıların Demografik Özellikleri	125
Ek 18: İkinci Pilot Çalışmada Ülke Koşuluna Göre Değişkenlerinin İncelenmesi	126
Ek 19: İkinci Pilot Çalışmada Yardım Etmenin Ülke Koşuluna Göre Farklılaşması...127	
Ek 20: İkinci Pilot Çalışmada Mutluluğun Ülke Koşuluna Göre Farklılaşması.....	128
Ek 21: İkinci Pilot Çalışmada Milliyetle Özdeşleşmenin Farklılaşması	129
Ek 22: İkinci Pilot Çalışmada Kültür Boyutuna Göre Değişkenlerinin İncelenmesi ...130	
Ek 23: İkinci Pilot Çalışmada Yardım Etmenin Düzenleyici Rolü	131
Ek 24: İkinci Pilot Çalışmanın Araştırma Deseni.....	132
Ek 25: İkinci Pilot Çalışmada Yardım Etme Davranışının Düzenleyicilik Grafiği.....	133
Ek 26: Etik Kurul Onay Belgesi	134
ÖZ GEÇMİŞ	135

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Öznel İyi Oluşun Bileşenleri	9
Tablo 2.1: Katılımcıların Demografik Özellikleri	26
Tablo 2.2: Yardım Etme Davranışı ve Empati Arasındaki İlişki.....	29
Tablo 2.3: Sosyal Kimlik Koşuluna Göre Yardım Etme Davranışı ve Empati Değişkenlerinin İncelenmesi.....	30
Tablo 2.4: Sosyal Kimlik ve Empatinin Etkileşimi	31
Tablo 3.1: Katılımcıların Demografik Özellikleri	39
Tablo 3.2: Yardım Etme Davranışı ve Diğer Değişkenler Arasındaki İlişki.....	45
Tablo 3.3: Sosyal Kimlik Koşuluna Göre Değişkenlerin İncelenmesi	46
Tablo 3.4: Sosyal Kimlik ve Öznel İyi Oluşun Etkileşimi.....	47
Tablo 3.5: Sosyal Kimlik ve Empatinin Etkileşimi	48
Tablo 3.6: Sosyal Kimlik ve Mağdur Görmenin Etkileşimi	50
Tablo 4.1: Katılımcıların Demografik Özellikleri	64
Tablo 4.2: Yardım Etme Davranışı ve Diğer Değişkenler Arasındaki İlişki.....	69
Tablo 4.3: Sosyal Kimlik Koşuluna Göre Yardım Etme Davranışı, Öznel İyi Oluş ve Empati Değişkenlerinin İncelenmesi	70
Tablo 4.4: Sosyal Kimlik ve Öznel İyi Oluşun Etkileşimi	71
Tablo 4.5: Sosyal Kimlik ve Empatinin Etkileşimi	73

ŞEKİLLER VE GRAFİKLER LİSTESİ

Şekil 2.1: Araştırma deseni	32
Şekil 3.1: Araştırma Deseni.....	47
Şekil 3.2: Araştırma Deseni.....	49
Şekil 3.3: Araştırma Deseni.....	50
Şekil 4.1: Araştırma Deseni.....	71
Şekil 4.2: Araştırma Deseni.....	73
Şekil 5.1: Sosyal Kimlik-Yardım Etme Davranışı kavramsal modeli.....	82
Grafik 2.1: Yardım etme davranışının sosyal kimlik koşuluna göre farklılaşması	30
Grafik 2.2: Empati puanlarının sosyal kimlik koşuluna göre farklılaşması	31
Grafik 2.3. Düşük, orta ve yüksek düzeyde empatide sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki koşullu etkileri.....	32
Grafik 3.1: Düşük, Orta ve Yüksek Düzeyde Öznel İyi Oluşta Sosyal Kimliğin Yardım Etme Davranışı Üzerindeki Koşullu Etkileri.....	48
Grafik 3.2: Düşük, Orta ve Yüksek Düzeyde Empatide Sosyal Kimliğin Yardım Etme Davranışı Üzerindeki Koşullu Etkileri	49
Grafik 3.3: Düşük, Orta ve Yüksek Düzeyde Mağdur Görmede Sosyal Kimliğin Yardım Etme Davranışı Üzerindeki Koşullu Etkileri.....	51
Grafik 4.1: Düşük, Orta ve Yüksek Öznel İyi Oluş Düzeyinde Sosyal Kimliğin Yardım Etme Davranışı Üzerindeki Koşullu Etkileri.....	72
Grafik 4.2: Düşük, Orta ve Yüksek Düzeyde Empati Sosyal Kimliğin Yardım Etme Davranışı Üzerindeki Koşullu Etkileri	74

GİRİŞ

Sosyal bir varlık olarak insan, toplum içerisinde yaşar ve kişilerarası ilişkiler, varoluşu için hayati bir öneme sahiptir. Bu ilişkilerin başlaması, sürmesi veya bitmesi bireylerin ait oldukları sosyal kimliklerinden de oldukça etkilenmektedir. Bu nedenle, sosyal kimliğe bağlı olarak hangi değişkenler etkilendiği, psikoloji literatüründe büyük merak konusudur.

Prososyal davranışlardan olan yardım etme davranışı ise, bireyin bir başkasının bir ihtiyacını karşılamasına yönelik gösterdiği davranış olarak ele alınmaktadır. Bu yönüyle, bireylerin bazılarında yardım etmeyi bazılarında ise etmemeyi seçmesi sosyal kimliklerine bağlı olarak değişmektedir.

Bu iki değişkene bağlı olarak, öznel iyi oluş veya empatinin de yardım etme davranışını ne ölçüde etkilediği ve özellikle bu konularda literatürde yapılan çalışmaların az olması, araştırmacıyı bu çalışmayı gerçekleştirmesi için motive etmiştir. Bu doğrultuda, öncelikle kavramların tanımları açıklanmış, ardından iki pilot çalışma gerçekleştirilmiş ve diğer iki çalışma sırasıyla yapılmıştır. İlk çalışmada, sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisi ve bu etkide öznel iyi oluş ve empatinin düzenleyici rolü varsayımsal olarak, ikinci çalışmada ise davranışsal olarak incelenmiş ve bulgular ortaya konmuştur. Bu yönüyle de, değişkenleri varsayımsal ve deneysel şekilde ele alan, literatürde bir çalışma bulunmaması nedeniyle, bu araştırma ile literatürdeki bu boşluğun doldurulması amaçlanmıştır. Son olarak, yabancı katılımcılardan alınan veriler ile gerçekleştirilen ikinci pilot çalışma ile, Türk ve yabancı katılımcıların dahil olduğu ve geliştirilen araştırma deseninin incelendiği, literatürde başka bir çalışma bulunmamaktadır. Bu açıdan da, elde edilen bulgular gelecek araştırmalara yol göstermekte ve literatürdeki boşluğa ışık tutmaktadır.

I. BÖLÜM

1. KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR

1.1. Sosyal Kimlik

İnsan toplum içinde yaşayan bir varlıktır. Çoğu zaman kendine ‘Ben kimim?’ sorusunu yöneltmek toplum içindeki bu varlığını anlamlandırmaya çalışmaktadır. Bu soruyu yanıtlarken, kendisi ve diğer bireyler için kim olduğuna bağlı olarak kimliğin bireysel ve sosyal boyutları ortaya çıkmaktadır. Bireysel özellikleri temel olarak açıklanan kimlik, bireysel kimlik; sosyal özellikler temel alınarak açıklanan kimlik ise, sosyal kimlik olarak ifade edilmektedir. Bireyin yetenekleri ve inançları gibi kişisel özellikleri ile bedensel özellikleri gibi sadece ona ait olan özellikleri kişisel kimliğini oluşturmaktadır. Ayrıca, bireyin toplumsal rolleri ve diğer bireylerle arasındaki ilişkileri de sosyal kimliği oluşturan birkaç etmendir, sosyal özdeşleşmeleri olarak tanımlanmaktadır (Leary, Wheeler ve Jankins 1986; 11-18). Bulunulan ortamın özelliklerine göre bireysel ve sosyal kimlik ortaya konmaktadır. Özellikle bireylerin grup üyeliklerinin ön plana çıkarıldığı ve çıkarılmadığı durumlarda grup içi ve gruplar arası davranışlarının farklılaştığı görülmektedir (Turner 1982: 15-40).

Sosyal Kimlik Kuramı’na göre, bir gruba ait hissetmek bilişsel sosyal sınıflandırmanın sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Birey hem bir gruba aidiyet hissetmek ve o grup üyeleri ile benzer olmak isterken, hem de kendi bireyselliğinin farkında olmak ve bunu korumak istemektedir. Bu nedenle, bireyin benlik imajı bireysel kimliği ve sosyal kimliğinin oluşturduğu bir bütün olarak ele alınmaktadır (Turner, Brown ve Tajfel 1979: 187-204).

Bireyin kendini çeşitli gruplara ait hissetmesi olarak kısaca ifade edilen sosyal kimlik kavramı, bireyin yaşadığı toplumda din, dil, ırk, mezhep ve aile gibi faktörlere bağlı olarak çeşitli gruplara aidiyet hissetmesi, kendini bu gruplar ile ne kadar özdeşleştirdiği ve gruplara verdiği değer sonucunda oluşan benlik kavramının bir bölümünü ifade etmektedir. Birey ait olduğu gruplar sayesinde, kendini sosyal olarak tamamlamaktadır (Turner, Brown ve Tajfel 1979:187-204; Bilgin 1994: 15). Bu dahiliyet ile kendisini ve ait olduğu grupları ile diğerleri ve diğer gruplar arasında bir karşılaştırma yapmaktadır. Ayrıca, birey grup üyelerine stereotipik yaklaşarak, aynı grup üyelerinin benzer özelliklere sahip olacaklarını düşünme eğilimi göstermektedir (Tajfel 1981: 10).

Literatür incelendiğinde, gruplar ve gruplar arası ilişkilerin, Sherif ve Asch gibi birçok sosyal psikolog tarafından yapılan araştırmaların ardından, Tajfel ve Turner'ın 70' li yıllarda gerçekleştirdikleri deneysel çalışmalar ile daha açık kavramsallaştırıldığı görülmektedir. Geliştirilen Sosyal Kimlik Kuramı'na göre, bireylerin gruplara aidiyet hissetmeleri ile sosyal kategorizasyon süreci oluşmakta ve gruplar arası davranışlar görülmektedir. Grup üyelerinin benzer özellikler gösterdikleri kişileri iç grup üyeleri, etnik köken veya yaş gibi özellikler açısından onlardan farklılaşan kişileri ise dış grup üyeleri olarak gördükleri belirtilmiştir (Turner, Brown ve Tajfel 1979: 187-204).

Tajfel ve Turner tarafından geliştirilen Minimal Grup Paradigması'na göre, katılımcıların aynı gruptan oldukları bireyleri iç grup üyesi olarak benimsedikleri ve ödül paylaşımı yaparken iç grup üyelerine daha fazla miktarda ödül verdikleri gözlemlenmiştir. Bu çalışma sonrasında, bireyleri iç grup ve dış grup olarak ikiye bölmenin grup davranışını geliştirdiği görülmüştür (Tajfel 1982: 1-39).

Aynı zamanda, bireyin kendi grup üyelerini ve grubunu diğerlerinden daha farklı olarak algılaması ve daha olumlu olarak değerlendirmesi grup iç kayırmacılığı olarak ele alınmıştır. Bu nedenle, yardım etme davranışını gösterirken, iç grubundan olan bireye daha fazla yardım etmektedir (Dovidio vd. 1997:510-540; Levine, Cassidy ve Brazier 2002:1452-1463; Tajfel 1982:1-39).

Bu değerlendirmeler birey yalnızken değil, grup içinde veya gruplar arası bir etkileşim olduğunda geçerlidir (Tajfel 1981: 10). Grup içi özellikler kendi grubunun daha iyi olduğuna inanma, dış gruplarla rekabet ve grup içi bağlılık gibi bazı özellikler ile görülmektedir (Turner 1978: 431-438; Hogg 1992: 15). Bireylerin bir gruba aidiyet hissetmesi ve o grubun onlar için önemli olmasının, kimliklerinin sosyal boyutunu oluşturduğu görülmüştür. Bir gruba yönelik kimliklenme ile birey grup üyelerinden gördüğü sosyal destek sayesinde, problemler ile daha kolay başa çıkabilmekte, daha az stres yaşamakta ve yaşam doyumu yükselmektedir (Haslam vd. 2005: 355-370).

Birey toplum içerisindeki yerini tanımlarken bir karşılaştırma yapmakta ve ait oldukları gruplar bazında da bu karşılaştırmalara devam etmektedir. Toplumsal Karşılaştırma Kuramı' na göre, birey kendini ve ait oldukları grupları tanımlayabilmek adına, diğer birey ve gruplarla karşılaştırma yapmakta ve ait olduğu grubu diğer gruplardan daha olumlu algılama eğilimindedir. Bu karşılaştırmalar sonunda sahip olduğu aidiyetleri, kimliğinin gelişimine olumlu veya olumsuz katkıda bulunmaktadır. (Festinger 1954: 117-140).

Sosyal psikoloji literatürü incelendiğinde, sosyal kimlik kuramının stereotipler, grup süreçleri, Gruplararası suçluluk ve utanç, kolektif davranış, sosyal etki ve gruplararası kutuplaşma gibi gruplararası davranışla ilişkili alanlarda kullanıldığı görülmektedir (Tajfel 1985: 33; Hogg ve Abrams 1990: 47). Gruplar arası yardım etme davranışını etkileyen en önemli duygusal faktörlerden ikisi, suçluluk ve utanç duymadır. Bir dış gruba veya o grubun üyesine yönelik suçlu hissetmenin, bireylerin o gruba yönelik yardım etme davranışını arttırdığı görülmüştür. Özellikle siyahiler gibi ayrımcılığa maruz kalan gruplara yönelik yardım etme davranışı incelendiğinde, beyaz ten rengine sahip olan bireylerin yardım etme davranışlarının altında bu iki mekanizmanın yer aldığı bilinmektedir (Oswald ve Harvey 2000: 338-356).

Bu bilgiler ışığında, bireylerin sosyal kimliklerine bağlı olarak yardım etme davranışlarının etkilenip etkilenmediği incelenecektir. Sosyal Kimlik Kuramı' na göre, birey iç grubunda yer alan kişilere daha fazla yardım etme eğilimindedir ve bu nedenle, iki değişken arasındaki ilişki incelenecektir (Diener ve Seligman 2002: 81-84; Dunn,

Aknin ve Norton 2014: 41-47; Oswald ve Harvey 2000: 338-356; Tajfel 1981: 10). Ayrıca, bu ilişkide öznel iyi oluş ve empatinin düzenleyici rolü de ele alınacaktır. Daha mutlu ve empatik yaklaşan bireylerin literatür ile tutarlı olarak daha fazla yardım etmeleri beklenmektedir (Diener ve Seligman 2002: 81-84; Diener ve Tay 2017: 90; Dunn, Aknin ve Norton 2014: 41-47; Leary, Wheeler ve Jenkins 1986: 10; Oswald ve Harvey 2000: 338-356; Tajfel vd. 1971: 149-178; Tajfel 1981: 10).

1.1.1. Sosyal Kimlik ve Diğer Değişkenlerin İlişkisine Yönelik Araştırmalar

Sosyal kimliğin yardım etme, öznel iyi oluş ve empati ile ilişkisine yönelik literatürde birçok çalışma bulunmaktadır. Özellikle dış grup üyelerine yönelik önyargı nedeniyle, bu durumun yardımı engellediği de elde edilen bulgular arasındadır.

Gaertner ve arkadaşları (1982: 69-77) tarafından beyaz öğrencilerle yapılan bir çalışmada, yardıma ihtiyaç duyan kişinin siyahi olduğu koşulda öğrencilerin daha yavaş yardım ettikleri, o bireyin ırkının yardım etme davranışını etkilediği görülmüştür.

İç/dış grup üyesi olmanın yardım etme davranışı üzerindeki etkisinin incelendiği bir diğer çalışmada, bir araştırmacı, öğrenciler ile aynı okuldan veya farklı okuldan olduğunu söyleyerek onlar ile birlikte bir video izlemiştir. Ardından, bir konuda yardım edeceğini ve etmeyeceğini söylemiştir. Katılımcıların, öğrencinin iç grup üyesi olduğu ve yardım edeceğini söylediği koşulda en fazla yardım ettikleri görülmüştür (Levine, Cassidy ve Brazier 2002: 1452-1463).

Levine ve Thompson (2004: 229-245) tarafından yapılan araştırmaya göre, öğrenciler hayali bir yardım durumunun içinde bırakılmış ve iç veya dış gruplarına yönelik yardım etme davranışlarının nasıl etkilendiği incelenmiştir. Bir felaketin Amerika veya Güney Amerika' da yaşandığının belirtildiği çalışmada, Amerikan öğrencilerin kendi gruplarına daha fazla yardım edeceklerini belirttikleri görülmüştür. Avrupa veya İngiltere'de felaket yaşandığının belirtildiği durumda ise, Avrupalı öğrencilerin yine kendi gruplarına daha fazla yardım etmek istedikleri görülmüştür.

Futbol üzerinden grup üyeliğinin manipüle edildiği bir çalışmada, yardıma ihtiyaç duyan kişi ile aynı takımı tutan katılımcıların diğer gruba kıyasla daha fazla yardım ettikleri görülmüştür (Levine vd. 2008: 76-84).

Stürmer ve arkadaşları (2006: 437-451) tarafından yapılan bir diğer çalışma sonucunda, sosyal kimliğin empati temelli yardım etme davranışını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bireyler, empati duydukları grup üyesine yönelik daha fazla yardım etmişlerdir. Özellikle, iç grup üyesinin yardıma ihtiyacı olduğu koşulda, empatinin yardım etme davranışını yordadığı görülmüştür.

Verkuyten ve Reijerse (2008: 106-127)' in Hollanda' da yaşayan Türk azınlık grupları ile yaptıkları çalışmada, Türklerin gruplarını daha geçirgen gördüklerinde daha az Türk kimliği ve daha yüksek Hollandalı kimliği gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, Türk azınlık üyelerinin toplumda yerlerinin Hollandalı çoğunluk üyelerine kıyasla daha az meşru olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Yardıma ihtiyaç duyan bireyin ırkının incelendiği bir çalışmada, beyaz katılımcıların siyahi bireylere yaptıkları yardımın daha az ve yardım hızının daha düşük olduğu görülmüş, dış grup üyesine daha az yardım ettikleri sonucuna ulaşılmıştır (Kunstman ve Plant 2008: 1499).

Milliyetle özdeşleşme düzeyi yüksek Hollandalıların, dış grup üyesi olan Yahudilere yönelik suçluluk duygusundan ziyade kolektif gurur duydukları, kendi milliyetlerini daha üstün gördükleri bulunmuştur (van Leeuwen, van Dijk ve Kaynak 2013: 781-796). Eğer kendini milliyetiyle yüksek düzeyde özdeşleştirirse, dış grubundan bir başka bireye yönelik yardım etme davranışında daha az bulunmakta olduğu görülmüştür (Zebel, Doosje ve Spears 2009: 61-78).

İç grup ve dış grup üyelerine yönelik yardım etme davranışının çocuklar üzerinde incelendiği bir araştırmanın ilk aşamasında, 8 ve 13 yaşları arasındaki çocukların grup içi ve grup dışından katılımcılara yönelik yardım etme davranışları ölçülmüş ve empatik tutumlarının yardım etme davranışlarını yordadığı, dış grup

üyelerine iç grup üyelerine kıyasla daha fazla yardım ettikleri görülmüştür. Bir başka çalışmada ise, düşük ve yüksek ihtiyaç durumunda bulunmalarına göre, iç grup ve dış grup üyelerine yönelik yardım etme davranışı incelenmiş ve düşük ihtiyaç durumunda çocukların dış grup üyelerine daha fazla yardım ettikleri görülmüştür (Sierksma, Thijs ve Verkuyten 2014: 369-383).

Dış grup üyelerine yönelik yardım etme davranışı incelendiğinde, yardım eden ve edilecek bireyler arasındaki ilişkinin miktarı, kalitesi ve yardım edilecek bireye duyulan empati gibi kavramlar yardım edip etmeyeceğimizi etkilemektedir. Daha empatik yaklaşan bireylerin dış grup üyelerine daha fazla yardım ettikleri görülmüştür (Johnston ve Glasford 2018: 1185-1202).

Kendini milliyetleriyle yüksek düzeyde özdeşleştiren bireylerin, yardımda bulunacakları bireyin milliyetine yönelik olumlu tutumlara sahip olması da bu yardım etme davranışında bulunma olasılığını artırmaktadır. Özellikle yüklü miktarlarda yapılan bağışlarda, ülkeler arasındaki ilişkilerin de bireyler arasındaki ilişkiler kadar yardım davranışını etkilediği görülmektedir (James ve Zagefka 2017: 10).

1.2. Öznel İyi Oluş

İkinci Dünya Savaşı döneminden itibaren araştırmalar olumsuz duygulara ve ruhsal bozukluklara olumlu duygulara göre daha fazla odaklanmaktadır. Ancak, bu dönem 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren değişmeye başlamış ve olumlu duygulara odaklanan pozitif psikoloji kavramı içerisinde iyi oluş ele alınmaya başlanmıştır (Seligman ve Csikszentmihalyi 2000: 5).

Bireyin olumlu işlevselliğini sağlayan kavramlar, psikoloji literatüründe uzun yıllardır incelenmekte ve merak edilmektedir. Öznel iyi oluş yaşamdan doyum alma, bilişsel ve duygusal yönden iyi hissetme ile olumlu duygu ve yaşantıların olumsuz duygu ve yaşantılardan daha fazla olması hali olarak, diğer kavramlardan ayrılmaktadır (Diener 2000: 34; Peterson Park ve Seligman 2005: 25-41; Ryan ve Deci 2000: 54-67).

Bireylerin kendilerini mutlu olarak ifade etmeleri de olan öznel iyi oluş kavramı, iyi bir yaşamın öznel tanımlaması olarak incelenmektedir. Uzun yıllar boyunca araştırmacılar iyi ve kaliteli bir yaşamın bileşenleri üzerine araştırmalar yapmışlardır (Dost 2016: 15). Yaşamdan genel memnuniyet hali, mutlu olunan ve hoş bulunan anların hoş olmayanlara kıyasla daha fazla olması, yaşanan sevinçlerin hüznün gibi duygulardan daha fazla yaşanması ve bireyin yaşamını olumlu olarak değerlendirmesi, bireyin öznel iyi oluş hali için önemlidir (Diener ve Seligman 2002: 81-84).

Diener' a (1984: 542) göre, mutluluğun tanımı 3 kategoriye göre yapılmaktadır. İlk kategoride, bireyin dışsal faktörlere göre değerlendirme yapması ve toplumda kabul gören niteliklere sahip olduğu takdirde, kendini mutlu olarak görmesidir. İkinci kategoride, mutluluk öznel bir değerlendirme olarak ele alınmakta ve bireyin yaşamından duyduğu memnuniyet kişinin kendi oluşturduğu iyi yaşam kriterlerine sahip olup olmamasına göre yapılmaktadır. Üçüncü kategoride ise, bireyin deneyimlediği olumlu duygu ve yaşantıların olumsuz duygu ve yaşantılardan daha fazla olması durumu yer almaktadır. Bu kategoride öznel iyi oluş, olumlu duygulanım üzerine yoğunlaşmaktadır.

Öznel iyi oluş, bilişsel ve duygusal olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Bilişsel boyut, yaşam memnuniyeti olarak daha çok ele alınırken, duygusal boyut ise olumlu ve olumsuz duygulanım olarak incelenmektedir (Diener ve Ryan 2009: 227-268; Dost 2016: 15). Yaşam memnuniyeti içerisinde geçmiş ve gelecekte doyum alma, şu anki yaşama yönelik doyum ve anlamlı insan ilişkileri yer almaktadır. Olumlu duygulanım neşe, heyecan, mutluluk ve güven gibi duyguları kapsarken; olumsuz duygulanım öfke, stres, üzüntü ve mutsuzluk gibi duyguları içermektedir. Duygudurum yoluyla, birey yaşamına ilişkin öznel bir değerlendirme yapmakta ve uzun süreli olması nedeniyle, araştırmacılar tarafından daha çok incelenmektedir (Ben-Zur 2003: 67; Diener vd. 1999: 276). Öznel iyi oluşun bileşenleri Tablo 1.1'de sunulmaktadır (Diener vd. 1999: 276).

Tablo 1.1: Öznel İyi Oluşun Bileşenleri

Olumlu Duygulanım	Olumsuz Duygulanım	Yaşam Doyumu	Yaşam Alanları
Sevinç	Suçluluk	Yaşamı değiştirme arzusu	İş
Neşe	Utanç	Şimdiki yaşamdan alınan doyum	Aile
Memnuniyet	Üzüntü	Geçmiş yaşamdan alınan doyum	Boş zaman etkinlikleri
Gurur	Kaygı ve Kuruntu	Gelecek yaşamdan alınan doyum	Sağlık
Sevgi	Öfke	Diğer kişilerin bireyin yaşamı hakkındaki görüşleri	Gelir
Mutluluk	Stres		Benlik
Coşku	Depresyon		Arkadaşlık
	Kıskançlık		

Öznel iyi oluşla ilgili etmenler incelendiğinde, temel olarak kişisel etmenler, sosyo-demografik etmenler ve çevresel etmenler olarak üç kategoriye ayrılmaktadır. Yaş ve cinsiyet gibi kişisel etmenler, öznel iyi oluş ile arasındaki ilişki en çok incelenen değişkenler arasında yer almaktadır. Ancak aralarındaki düşük ilişkiye kıyasla, sosyo-demografik özellik ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin daha güçlü olduğu birçok araştırma bulguları ile desteklenmektedir (Mroczek ve Kolarz 1998: 1333; Diener ve Diener 1996: 181).

Literatürde öznel iyi oluşu etkileyen en güçlü kaynakların ortaya konması amacıyla geliştirilen birçok kuram bulunmaktadır. Bunlardan erek kuramına göre, birey amacına ulaştığında veya ihtiyaçlarını giderdiğinde kendini daha mutlu hissetmektedir. Diener (1984: 542)'a göre de, öznel iyi oluş literatüründe yer alan çalışmaların çoğunun doyum ve ihtiyacı karşılamaya yönelik olan bu modeli temel aldığı düşünülmektedir. Etkinlik kuramına göre, bireye doyum sağlayan şeyin amaç değil amaca giden yolda geçirilen süreç olduğu düşünülmektedir (Diener 1984: 542). Ve geliştirilen etkinlik kuramlarından Akış Kuramı' nı geliştiren Csikzentmihalyi' ye göre, bireyin bir amaca ulaşması mutluluğun ön koşuludur. Eğer bir etkinliğin gücü ve bireyin yeteneği eşit ise, birey o deneyimden haz duyar ve 'akış' denilen deneyim gerçekleşir (Csikszentmihalyi 1996: 10; Nakamura ve Csikszentmihalyi 2009: 195). Çok yönlü uyumsuzluk kuramına göre, bireyler kendi hayatlarını, sahip olduklarını, ihtiyaçlarını ve amaçlarını diğer bireyler ile kıyaslama eğilimindedir. Eğer o anki şartlar ile sahip olunmak istenen standartlar arasındaki fark az ise, birey daha mutlu hissetmektedir (Michalos 1985: 347). Aşağıdan yukarı kuramına göre, bireyin mutlu hissetmesinin nedeni yaşamı boyunca birçok mutlu hissettiği anlara sahip olması ve bu anların birikimidir. Yukarıdan

aşağı kuramında ise bireyin kişiliğinin yaşam olaylarına vereceği tepkileri etkilediği söylenmektedir. Mutluluk, verilen bu tepkilerde saklıdır. Dinamik denge kuramına göre, insan yaşam olaylarına ve onlara verdiği tepkileri bir dengede tutarak mutluluğunu koruyabilmektedir. Diener ve arkadaşlarına (1999: 276) göre uyum kuramında bahsedilen, bireylerin yaşadıkları olumlu ve olumsuz olaylara zamanla uyum sağlayabilme güçlerinin mutluluk düzeylerini etkilediğidir. Sosyal üretim işlevi kuramına göre, bireyler sahip oldukları olanaklar içerisinde kendilerini geliştirebildikleri koşulda daha mutlu hissetmektedir (Ormel vd. 1999: 61). Ryff' in Psikolojik İyi Oluş Kuramı ise, insanlarla olumlu ilişkilere sahip olmayı, yüksek benlik saygısını ve yaşamı anlamlı ve değerli bulma ihtiyaçlarını ele almaktadır. Psikolojik iyi oluş sadece ruhsal hastalıklara sahip olmamak değil, bireyin yaşamını iyileştirmesini sağlayan diğer etmenleri de ele almaktadır (Ryff 1995: 99). Öz-belirleme Kuramı' na göre, insanların temel psikolojik ihtiyaçlarından ikisi, topluma katkıda bulunma ve ilişkide olma ihtiyacıdır. Birey, aynı çevrede yer aldığı insanlar ile sağlıklı ilişkiler kurma eğilimindedir (Deci ve Ryan 2000: 227; Sheldon ve Houser-Marko 2001: 152). Bu nedenle, prososyal davranışlar ve iyi oluş ilişkisi, bireyin sağlıklı ilişkiler kurmasının sonucu olarak ele alınmaktadır. Bireyin yaşamını olumlu ilişkiler geliştirmeye ve ihtiyacı olana yardım etme gibi amaçlara bağlamasının, daha mutlu hissetmesi ile ilişkili olduğu ve ruh sağlığını olumlu yönde etkilediği görülmektedir (Downie vd. 2006: 527). Bireyin diğer insanlar ile olumlu ilişkiler kurması, şefkatle yaklaşması ve ihtiyaçlarını karşılamaları için yardım etmesi, yüksek iyilik haline sahip olması ile ilişkilidir (Ryff 1995: 99).

Lyubomirsky ve arkadaşlarına (2005: 803) göre, insanlar aktif olma, başkalarına yardım etme ve onlara destek olma gibi davranışsal etkinliklerde bulunma eğilimindedir. Mutluluğun dışsal faktörlerden ziyade, yukarıda belirtilen yardım etme gibi içsel faktörlerle daha fazla ilişkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmacılara göre, mutlu insanlar yaşam olayları karşısında daha olumlu düşünebilen ve davranabilen, kendine güvenen ve başkalarını da düşünen kişiler olarak tanımlanmaktadır (Lyubomirsky ve Dickerhoof 2011: 229).

Öznel iyi oluş kültürel açıdan incelendiğinde, toplulukçu kültürlerde yaşayan bireylerin öznel iyi oluş ve yaşam doyumu puanlarının bireyci kültürde yaşayan bireylere kıyasla daha düşük olduğu görülmektedir. Bireylerin öznel iyi oluş düzeyleri ve yaşam doyumları dışsal temellidir ve aynı toplumda yer aldıkları kişilerle olan etkileşimden etkilenmektedir (Diener ve Lucas 2000: 325). Kuzey Avrupa ve Amerika kültürlerinde öznel iyi oluş daha çok kişisel başarı temelinde olmakta; Asya ülkeleri gibi toplulukçu kültürlerde ise, kişisel başarı yerine toplum içinde destek görme ve onların başarılı olduğunu söylemesi sayesinde daha mutlu hissetmesi olarak ele alınmaktadır (Lu ve Gilmour 2004: 269; Markus ve Kitiyama 1991: 224).

Diener'a (1984: 542) göre, bireyin içinde bulunduğu çevreyi de kapsayan sosyal değişkenler, öznel iyi oluşu en çok etkileyen etmenlerden biridir. Birey yakın çevresindeki diğer insanlar ile birlikte bir grup oluşturur. Bu grup içerisinde yer alan her birey birbirine sosyal destek sağlamaktadır. Aynı grup içerisinde yer almanın sonucunda hissedilen sosyal destek sayesinde, bireyin grubuna olan bağlılığı artar, daha olumlu sosyal ilişkiler kurar ve grubuna daha olumlu duygular atfederek daha mutlu hisseder (Saygın ve Arslan 2009: 207; Stroebe 2000: 10).

Son olarak, yapılan birçok araştırma bulgularına göre, mutlu insanların mutsuz insanlara kıyasla daha az kalp rahatsızlıkları ve psikolojik rahatsızlıklara yakalandıkları, daha iyi ve güçlü sosyal ilişkilere ve ikili ilişkilere sahip oldukları, genel yaşamlarından ve iş yaşamlarından daha fazla doyum aldıkları bilinmektedir (Diener ve Tay 2017: 90; Dunn, Aknin ve Norton 2014: 41).

Tüm bu bilgiler sonucunda, bu çalışmada bireyin sahip olduğu kimliğe bağlı olarak öznel iyi oluş düzeyindeki değişim ele alınacaktır. Literatürde elde edilen bulgulara göre, birey aynı grupta yer aldığı bireyler ile etkileşime girdiğinde, kendini daha mutlu hissetmektedir. Ayrıca, öznel iyi oluş düzeyi yüksek olan, yani mutluluk düzeyi yüksek bireylerin daha fazla yardım ettikleri de literatür bilgisi ile kanıtlanmıştır (Diener ve Seligman 2002: 81; Diener ve Tay 2017: 90; Leary, Wheeler ve Jankins 1986: 10; Tajfel vd. 1971: 149; Tajfel 1981: 10). Bu nedenle, sosyal kimlik ve yardım etme davranışı arasındaki ilişkide öznel iyi oluşun rolü incelenecektir.

1.2.1. Öznel İyi Oluş ve Diğer Değişkenlerin İlişkisine Yönelik Araştırmalar

Literatürde yer alan araştırmalar incelendiğinde, sosyal kimliğe bağlı olarak bireylerin öznel iyi oluş düzeylerinin etkilendiği ve mutlu bireylerin daha fazla yardım ettiği sonucunu gösteren birçok bulgu mevcuttur.

Ryff (1995: 99) tarafından yapılan bir çalışmada Batı ve Doğu toplumları karşılaştırılmak istenmiş ve Koreli ile Amerikalı katılımcılar çalışmaya katılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, Korelilerin öznel iyi oluşun bilişsel yönü olan yaşam doyumunu arttıran özelliklerden başkaları ile olumlu ilişkiler kurabilme puanlarının Amerikalılardan daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Oishi ve arkadaşları (1999: 157) tarafından yapılan iki kültürel karşılaştırmada, öznel iyi oluşun bilişsel yönü olan yaşam doyumunu incelenmiştir. İlk çalışmada 18 yaş ve üzeri 39 ülkeden toplam 54.446 katılımcı yer almıştır. Bulgulara göre, fakir ülkelerde yaşam doyumunun en güçlü yordayıcısı olarak ekonomik doyum bulunurken, zengin ülkelerde ise ev yaşamından alınan doyum bulunmuştur. İkinci çalışmaya ise, 39 ülkeden 6782 öğrenci katılmıştır. Bu araştırmanın bulgularına göre, toplulukçu kültürlerde yaşam doyumunu en güçlü yordayan değişken olarak güvenlik ihtiyacı, bireyci kültürlerde ise sevgi ve saygı ihtiyacı bulunmuştur.

Suh (2002: 1378) tarafından yapılan kültürlerarası bir karşılaştırmaya göre, Amerika gibi bireyci kültüre sahip toplumlarda bireylerin diğer insanların görüşlerinden daha az etkilendikleri ve kendi doğrularının peşinden gittikleri, Kore gibi toplulukçu bir kültüre sahip toplumlarda ise, bireylerin diğerlerinden etkilendiği görülmüştür.

Kültürlerarası yapılan bir diğer çalışmada, Zheng, Sang ve Wang (2004: 57) Avustralya'daki 157 Çinli öğrenci ile çalışmıştır. Öğrencilerin birincil milli kimlikleri ile öznel iyi oluş düzeyleri arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Hacettepe ve Başkent Üniversitesi'nde okuyan 936 öğrenciler ile yapılan bir araştırmada, öğrencilerin sosyal çevrelerinden aldıkları destek ile iyi oluş düzeyleri

arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Öğrenciler dahil oldukları grupları ile ne kadar yakın ilişkiler kurar ve bir ihtiyaç durumunda destek görürlerse, o kadar fazla mutlu hissettiklerini belirtmiştir (Doğan 2006: 120).

Siewert ve arkadaşları (2011: 621) tarafından yapılan bir çalışmada, üniversite öğrencilerinin gruplarından aldıkları sosyal destek ile öznel iyi oluş puanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bulgulara göre, sosyal destek alan öğrencilerin öznel iyi oluş puanları daha yüksek bulunmuştur.

Morsünbül (2011: 50-70) tarafından 602 öğrencinin katılımı ile bir tez çalışması yapılmıştır. Bulgular incelendiğinde, öğrencilerin kimlik gelişiminin öznel iyi oluş düzeylerini etkilediği görülmüştür.

Wei ve arkadaşlarının (2011: 195) üniversite öğrencileri ile yaptıkları bir çalışmada, öznel iyi oluş ve empati arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmüştür. Bireylerin öznel iyi oluş düzeyleri yükseldikçe daha empatik davrandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Empatinin olumlu sosyal davranışlar üzerindeki etkisini inceleyen diğer birçok araştırma da, empatinin olumlu sosyal davranışları arttırdığını göstermektedir (Bayraktar, Sayıl ve Kumru 2009: 48-63; Laible vd. 2004: 703; Laible 2007: 1185).

Doğan (2013: 56) tarafından yapılan araştırmaya, toplam 234 yetişkin katılmıştır. Kişilik boyutlarından yumuşak başlılık, yardım etme davranışı gibi özellikleri içermektedir. Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre, bireylerin yumuşak başlılık değerleri ile öznel iyi oluş düzeyleri arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bireyler kendilerini ne kadar mutlu hissederse, o düzeyde yardım ettikleri görülmüştür.

Üniversite öğrencilerinin katılımı ile gerçekleştirilen bir araştırmada, özgecilik ve iyilik hali arasındaki ilişki incelenmiştir. Toplam 778 öğrenciden elde edilen bulgulara göre, özgecilik ile iyilik hali arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki

bulunmuş, bireylerin kendilerini en kadar iyi hissederse o kadar fazla yardımda buldukları görülmüştür (Kasapoğlu 2014: 271).

1.3.Empati

Temel olarak empati, bireyin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak onun düşüncelerini anlaması ve duygularını hissetmesi, ayrıca bu durumu ona ifade etmesi olarak tanımlanmaktadır (Eisenberg vd. 1988: 766). Kişilerarası ilişkilerin sağlıklı bir şekilde devam etmesi için gerekli temel etmenlerden biri olan empati sayesinde, birey bir başkasının duygusal ihtiyacına yönelik doğru tepkiyi verebilmekte ve aralarında daha başarılı ve uzun süreli ilişkiler kurulabilmektedir. Empatik beceri, bireylerin birbirlerini anlayabilmelerini sağlamakta ve birey, karşısındaki kişi tarafından anlaşıldığını hissetmektedir (Pişkin 1991: 775).

Empati ile yakın anlamlar taşıması nedeniyle en fazla karıştırılan kavramlardan biri olan sempatide ise, bireyin kendisini diğerinin yerine koymasına gerek yoktur. Onunla aynı duyguyu hissetmek, hüznü veya mutluluğu paylaşmak önemli olmaktadır (Davis 1983: 113). Empatide her zaman yardım etme davranışını arttırırken; sempatide ise, aidiyet duygusu artmakta ancak yardım etme her zaman artmamaktadır (Eisenberg vd. 1988: 766).

Literatürde empati yıllarca ele alınan bir konu olması nedeniyle, çeşitli kuramcılar birçok araştırma ışığında bu kavramı derinlemesine incelemiştir. Feshbach (1982: 315) özellikle empatide perspektif alma üzerinden, empatinin gelişim süreci içerisinde bu kavramı incelemiştir. Eisenberg vd. (1988: 766) özellikle yardım etme ile ilişkisi üzerine yoğunlaşmıştır. Davis ve Oathout (1992: 76) empatiyi bilişsel ve duyuşsal iki bileşen olarak ele almıştır. Dökmen (1988: 155) ise, tüm bu yaklaşımlara ek olarak, üç farklı empati basamağı geliştirmiştir. Onlar basamağında, birey karşısındaki kişinin bireysel görüşünden ziyade, toplumun o konuyla ilgili genel görüşünü esas almaktadır. Ben basamağında, karşısındaki kişi yerine kendi duygu ve

düşüncesine odaklanmaktadır. Son olarak, sen basamağında ise, karşısındaki bireyin gözünden durumu ele almaktadır.

Empatinin sağlıklı gerçekleşebilmesi için üç aşamaya bağlıdır: 1. Dinleme, anlama ve kendini karşısındakinin yerine koyma, 2. Duygusal olarak bütünleşme ve 3. Kendi olarak düşünme ve davranmaya dönmedir (Davis 1983: 113). Bu üç aşamanın doğru sıra ile gerçekleşmesi sayesinde, bireyler birbirlerine doğru şekilde empatik yaklaşabilmektedir.

Empatinin psikoloji literatüründe birçok değişken ile ilişkisi ayrıntılı olarak incelenmekle birlikte, yardım etme davranışı için gerekli en temel etmen empatidir ve gönüllülük veya bağışta bulunma gibi olumlu sosyal davranışların görülmesi için bireyin o birey veya gruba empati duyması gerekmektedir (Atkins, Hart ve Donnelly 2004: 65; Eisenberg, Holmgren ve Fabes 1998: 518). Başkalarına yönelik daha fazla empatik yaklaşan bireylerin yardım etme davranışı gibi olumlu sosyal davranışları daha fazla gösterdikleri de birçok araştırma bulgusu tarafından desteklenmektedir (Feddes, Mann ve Doosje 2015: 400; Litvack vd. 1997: 303; Light vd. 2015: 116).

Bireyler bir başkasının yaşadığı zorluğa yönelik duygusal tepkiler vermektedir. Eğer o an acil bir durum algılanırsa, verdikleri tepkinin kişisel sıkıntı duygusu, algılanmaz ise tepkilerinin empati olduğu görülmüştür. Bu nedenle, bireyi yardım etmeye yönlendiren güdünün, bu tepki olduğu düşünülmektedir (Piliavin vd. 1981: 471).

Literatür incelendiğinde, empatinin yardım etme davranışını etkileyen en önemli değişkenlerden biri olmasına ek olarak, bireyin yardımda bulunacağı bir başka bireye yönelik bir sorumluluk hissetmesinin de bu yardım etme davranışını arttırdığı bilinmektedir (Basil, Ridgway ve Basil 2006: 1035). Yardıma ihtiyacı olan bireyin dış gruptan bir üye olması durumunda da, yardım edecek olan bireyin bu durumda sorumluluk hissetmesi ve empati duyması da yardım etme davranışını arttırmaktadır (Zebel, Doosje ve Spears 2009: 61).

Empati ile yardım etme davranışı arasındaki pozitif yönde ve güçlü korelasyonlara bağlı olarak, bu çalışmada değişkenler ele alınmıştır (Coke, Batson ve McDavis 1978: 752; Eisenberg, Holmgren ve Fabes 1998: 766; Eisenberg, Zhou ve Koller 2001: 518). Sosyal kimliğe bağlı olarak, bireylerin aynı grupta yer aldıkları kişilere karşı daha empatik yaklaştıkları da bilinen bir diğer olgudur (Eisenberg Holmgren ve Fabes 1998: 766; Eisenberg, Zhou ve Koller 2001: 518; Johnston ve Glasford 2017: 1185; Oswald ve Harvey 2000: 338; Sierksma, Thijs ve Verkuyten 2014: 369; Tajfel 1982: 39; Tarrant, Dazeley ve Cottom 2009: 427). Bu nedenle, bu çalışmada, sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisi incelenirken, araştırma desenine empati de dahil edilmiş ve empatinin bu etkideki düzenleyici rolü incelenmiştir.

1.3.1. Empati ve Diğer Değişkenlerin İlişisine Yönelik Araştırmalar

Empati, uzun yıllar boyunca birçok araştırmacı tarafından ele alınan bir kavramdır. O nedenle, literatür incelemesi yapıldığında geniş bir perspektiften bakılması gerekmektedir.

Schachter (1964: 49)'in İki Faktör Teorisi, temelde empatinin yardım davranışını arttırdığını göstermektedir. Aderman ve Berkowitz (1970)'in çalışmalarında, empati duyguları yüksek bireylerin daha fazla yardım ettikleri görülmüştür. Eisenberg ve Miller (1987: 293)'in çalışmasına göre, birey eğer bir başkasının durumunu acil olarak değerlendirir ve empatik yaklaşırsa, daha fazla yardım etmektedir.

Litvack, McDougall ve Romney (1997: 303) empati ve prososyal davranışın ilişkisini incelemiştir. Bulgulara göre, empatinin yardım etmeyi yordayan güçlü değişkenlerden biri olduğu ve yardıma ihtiyaç duyan kişiye empati duyan bireylerin daha fazla yardım ettikleri görülmüştür.

Empatinin iç grup veya dış gruptan bir üyeye yönelik yardım etme davranışını nasıl yordadığını inceleyen bir araştırmaya göre, iç gruptan bir bireye yönelik yardım etme davranışını etkilediği, ancak dış gruptan bir üyeye yönelik bu davranışı

arttırmadığı görülmektedir. Ancak, dış gruba yönelik empati duyulmadığını söylemekten ziyade, iki grup arasındaki yakınlık ve bağın duyulan empatinin artmasını sağladığı bilinmektedir (Stürmer vd. 2006: 437).

Ergenler üzerinde yapılan bir çalışmada, yardım etme davranışı ile empati arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Spinrad vd. 2006: 498). Daha az yardım eden insanların düşük empati gösterdikleri ve kaçınmacı bağlanma yapısına sahip oldukları görülmektedir (Richman, DeWall ve Wolff 2015: 193). Ayrıca, bireyin yardıma ihtiyacı olan birini gördüğünde yaşadığı stresi ve o bireye yönelik duyduğu empatiyi azaltması amacıyla kendine duyduğu öz şefkat bireyi yardım etme davranışına yöneltmektedir. Bu nedenle de, öz şefkat, empati ve yardım etme arzusu arasında yüksek düzeyde ve anlamlı ilişkiler görülmektedir (Welp ve Brown 2014: 54).

Bireyin yardım etme davranışında bulunurken özerk olarak karar aldığını bilmesi de oldukça önemlidir. Eğer birey özgür iradesi ile davrandığını bilirse daha çok yardım etmektedir. Empati yardım etme davranışını yordamakta, ancak bireyin yardım etmeyi özgür iradesi ile seçmesi de bu davranışı arttırmaktadır (Pavey, Greitemeyer ve Sparks 2012: 681).

Bir ihtiyaç durumunda olan bireye yönelik yüksek düzeyde empati duyan kişilerin daha fazla yardım etme davranışında buldukları, bu durumla ilgili stres yaşayan bireylerin ise daha fazla ben merkezci davrandıkları, Paciello ve arkadaşları (2013: 3) tarafından yapılan bir araştırma bulgusu ile kanıtlanmıştır.

1.4. Yardım Etme Davranışı

Psikologlar kişiler arası ve gruplar arası yardım davranışını incelerken, bazıları yardım etme davranışı kavramını, bazıları ise, prososyal davranış kavramını kullanmaktadır. Yardım etme davranışı veya prososyal davranışta temel nokta, bireyin bu davranışı kendi rızası ile, gönüllülük temelinde göstermesidir. Bir bireyin ihtiyaç halinde olması durumunda gösterilen davranış olarak ifade edilmektedir (Oswald 1996:

338). Literatürde yardım etme davranışını açıklayan kuramları Sosyal Öğrenme Kuramı, Sosyal Değişim Kuramı, Sosyal Norm Yaklaşımı, Sosyal Etki Kuramı ve Normatif Yardım Modeli altında incelemek mümkündür ve bunlar aşağıda anlatılmaktadır.

Yardım etme davranışının iki önemli boyutu, iş birliği ve diğergamlıktır. İşbirliğinde, bireyler ortak bir amaca ulaşmak için bir arada çalışmaktadır. Burada, tüm tarafların çıkarlarını korumak için ortak bir çalışmada bulunmaktadır. Diğergamlıkta ise, birey karşılık gözetmeksizin karşı tarafa yardım etmekte ve kişisel beklentilerini göz ardı etmektedir (Cialdini vd. 1981: 357).

Literatürde yardım etme davranışının bir başka bireyin ihtiyacını karşılamaya yönelik ahlaki açıdan sosyal sorumluluk içeren bir davranış olduğu konusunda görüş birliği vardır (Krebs ve Van Hesteren 1994: 103). Cialdini ve arkadaşları (1981: 357) gibi bazı araştırmacılar ise yardım etme davranışını bireyin kendisine sağladığı yarar açısından incelemiştir (Batson 1995: 333). Ortak bir sonuç olarak, yardım etme davranışının gönüllülük esasına dayandığı ve bireyin yardım sonrası kendini daha iyi hissetmesini sağladığı düşünülmektedir (Batson 1994: 603).

Çocuklar Sosyal Öğrenme Kuramı'na göre, davranışları model alarak öğrenmektedir (Bandura 1977: 191). Yapılan birçok araştırma bulgusuna göre, çocukların yardım eden ebeveynleri ve bireyleri gördükçe daha fazla yardım davranışı gösterdikleri görülmüştür (Berkowitz 1987: 274). Aileler prososyal davranışlar gösterdikçe, çocukların da bu davranışları gösterme oranları artmaktadır (Oswald 1996: 338).

Yardım etme davranışının gelişiminde, aile kadar çevrenin de etkisi büyüktür. Bu davranışa yönelik normlara sahip çocukların ileride yardım etme davranışını daha fazla gösterdikleri görülmüştür. Ayrıca, çocukların dayanışma içerisindeyken birbirlerini daha iyi anladıkları ve birbirlerine daha fazla yardım ettikleri sonucuna ulaşılmıştır (Gillies 2003: 35).

Yardım etme davranışlarını inceleyen kuramlara baktığımızda, temel olarak iki başlık ele alınmaktadır. Sosyal değişim kuramı, yardım etme davranışını sosyolojik temelde başka bir deyişle karşılıklılık normuna dayalı olarak açıklamaktadır, sosyal norm kuramı ise psikolojik temelde açıklamaktadır (Myers 1999: 23). Sosyal değişimde, birey en yüksek ödül ve en düşük bedel beklentisiyle hareket ederken, bireyler hem maddi hem de manevi anlamda kendi aralarında değiş-tokuş yapmakta ve en çok ödül kazanmaya ve en az bedel ödemeye odaklanmaktadır; sosyal karşılıklılıkta ise, karşı taraftan da yardım geleceğini düşünerek hareket etmektedir (Emerson 1976: 335).

Sosyal değişim kuramında örtük olarak, sosyal karşılıklılık normu yer almaktadır. Bir diğer norm ise, sosyal sorumluluk normudur. Özellikle kolektif toplumlarda görülen ve 'İhtiyacı olan birine yardım edilmelidir.' ilkesinin temelinde sosyal sorumluluk normu yer almaktadır.

Bir diğer sosyal norm ise, mağdur olma normudur. Bu norma göre, yardıma ihtiyacı olan birisine yardım edilmelidir. Özellikle toplumda dezavantajlı olan yoksullar, engelliler ve mültecilere yardım etmenin temelinde bu norm bulunmaktadır (Myers 1999: 23). Bireyler, özellikle aralarında bağ bulunan diğerlerine, kendileri için bir miktar bedeli olacak olsa dahi yardım etme eğiliminde olabilmektedir. Burada temel nokta, yardım etmenin suçluluk olarak içselleştirilmesidir (Miller vd. 2009: 293).

Sosyal Etki Kuramı'na göre ise, bir ortamda grup kalabalıklaştıkça yardım etmeye ilişkin daha az sorumluluk hissedilmekte ve daha az yardım etme davranışı görülmektedir. Eğer birey olayı tek başına görüyorsa, kalabalık bir gruba kıyasla daha fazla yardım etmeye isteklidir, çünkü sorumluluk dağılmamaktadır. Kalabalık grupta ise sorumluluk paylaşılmakta ve bireylerin yardım etme olasılığı azalmaktadır (Myers 1999: 23).

Normatif Yardım Modeli'ne göre ise, yardım etme davranışını göstermeden önce birey nasıl davranacağına karar vermektedir ve bu süreç beş aşamada görülmektedir: Dikkat, motivasyon, değerlendirme, savunma ve davranış. Bu aşamalara

bağlı olarak benzer durumda bireyler farklı şekilde davranmaktadır. Bireyler acil bir durumla karşılaştıklarında o durumu fark edip etmemelerine göre, seçici dikkate bağlı olarak yardım etme davranışı gösterebilir veya göstermeyebilir. Eğer acil durumu fark ederlerse, içsel değerlerine bağlı olarak sorumluluk hissedebilir ve yardım edebilirler. Ya da, acil durum yaşayan bireyi tanıyıp tanımamaları ve empati kurmaları gibi o bireyle ilişkili faktörlere bağlı olarak yardım ederler. Değerlendirme aşamasında, birey durumun aciliyetini tartmakta ve eğer acil olarak değerlendirirse yardım etmeye karar vermektedir (Myers 1999: 23). Burada davranışını ödül-bedel dengesi üzerinden tartmaktadır. Savunma aşamasında, acil durumdaki bireyin durumunun aciliyetini tartmakta ve kendi sorumluluğunu azaltacak şekilde karar verme eğilimindedir. Bu yardımdan ötürü yaşayacağı bedelleri göz önünde tutmakta ve bu sorumluluğun altına girmek istemeyebilmekte veya sorumluluk hissettiğinden ötürü yardım etmeye karar verebilmektedir. Tüm bu süreç sonunda bir değerlendirme yaparak, acil durumdaki bireye yardım edip etmeyeceğine karar vermektedir. Eğer yüksek motivasyon ve sorumluluk hissederse yardım etmeye, düşük motivasyon hissederse yardım etmemeye karar vermektedir (Rushton vd. 1981: 293).

Yardım etme davranışını etkileyen faktörler ise, kişisel ve durumsal olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir. Yardıma ihtiyacı olan kişiye duyulan empati veya sorumluluk hissetme gibi faktörler kişisel olarak ele alınırken, yardımın bedeli ve karşılıklılık beklentisi gibi faktörler ise durumsal olarak ele alınmaktadır. Bireyler daha düşük bedel ödeyecekleri veya karşı taraftan da onlara bir yardım geleceğini düşündüklerinde daha fazla yardım etmektedirler (Myers 1999: 23). Sosyal sorumluluk hissetme ile yardım etme davranışı arasındaki ilişki incelendiğinde de, pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Litvack, McDougall ve Romney 1997: 303). Empatik yaklaşabilen bireyler karşısındaki kişi zor bir durumda bulunduğu anda onun duygu ve düşüncelerini daha kolay anlayarak daha fazla yardım davranışında bulunmaktadır (Dovidio vd. 2010: 393).

Kişisel faktörler incelendiğinde, duyguların kişilerarası ilişkiler üzerindeki etkisi görülmektedir. Özellikle suçluluk duygusunun bireyi yardım etmeye yönelttiği araştırma bulguları ile desteklenmiştir. Yardım etmeye yönelik sosyal normların

benimsenmesi ve model alınması, kişisel faktörler olarak yardım etme davranışını en çok arttırmaktadır (Myers 1999: 23). Bireyin yardım ederek rahatlaması ve suçluluk hissini azalması, onu bu davranışa götüren sebeplerden biri olabilmektedir (Cialdini vd. 1981: 357).

Durumsal faktörler incelendiğinde, acil durumların söz konusu olduğu koşullarda, bireyler daha fazla yardım etmeye ve yardım istemeye istekli olmaktadır (Dovidio vd. 2010: 393).

Literatürde yer alan bulgulara göre bireylerin ait oldukları ve yardım edilen bireyin ait olduğu grubun yardım etme davranışını etkilediğini belirten birçok araştırma bulgusu mevcuttur. Bu nedenle, araştırmacı tarafından sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisi varsayımsal ve davranışsal iki çalışma aracılığı ile incelenmiştir (Diener ve Seligman 2002: 81; Dunn, Aknin ve Norton 2014: 41; Oswald ve Harvey 2000: 338). Ayrıca, öznel iyi oluş ve empati ile yardım etme davranışı arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler bulunması nedeniyle, araştırma desenine öznel iyi oluş ve empati de eklenmiş, sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisinde öznel iyi oluş ve empatinin düzenleyici rolü incelenmiştir (Diener ve Seligman 2002: 81; Diener ve Tay 2017: 90; Dost 2016: 15; Peterson, Park ve Seligman 2005: 25).

1.4.1.Yardım Etme Davranışı ve Diğer Değişkenlerin İlişkisine Yönelik Araştırmalar

Literatürde yardım etme davranışına yönelik uzun yıllardır birçok araştırma yapılmakta ve kavram derinlemesine incelenmektedir. Özellikle yardım davranışının gelişimi ve bu davranışı en iyi yordayan değişkenlerden biri olarak empati, ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Kültürel olarak yardım etme davranışının incelendiği bir çalışmada, yanlış numara yöntemi kullanılarak 569 siyahi ve 540 beyaz bireye ulaşılmıştır. Bulgulara göre, ırkın yardım etme davranışı üzerinde etkili olduğu, beyaz ten rengine sahip bireylerin beyaz kurbanlara daha fazla yardım ettikleri görülmüştür (Gaertner ve Bickman 1971: 69).

Cinsiyetler açısından yardım etme davranışı incelendiğinde, Hoffman (1977: 712) tarafından yapılan bir tarama çalışması bulgularına göre, kadınların başkalarının duygularına daha fazla duygusal tepki verdikleri görülmüştür. Toplumsal roller açısından incelendiğinde ise, kadınların erkeklere kıyasla daha fazla yardım etme eğiliminde olmaları beklenmektedir (Barnett vd. 2000: 343). Ayrıca, kadınların diğer bireyin duygularından bahsederken erkeklere göre daha yumuşak bir dil kullandıkları görülmüştür (Brunel ve Nelson 2000: 15). Özetle, cinsiyetler açısından farklılıklar incelendiğinde, kadınların erkeklere kıyasla başka birinin ihtiyacına yönelik daha duygusal yaklaştığı ve yardım etmeye daha meyilli olduğu görülmektedir (Carlo ve Randall 2002: 31).

Yetişkinlerle yapılan çalışmalar özellikle empati ve yardım etme ilişkisine odaklanmaktadır. Eisenberg (1989: 91) tarafından yapılan çalışmada iki değişken arasındaki yüksek ilişki açıkça ortaya konmuştur. Literatür incelendiğinde, bu ilişkiyi destekleyen birçok farklı araştırma da mevcuttur (Bandura ve Rosenthal 1966: 54; Liebhart 1977: 185; Oswald 1996: 338). Empatik eğilimlere sahip bireylerin, bir diğerinin ihtiyacını daha kolay anladıkları ve o ihtiyacı gidermeye yönelik daha fazla davranışta buldukları görülmektedir. Empati, prososyal davranışın en önemli yordayıcısı olarak literatürde yer almaktadır (Litvack vd. 1997: 303).

Çocuğun toplumsal gelişimi ailede başlamaktadır. Bu nedenle, çocuğun yardım etme davranışını benimsemesi, rol modellerinin de bu davranışı göstermelerine ve çocuğun model almasına bağlıdır. Altı kültürün incelenmesi ile yapılan bir çalışmada, sorumluluğun paylaşıldığı ve iş birliğinin olduğu ailelerde büyüyen çocukların yardım etme davranışını daha fazla gösterdikleri bulunmuştur (Staub ve Green 1992: 10).

Maddi yardıma yönelik yapılan bazı çalışmalarda da, bireylerden bir yardım kuruluşuna bir miktar bağış yapmaları istendiğinde daha az yardım ettikleri, ancak esirgeme yurdunda kalan çocuklar için yatak almak gibi yardımın somut olarak nasıl kullanılacağı açıklandığında ise, daha fazla maddi yardımda buldukları görülmektedir (Atkins, Hart ve Donnelly 2004: 65; Diener ve Tay 2017: 90).

Duru (2002: 60-90) tarafından öğretmen adayları ile yapılan bir çalışmada, empati ile yardım etme arasında pozitif yönde ve anlamlı yüksek bir ilişki bulunmuştur. Bu bilgiye göre, empatik eğilimi yüksek bireylerin daha fazla yardım davranışı gösterdikleri görülmektedir. Stürmer ve arkadaşları (2006: 437) tarafından yapılan bir araştırmada, katılımcıların iç gruplarında yer alan bireylere yönelik daha empatik yaklaştıkları ve daha fazla yardımda buldukları görülmüştür. Empatinin prososyal davranışlar ile ilişkisini inceleyen bir diğer çalışma, Eisenberg ve Eggum (2010: 143) tarafından yapılmıştır. Bulgular literatür ile tutarlı olarak, empatinin yardım etme davranışını en iyi etkileyen değişkenlerden biri olduğunu göstermiştir.

II. BÖLÜM

2. PİLOT ÇALIŞMA

Bu çalışmada sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisi ve bu etkide empatinin düzenleyici rolü incelenmektedir. Literatürde yer alan bulgular göre, Türk, Suriyeli ve Yunan koşullarına bağlı olarak yardım etme davranışını inceleyen ve sosyal kimliğin yardım etme üzerindeki etkisinde empatinin rolünü bu koşullara bağlı olarak araştıran bir çalışma bulunmaması nedeniyle, bu araştırma büyük bir öneme sahiptir. Sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisinin empatiye bağlı olup olmadığının aydınlatılması ve empati arttıkça iç grup üyelerine ve dış grup üyelerine yardım etmenin nasıl bir örüntü göstereceğinin saptanması gerekmektedir. Sosyal Kimlik Kuramı dış gruplar arasında bir ayırım yapmamaktadır. Örneğin; bir Suriyeli veya Yunan öğrenciye yardım etmenin farklı olup olmayacağı konusunda herhangi bir öngörüde bulunmamaktadır. Bu nedenle, iki grup arasında farkın olup olmayacağı konusu ilginç bir araştırma konusudur.

Ayrıca, pilot çalışma, tez çalışmasına yönelik ön bilgi elde etmek ve araştırma desenini yeniden şekillendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

2.1.Hipotezler

H1: 'Katılımcılar aynı milliyetten oldukları bireyin yardıma ihtiyacı olduğu koşulda, diğer koşullardaki katılımcılara nazaran daha fazla yardım etme davranışı göstermektedir.'. Sosyal Kimlik Kuramı' na göre, bireyler aynı grupta yer aldıkları grup üyelerini kayırma ve onlara daha fazla yardım etme eğilimindedirler (Diener ve Seligman 2002: 81; Dunn, Aknin ve Norton 2014: 41; Oswald ve Harvey 2000: 338).

H2: 'Katılımcılar aynı milliyetten oldukları bireyin yardıma ihtiyacı olduğu koşulda, diğer koşuldaki katılımcılara nazaran daha fazla empati duymaktadır.'. Sosyal Kimlik Kuramı' na göre, bireyler aynı grupta yer aldıkları grup üyeleri ile daha fazla etkileşim içerisinde olma, kayırma ve daha fazla empatik yaklaşma eğilimindedirler (Diener ve Seligman 2002: 81; Dunn, Aknin ve Norton 2014: 41; Oswald ve Harvey 2000: 338).

H3: 'Katılımcıların sosyal kimlikleri ve yardım etme davranışları arasındaki ilişkide empatinin düzenleyici etkisi vardır.'. Empati ile yardım etme davranışı arasında ilişki olduğu bilinmektedir (Basil, Ridgway ve Basil 2006: 1035; Johnston ve Glasford 2017: 1185; Levine, Cassidy ve Brazier 2002: 1452; Oswald ve Harvey 2000: 338; Zebel, Doosje ve Spears 2009: 61). Sosyal kimlik ile empati arasındaki ilişki incelendiğinde ise, iç grupta yer alma ile pozitif ilişkili iken, dış grupta yer alma ile negatif ilişkilidir (Diener ve Seligman 2002: 81; Dunn, Aknin ve Norton 2014: 41; Oswald ve Harvey 2000: 338). Bu nedenle, iç grupta yer alan katılımcıların empati düzeyleri arttıkça, dış grup koşulundaki katılımcılardan daha fazla yardım edecekleri düşünülmektedir.

2.2.Yöntem

2.2.1.Örneklem

Bu çalışmada yer alan örneklem grubu, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde lisans eğitimlerine devam eden 184 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Örneklemde 147 kadın öğrenci ve 37 erkek öğrenci yer almaktadır. Öğrencilerin yaş ortalaması $X= 21.03$ ($SS=1.68$) olarak bulunmuştur. Örneklem demografik özellikleri Tablo 2.1 'de yer almaktadır.

Tablo 2.1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler	N	%
Cinsiyet		
Kadın	92	83.6
Erkek	18	16.4
Yardım		
1(Evet)	23	20.9
2(Hayır)	84	76.4
3(Halen Çalışıyorum)	3	2.7
Gönüllü Çalışma		
1(Katılıyorum)	70	63.6
2(Katılmıyorum)	40	36.4
Bağış Sıklığı		
1(Hiçbir Zaman)	12	10.9
2(Nadiren)	38	34.5
3(Bazen)	51	46.4
4(Çoğu Kez)	7	6.4
5(Her Zaman)	2	1.8
500TL		
1(Az bir miktar)	5	4.5
2(Orta bir miktar)	63	57.3
3(Fazla bir miktar)	42	38.2

2.2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.2.1. Demografik Bilgi ve Onam Formu

Katılımcılara cinsiyet, yaş, doğum yeri, eğitim durumu ve gelir durumu gibi kişisel bilgilerinin sorulduğu bir form verilmiştir (bk. Ek 1). Ölçeğin ilk sayfasında ise, çalışmaya gönüllü olarak katılabilecekleri ve isterlerse yarıda bırakarak ayrılacakları de belirtilmiştir.

2.2.2.2. Nötralizasyon Görevi

Katılımcıların dikkatlerini toplamak amacıyla uygulanan nötralizasyon görevinde, tüm katılımcıların Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi öğrencileri olması nedeniyle, iki dakika içerisinde üniversite kampüsünün bir haritasını çizmeleri istenmiştir. Bu görevin bir diğer amacı ise, katılımcıların duygudurumlarını nötr hale getirmektir (bk. Ek 2).

Katılımcılara iki dakika içerisinde kampüs haritasını istedikleri şekilde çizebilecekleri belirtilmiştir. Bu uygulama boyunca doğru veya yanlış çizimlerin bir öneminin olmadığı ayrıca belirtilmiştir. Yapılan araştırma ile bir ilişkisi bulunmaması nedeniyle, araştırmacı tarafından bu nötr görev seçilmiştir.

2.2.2.3. Sosyal Kimlik

Katılımcılara verilen yardım etme metni 3 farklı koşula uygun olarak hazırlanmıştır. Birinci koşulda yardıma ihtiyaç duyan bir Türk üniversite öğrencisi, ikinci koşulda Suriyeli bir üniversite öğrencisi ve üçüncü koşulda, Yunan bir üniversite öğrencisi yer almaktadır. Her üç koşula göre, yardım etme davranışı katılımcılara sorulmuştur.

Suriyeli grup, Türkiye’ de bir süredir yaşayan, savaş ortamından uzaklaşmış ve toplumda olumlu ve olumsuz tutumlara maruz kalmaları nedeniyle seçilmiştir. Yunan grup ise, Suriyeli grup gibi komşu ülkede yaşamaları ama şu an Suriyeli göçmenler ile benzer şartlarda yer almamaları nedeni ile tercih edilmiştir (bk. Ek 3).

2.2.2.4. Temel Empati Ölçeği (TEÖ)

Bu araştırmada, empati kavramı Temel Empati Ölçeği (TEÖ) aracılığı ile ölçülmektedir. Ölçek 20 maddeden oluşan 5’li Likert (1=Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum) tipi bir ölçektir. Ölçeğin 9 maddesi bilişsel empatiyi ve 11 maddesi duygusal empatiyi ölçmektedir. Jolliffe ve Farrington’ ın (2006: 589) geliştirdiği ölçeğin Türkçe’ ye uyarlaması Topçu, Erdur-Baker ve Çapa-Aydın (2016: 10) tarafından yapılmıştır (bk. Ek 4). Ölçeğin uyarlaması için yaptıkları iki çalışmanın ilkinde, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı bilişsel boyut için .79 ve duygusal boyut için .74 olarak bulunmuştur. İkinci çalışmada ise, değerlerin bilişsel boyutta .80 ve duygusal boyutta .76 olduğu görülmüştür. Bu araştırmada ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .72 olarak bulunmuştur.

2.2.2.5. Yardım Etme Metni

Araştırmada yardım etme davranışını ölçmek amacıyla, her üç koşulda da uzun zamandır bir ihtiyacı için zor şartlar altında 500 Türk Lirası (TL) maddi birikim yapan, daha sonra bu miktarı kaybeden, maddi olarak zor bir dönem geçiren ve yardıma ihtiyaç duyan bir üniversite öğrencisinin durumunu ayrıntılı olarak anlatan bir metin verilmiştir. Ardından, katılımcılara bu öğrencinin kaybettiği miktar olan 500 Türk lirasına (TL) sahip olsalar, ne kadarını öğrenci ile paylaşacakları sorularak yardım etme davranışları para miktarı üzerinden ölçülmüştür (bk. Ek 6). Öğrencilerin verecekleri yardım miktarı 11' li Likert tipi olarak ele alınmıştır. Verilen miktar cevabına göre bireyin yardım etme davranışı ölçülmektedir.

2.2.3. Süreç ve Analiz

Araştırma öncesinde katılımcılara araştırma yapılacağından bahsedilmiş ve gönüllü olmak isteyen katılımcıların ekstra ders kredisi alacakları bildirilmiştir. Araştırmanın sağlıklı bir şekilde düzenlenmesini sağlamak amacıyla, seçkisiz olarak gruplara ayrılan katılımcılar uygun zaman aralığında araştırmaya katılmıştır. Araştırma başlamadan önce, katılımcılara araştırma sonucu etkilemeyecek şekilde araştırmanın konusu hakkında açıklama yapılmış ve yaklaşık olarak 20 dakika sürecek bir uygulama olduğundan bahsedilmiştir. Araştırmanın düzenliliğini sağlamak amacıyla da, katılımcılara araştırmacı tarafından yönergeler verilerek işlem yapılmış, her bir yönergeden sonra uygulama için zaman verilerek diğer katılımcıların da bitirmesi beklenmiş ve bir sonraki aşamaya geçilmiştir.

Araştırmanın ilk sayfasında, araştırma hakkında kısaca bilgi veren, katılımcıların gönüllü olarak katıldıklarını ve rahatsız oldukları takdirde araştırmayı yarıda bırakabileceklerini belirten bir onam formu sunulmuştur. Gönüllü olarak katılmak isteyen katılımcılardan herhangi bir kimlik bilgisi istenmemiş, sadece imza ile onayladıklarını belirtmeleri istenmiştir. Bu araştırmanın düzenlenmesi için alınan etik kurul izinleri hakkında da katılımcılara bilgi verilmiştir.

Onam formunun verilmesinin ardından, katılımcıların duygudurumlarının nötralizasyonunu sağlamak amacıyla, nötralizasyon görevi uygulanmıştır. Katılımcılardan bu uygulamada, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi kampüsünün bir haritası çizmeleri istenmiş ve uygulama için 2 dakika süre tanınmıştır. Uygulamanın ardından, sosyal kimlik manipülasyonu uygulanmış ve yardım etme metni Türk, Suriyeli ve Yunan grup koşullarına seçkisiz atama yoluyla katılımcılara uygulanmıştır. Her bir yardım metni içerik ve ardından gelen sorular ile benzerlik göstermiş, sadece yardıma ihtiyaç duyan kişi Türk, Suriyeli veya Yunan üniversite öğrencisi olarak ifade edilmiştir. Öğrenciye ne kadarlık bir yardımda bulunacakları 11’li Likert tipi olarak sorularak yardım etme davranışları ölçülmüştür. Ardından, katılımcılara yaş, cinsiyet, eğitim ve gelir durumu gibi kişisel bilgilerin sorulduğu için Demografik Bilgi Formu verilmiştir. Formun devamında, katılımcıların empati düzeylerini ölçmek amacıyla, Temel Empati Ölçeği (TEÖ) verilmiştir. Araştırma sonunda, katılımcıları için öğrencilere teşekkür edilmiş ve uygulama hakkında kısaca bilgi verilerek gelen sorular yanıtlanmıştır. Veriler toplam 4 hafta boyunca ve 1 Ekim 2018 ila 29 Ekim 2018 tarihleri arasında toplanmıştır. Elde edilen veriler normal dağılıma sahiptir ve bulgular, SPSS 21.0 analiz programı yardımı ile incelenmiştir.

2.3. Bulgular

2.3.1. Yardım Etme Davranışı ve Empati Arasındaki İlişki

Araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde, değişkenler arasındaki ilişki Pearson korelasyon katsayısı elde edilerek ölçülmüştür. Yardım etme davranışı ile empati arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r=.19$, $p<.01$) bulunmuştur.

Tablo 2.2: Yardım Etme Davranışı ve Empati Arasındaki İlişki

Değişkenler	X	SS	1	2
Yardım etme davranışı (1)	278.41	139.64	1	
Empati(2)	71.50	10.02	.19**	1

$p<.05$; ** $p<.01$

2.3.2. Sosyal Kimlik Koşuluna Göre Yardım Etme Davranışı ve Empati Değişkenlerinin İncelenmesi

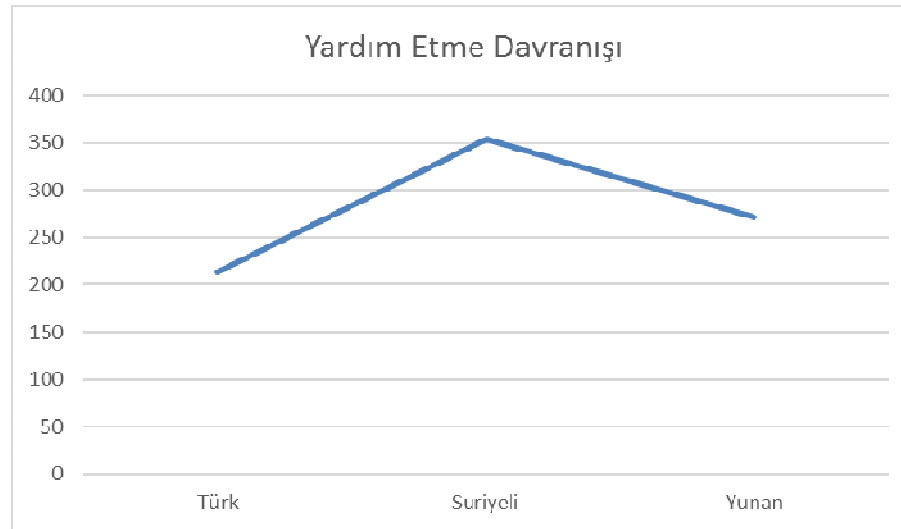
Araştırmacı tarafından oluşturulan Türk, Suriyeli ve Yunan üniversite öğrencisi koşullarına göre yardım etme davranışı ve empati değişkenlerinin farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Tek Yönlü Varyans analizi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonuçlarına göre, yardım etme davranışı ve empati puanlarının her üç koşulda da anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür.

Tablo 2.3: Sosyal Kimlik Koşuluna Göre Yardım Etme Davranışı ve Empati Değişkenlerinin İncelenmesi

Değişkenler	Türk	Suriyeli	Yunan	F	P
Yardım etme davranışı	213.98 (102.45)	354.03 (115.69)	271.29 (127.30)	23.45	.00**
Empati	73.24 (10.25)	78.02 (5.99)	62.86 (6.83)	57.28	.00**

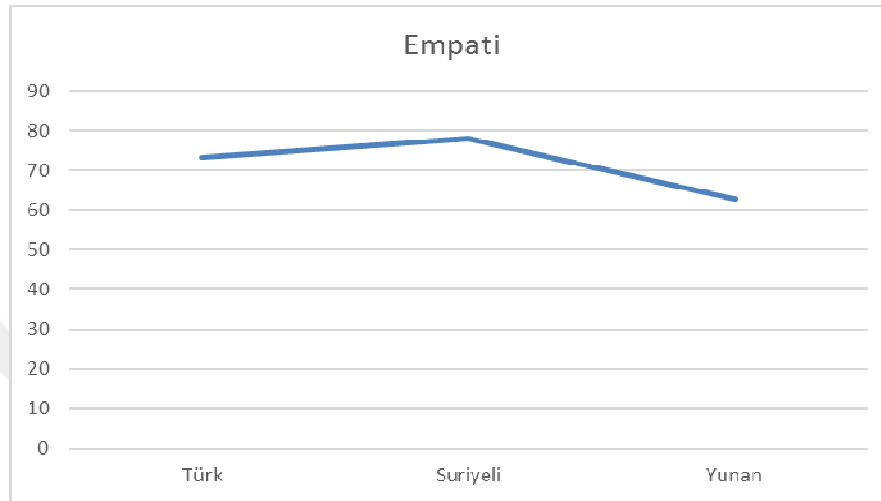
* $p < .05$; ** $p < .01$

Yardım etme davranışı açısından incelendiğinde, en yüksek miktarda yardım edilen grubun Suriyeli öğrenci ($X=354.03$, $SS=115.69$) ve en az yardım edilen grubun Türk öğrenci ($X=213.98$, $SS=102.45$) olduğu görülmüştür.

Grafik 2.1: Yardım etme davranışının sosyal kimlik koşuluna göre farklılaşması

Empati değişkeni açısından incelendiğinde, empati puanları en ysek olan grubun Suriyeli ğrenci koşulunda bulunan katılımcılar ($X= 78.02$, $SS=5.99$) ve en düşük grubun Yunan koşulunda bulunan katılımcılar ($X=62,86$, $SS=6,83$) olduğu bulunmuştur.

Grafik 2.2: Empati puanlarının sosyal kimlik koşuluna göre farklılaşması

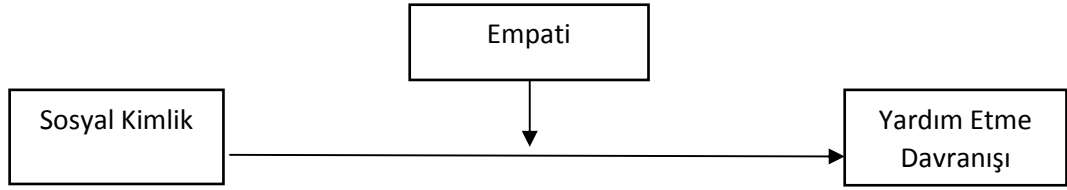
2.3.3. Sosyal Kimlik ve Empatinin Yardım Etme Davranışı zerindeki Etkisinin İncelenmesi

Sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisinde empatinin rolünü incelemek amacıyla düzenleyicilik analizi (oklu doğrusal regresyon) uygulanmıştır. Bulgular incelendiğinde, yardım etme davranışı üzerinde sosyal kimlik ve empatinin anlamlı bir ortak etkiye sahip olduğu, düzenleyici rolü bulunduğu görülmektedir.

Tablo 2.4: Sosyal kimlik ve empatinin etkileşimi

Model Değişkenleri	<i>b</i>	<i>SH</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	%95 CI		ΔR^2	R^2
					Alt S.	st S.		
Yordayıcı Değişkenler (Sabit)	331.38	173.83	1.91	.05	-11.63	674.38		
Temel Etkiler								
Sosyal Kimlik	-184.00	80.33	-2.29	.02	-342.51	-25.50		
Empati	-2.36	2.42	-.97	.33	-7.13	2.42		
2 Yönlü Etkileşimler								
Sosyal Kimlik*Empati	3.48	1.18	2.96	.00	1.16	5.80		
Model^a							.41	.18

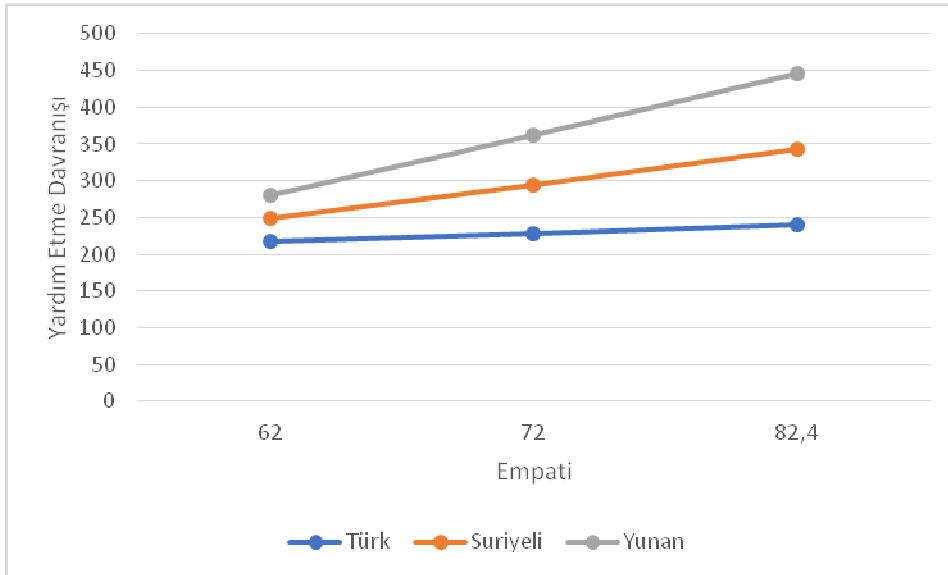
* $p < .05$; $p < .01$; Yordanan değişken = Yardım Etme Davranışı

Şekil 2.1. Araştırma deseni

Bu etkileşimi derinlemesine incelemek amacıyla yapılan eğim analizinde (slope analysis) düzenleyici değişkenin dağılımının 16' ıncı (düşük düzeyde empati), 50' inci (ortalama düzeyde empati) ve 84' üncü (yüksek düzeyde empati) yüzdebirliklerinde koşullar arasındaki farkın anlamlılığı teste edilmiştir (Hayes, 2013: 250). Analiz sonucunda düşük ($\theta_{X \rightarrow Y} / (W=62) = 31.88, SH=13.46, t=2.37, p = .01, 95\% CI [5.32, 58.44]$), ortalama ($\theta_{X \rightarrow Y} / (W=72) = 66.70, SH = 12.87, t=5.18, p = .00, 95\% CI [41.29, 92.11]$) ve yüksek düzeyde empatide ($\theta_{X \rightarrow Y} / (W = 82.40) = 102.91, SH = 21.06, t=4.89, p=.00, 95\% CI [61.36, 144.46]$) koşullar arası farklar anlamlıdır. Sonucu içeren grafik aşağıda sunulmaktadır.

$$Y = b_0 + b_1W_{empati} + b_2D_{kimlik} + b_3D_{kimlik}W_{empati}$$

Grafik 2.3. Düşük, orta ve yüksek düzeyde empatide sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki koşullu etkileri

Bulgular incelendiğinde, düşük, orta ve yüksek düzeyde empatiye sahip katılımcılarda sosyal kimliğin yardım etme davranışını anlamlı olarak etkilediği görülmektedir. Grafik 2.3' te görüldüğü gibi, Yunan öğrenciye yönelik empati arttıkça yardım etme eğrisinin Suriyeli öğrenciye göre daha fazla olduğu görülmektedir.

2.4. Tartışma

Yapılan araştırmanın bulguları ele alındığında, katılımcıların yardım etme davranışlarının ve empati puanlarının sosyal kimliğe bağlı olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı, ayrıca sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisinde empatinin düzenleyici rolü olduğu görülmüştür.

Sosyal kimlik açısından literatür incelendiğinde, bireylerin iç gruplarında yer alan bireyleri kendileri ile daha benzer gördükleri, onlarla daha fazla vakit geçirdikleri ve onlara yönelik daha fazla yardım etme davranışı göstermeye niyetli oldukları bilinmektedir. Dış gruba yönelik ise, onlara daha az yardım etmeye istekli oldukları bilinmektedir (Diener ve Seligman 2002: 81). Bulgulara göre, katılımcılar iç gruplarından birinin yardıma ihtiyacı olduğunda (Türk koşulu) iç grup benzerliği nedeniyle, bireylerin iç grup koşulunda daha fazla yardım etmeleri beklenmektedir (Diener ve Seligman 2002: 81; Dunn, Aknin ve Norton 2014: 41; Oswald ve Harvey 2000: 338; Tajfel 1981: 10). Ancak bu çalışmanın bulgularına göre, bireyler en çok Suriyeli öğrenci koşulunda yardım etmişlerdir ve elde edilen sonuç literatür bilgisi ile tutarlı değildir. Bu sonucun nedeni olarak, bireylerin yardım etmelerini etkileyen değişkenlerden olan suçluluk ve utanç duyma olduğu düşünülmektedir. Aynı toplumda yaşadığımız ve savaş mağduru olan bir millete yönelik bu duygu ve düşünceler ile sosyal sorumluluk normlarının (bk. İhtiyacı olan birine yardım edilmelidir.) etkisiyle Suriyeli öğrenci koşulunda katılımcıların daha fazla yardım ettikleri düşünülmektedir. Ayrıca, Suriyeli öğrenciye diğer bir dış grup üyesi olan Yunan öğrenciden daha fazla yardım etmelerinin nedeni de, ortak din etkisi, dini kimlik ile açıklanmaktadır. Aynı dine mensup olunan bireyin yardıma ihtiyacı olduğu koşulda diğerine kıyasla daha fazla yardım etmeyi seçmişlerdir (Tangney vd. 1996: 797; Oswald ve Harvey 2000: 338).

Yardım etme davranışını en iyi yordayan değişkenlerden biri olan empati, bireyin kendisini yardıma ihtiyacı olan kişinin yerine koymasını ve onu daha iyi anlamasını sağlamaktadır. Sosyal kimlik koşullarına bağlı olarak empatinin her üç koşulda da anlamlı olarak farklılaştığı görülmüş ve en fazla empati duyan grubun Suriyeli koşulunda bulunan katılımcılar olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde, savaş ortamından Türkiye' ye gelen yardıma ihtiyaç duyan bir gruba yönelik aynı dine mensup olma, dini kimlik ile ülkede beraber yaşıyor olma veya Türkiye' nin toplulukçu bir kültüre sahip olması nedeniyle toplumda hem açık hem de örtük ayrımcılığa maruz kalan Suriyelilere yönelik daha yardımsever olunması ve aynı dine mensup olma gibi nedenlerle katılımcıların daha fazla empati duydukları düşünülmektedir (Basil, Ridgway ve Basil 2006: 1035; Johnston ve Glasford 2017: 1185; Levine, Cassidy ve Brazier 2002: 1452; Oswald ve Harvey 2000: 338; Tajfel 1982: 39; Zebel, Doosje ve Spears 2009: 61).

Yunan öğrenci koşulundaki katılımcılara ait bulgular incelendiğinde de, Türkiye ve Yunanistan siyasi tarihi üzerinden bakmak doğru olacaktır. Halihazırda savaş ortamı bulunmayan ve diğer bir komşu ülke olduğu için Yunanistan seçilmiştir. Ancak, iki ülke arasındaki siyasi gerilim yıllardır devam etmekte ve bu durum da milletler arası ilişkilere zarar vermiştir. Ayrıca, Suriyeliler ile ortak dine mensup olma gibi bir ortak kimlik var iken, Yunanlılar ile ortak bir dini kimliği yoktur ve ortak din çevresinde bir birleşme görülmemektedir. Tüm bu bilgiler ışığında, Yunan grubun yardım etme davranışlarının ve empati puanlarının diğer dış gruba göre daha düşük olması netlik kazanmaktadır (Psaltis ve Çakal 2016: 229). Ayrıca, grupların tehditkar görülüp görülmemesine bağlı olarak, yardım etme davranışlarının incelendiği bir araştırma bulgusundan yararlanılarak, Suriyeli öğrencinin Yunan öğrenciye göre daha az tehditkar bulunması ve bu nedenle, ona daha fazla yardım edilmesi düşünülmekte, sonraki araştırmalarda bu bilgi ışığında araştırma deseni ele alınmalıdır (Li ve Zhao 2012: 90). Bu durumun sonucu olarak, ülkeler arası siyasi koşulların yaşayan halkı etkilediği düşünülmektedir (Psaltis ve Çakal, 2016: 229). Tüm bu faktörlerin dışında, bu araştırmada yapılan düzenleyici analiz, Yunan öğrenciye empati duydukça yardım etme davranışının Suriyeli ve Türk öğrenciye göre daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu

bulgu, çok negatif olarak değerlendirilen bir dış gruba empati arttıkça yardım etmenin arttığını destekleyen literatürdeki araştırma bulguları ile tutarlıdır (Stürmer 2006: 437).

Araştırmada elde edilen bulguları destekleyen bir diğer kuram ise, Temas Hipotezi' dir (Allport 1954). Gruplar arası temas ve iletişimin kalitesi arttıkça, dış grup üyelerine yönelik tutumlarımız değişmektedir. Türkler, Suriyeliler ile sosyal ortamda ve öğrenciler eğitim alanlarında daha fazla bir arada buldukları için, Yunan gruba kıyasla onlara daha fazla yardım etmeleri veya empatik yaklaşımları, Temas Hipotezi ile de desteklenmektedir (Şenyurt, 2018: 55).

Sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisi incelendiğinde ise, bu etkide empatinin düzenleyici rolü olduğu görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde, yardım etme davranışını etkileyen faktörlerden olarak, yardım edilen bireyin sosyal kimliğinin ve bireye empatik yaklaşılmasının etkili olduğu görülmektedir (Johnston ve Glasford 2017: 1185; Levine, Cassidy ve Brazier 2002: 1452 Sierksma, Thijs ve Verkuyten 2014: 369)

III. BÖLÜM

3. DENEY I

Pilot çalışmanın sonuçları sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisinde empatinin düzenleyici bir rolünün olduğunu göstermektedir. Literatür dış gruplara yönelik empatinin yardım etmeyi arttıracakını öngörmesine rağmen, iç gruba yönelik empatinin derecesinin nasıl bir etki yapacağı konusunda herhangi bir kanıt sunmamaktadır. Daha önceki bölümde bahsedilen pilot çalışmanın sonuçları, iç gruba yönelik empatinin yardım etmeyi çok az arttırdığına işaret etmektedir. Bu bulgunun gelecekte tekrarlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, öznel iyi oluşun dış gruba yönelik yardımını arttırması beklenirken, iç grup üyesi söz konusu olduğunda nasıl etki edeceği bilinmemektedir.

Bu araştırmada, yardım etme senaryosu hipotetik olarak sunulmaktadır. Literatürde hipotetik durumlarda yardım etmenin nasıl bir etki doğuracağı bilinmemektedir. Kolektif kültürlerde sosyal normlara ve beklentilere uygun davranışlara daha fazla önem verilmektedir. Bu açıdan, sosyal normlardan biri olan 'Mağdur olana yardım etmelisin.' normunun etkisinin bu araştırmada incelenmesi de, alana özgün bir katkı sağlayacaktır.

Bu araştırmanın önemli katkılarından biri, katılımcıların duygularının araştırma öncesinde kontrol edilmesidir. Bu bağlamda katılımcıları günlük aktivitelere yönlendirmek, duygudurumlarını nötralize etmektedir (Gültepe ve Coşkun 2016: 3-14). Bu nötralizasyon, araştırmaya getirdikleri duygudurumunun bağımlı değişken üzerindeki olası etkisinin kontrol edilmesi açısından önem taşımaktadır. Literatürde önceden yapılan araştırmaların duygudurumun etkisini kontrol etmediği gözlenmektedir. Bu araştırmada ortaya çıkan sonuçlar değişkenlerin etkisini net olarak

açığa çıkarma açısından literatüre büyük katkı sağlamaktadır. Çalışmada 2(Sosyal kimlik: İç grup, dış grup) x 1' lik deney deseni uygulanmıştır. Üç farklı koşula bağlı olarak yardım etme davranışının incelendiği pilot çalışmanın ardından, Türk ve Suriyeli öğrenci koşulu ele alınarak, öznel iyi oluş, empati, mağdur görme ve yardım etme değişkenleri geliştirilen araştırma deseni ile varsayımsal olarak incelenmektedir. Pilot çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda, bu araştırma deseni tasarlanmıştır.

3.1.Hipotezler

H1: 'İç grup koşulundaki katılımcılar, diğer gruba göre daha fazla miktarda yardımda bulunmaktadır.'. Sosyal Kimlik Kuramı' na göre, bireyler aynı grupta yer aldıkları grup üyelerini kayırma ve onlara daha fazla yardım etme eğilimindedirler (Diener ve Seligman 2002: 81; Dunn, Aknin ve Norton 2014: 41; Oswald ve Harvey 2000: 338; Tajfel, 1981: 10).

H2: 'İç grup koşulundaki katılımcıların öznel iyi oluş düzeyleri diğer gruba göre daha yüksektir.'. Sosyal Kimlik Kuramı' na göre, birey aynı grup içerisinde yer aldığı grup üyelerine, diğer grubun üyelerine nazaran daha fazla olumlu duygular atfetmekte ve iç grup etkileşimine sahip bireylerin öznel iyi oluş düzeyleri diğer grubun üyelerine kıyasla daha yüksektir (Diener ve Seligman 2002: 81; Diener ve Tay 2017: 90; Leary, Wheeler ve Jankins 1986: 10; Tajfel 1981: 10; Turner 1987: 431).

H3: 'İç grup koşulundaki katılımcıların empati düzeyleri diğer gruba göre daha yüksektir.'. Sosyal Kimlik Kuramı' na göre, bireyler aynı grupta yer aldıkları grup üyeleri ile daha fazla etkileşim içerisinde olma, kayırma ve daha fazla empatik yaklaşma eğilimindedirler (Diener ve Seligman 2002: 81; Dunn, Aknin ve Norton 2014: 41; Oswald ve Harvey 2000: 338; Tajfel 1981: 10).

H4: 'Katılımcılar yardıma ihtiyaç duyan bireyi mağdur gördükçe, daha fazla yardım etmektedir.'. Sosyal normlardan biri olan mağduriyet kavramına göre, bireyin bir başkasını mağdur olarak görmesi ve yardım etme davranışı arasında pozitif yönde

anlamli bir ilişki bulunmaktadır (Bronfman, Biron Campis ve Koocher 1998: 574; Erden ve Gürdil 2009: 1-13; Gçer, Karaca ve Dinçer 2013: 15).

H5: 'Katılımcıların sosyal kimlikleri ve yardım etme davranışları arasındaki ilişkide öznel iyi oluşun düzenleyici etkisi vardır.'. Öznel iyi oluş ile yardım etme davranışı arasında pozitif ilişki vardır (Diener ve Seligman 2002: 81; Diener ve Tay 2017: 90; Dost 2016: 15; Peterson, Park ve Seligman 2005: 25). Öznel iyi oluş ile sosyal kimlik arasındaki ilişki incelendiğinde ise, dış grup koşulu ile ilişki negatif iken, iç grup koşulu ile pozitif yönde anlamli bir ilişki vardır (Leary, Wheeler ve Jankins 1986: 10; Tajfel 1981: 10; Turner 1987: 15). Bu nedenle, iç grup koşulundaki katılımcıların öznel iyi oluş düzeyleri arttıķça, dış grup koşulundaki katılımcılara kıyasla daha fazla yardım etmeleri beklenmektedir.

H6: 'Katılımcıların sosyal kimlikleri ve yardım etme davranışları arasındaki ilişkide empatinin düzenleyici etkisi vardır.' Empati ile yardım etme davranışı arasında pozitif ilişki vardır (Coke, Batson ve McDavis 1978: 752; Eisenberg, Holmgren ve Fabes 1998: 91; Eisenberg, Zhou ve Koller 2001: 766; Fakouri ve Zucker 1991: 92; Litvack, McDougall ve Romney 1997: 15; Roberts ve Strayer 1996: 449; Salais ve Fisher 1995: 185). Empati ile sosyal kimlik arasındaki ilişki incelendiğinde ise, dış grup koşulu ile ilişki negatif iken, iç grup koşulu ile pozitif yönde anlamli bir ilişki vardır (Eisenberg Holmgren ve Fabes 1998: 766; Eisenberg, Zhou ve Koller 2001: 518; Johnston ve Glasford 2017: 1185; Oswald ve Harvey 2000: 338; Sierksma, Thijs ve Verkuyten 2014: 369; Tajfel 1982: 1-39; Tarrant, Dazeley ve Cottom 2009: 427). Bu nedenle, iç grup koşulundaki katılımcıların empati düzeyleri arttıķça, dış grup koşulundaki katılımcılara kıyasla daha fazla yardım etmeleri beklenmektedir.

H7: 'Katılımcıların sosyal kimlikleri ve yardım etme davranışları arasındaki ilişkide mağdur görmenin düzenleyici etkisi vardır.'. Mağdur görme ile yardım etme davranışı arasında pozitif ilişki vardır (Bronfman, Biron Campis ve Koocher 1998:574; Erden ve Gürdil 2009: 1-13; Gçer, Karaca ve Dinçer 2013: 15). Mağdur görme ile sosyal kimlik arasındaki ilişki incelendiğinde ise, dış grup koşulu ile ilişki negatif iken, iç grup koşulu ile pozitif yönde anlamli bir ilişki vardır (Baron ve Kerr 2003: 10; Turner

1982: 15). Bu nedenle, iç grup koşulundaki katılımcıların mağdur görme düzeyleri arttıkça, dış grup koşulundaki katılımcılara kıyasla daha fazla yardım etmeleri beklenmektedir.

3.2. Yöntem

3.2.1.Örneklem

Araştırmanın örneklem grubu, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde lisans eğitimlerine devam eden, 100'ü kadın ve 20'si erkek toplam 120 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Katılımcılar her bir koşula seçkisiz olarak atanmış, ayrıca katılımları için ekstra ders puanı verilmiştir. Yaş ortalaması 18- 26 olarak bulunmuştur ($X=20.33$, $SS=1.57$). Örneklem ait diğer özellikler ise, Tablo 3.1'de yer almaktadır.

Tablo 3.1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler	N	%
Cinsiyet		
Kadın	100	83.3
Erkek	20	16.7
Yardım		
1(Evet)	23	19.2
2(Hayır)	94	78.3
3(Halen Çalışıyorum)	3	2.5
Gönüllü Çalışma		
1(Katılıyorum)	74	61.7
2(Katılmıyorum)	46	38.3
Bağış Sıklığı		
1(Hiçbir Zaman)	13	10.8
2(Nadiren)	41	34.2
3(Bazen)	57	47.5
4(Çoğu Kez)	7	5.8
5(Her Zaman)	2	1.7
500TL		
1(Az bir miktar)	6	5
2(Orta bir miktar)	71	59.2
3(Fazla bir miktar)	43	35.8

3.2.2. Veri Toplama Araçları

3.2.2.1. Demografik Bilgi ve Onam Formu

Ölçeğin ilk sayfasında, çalışmaya gönüllü olarak katılabilecekleri, isterlerse yarıda bırakarak ayrılacakları ve daha önce deneysel bir çalışmaya katılıp katılmadıkları sorulmuştur (bk. Ek 1).

Ayrıca, katılımcılara cinsiyet, yaş, doğum yeri, eğitim durumu, ailelerinin ve kendilerinin gelir durumu, 500 Türk Lirası'nın (TL) onlar için nasıl bir anlam ifade ettiği ve metinde bahsedilen kişiyi ne kadar mağdur gördükleri gibi bilgilerinin sorulduğu bir form verilmiştir.

3.2.2.2. Nötralizasyon Görevi

Katılımcıların dikkatlerini toplamak amacıyla uygulanan nötralizasyon görevinde, tüm katılımcıların Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi öğrencileri olması nedeniyle, iki dakika içerisinde üniversite kampüsünün bir haritasını çizmeleri istenmiştir. Bu görevin bir diğer amacı ise, katılımcıların duygudurumlarını nötr hale getirmektir (bk. Ek 2). Bu uygulama boyunca doğru veya yanlış çizimlerin bir öneminin olmadığı ayrıca belirtilmiştir. Yapılan araştırma ile bir ilişkisi bulunmaması nedeniyle, araştırmacı tarafından bu nötr görev seçilmiştir (Gültepe ve Coşkun 2016: 3-14).

3.2.2.3. Sosyal Kimlik

Araştırmacı tarafından hazırlanan ölçekler katılımcılara 2 farklı koşula uygun olarak hazırlanmıştır. Birinci koşulda katılımcılara öncelikle Türk bir üniversite öğrencisinin fotoğrafı verilmiş ve 2 dakika boyunca bu öğrencinin durumunu değerlendirerek yazmaları istenmiştir. Ardından, yardıma ihtiyaç duyan Türk bir üniversite öğrencisine yönelik bir metin sunulmuştur. Diğer koşulda ise, katılımcılara Suriyeli bir üniversite öğrencisinin fotoğrafı verilmiş ve aynı şekilde, 2 dakika boyunca bu öğrencinin durumunu değerlendirmeleri beklenmiştir. Devamında ise, yardıma

ihtiyaç duyan Suriyeli bir öğrenciyi anlatan bir metni okumaları istenmiştir. Suriyeli grup, Türkiye’ de bir süredir yaşayan, savaş ortamından uzaklaşmış ve toplumda olumlu ve olumsuz tutumlara maruz kalmaları nedeniyle seçilmiştir (bk. Ek 6).

3.2.2.4. Ulusal Kimlik Ölçeği

Literatürde birçok araştırmacı tarafından farklı şekillerde ölçülen ulusal kimlik, bu çalışmada da, Verkuyten ve Yıldız (2007: 1448) tarafından geliştirilen ve Türkçe’ ye Bağcı ve Çelebi (2017: 63) tarafından uyarlanan ulusal kimlik ölçeği temel alınarak ölçülmüştür (bk. Ek 7). Uyarlama çalışmaları sonunda ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısının .95 olduğu görülmüştür. Bu çalışmada katılımcıların kendilerini milliyetleri ile ne kadar özdeşleştirdikleri, milliyetlerinin onlar için ne kadar önemli olduğu ve milliyetleri ile gurur duyup duymadıklarına yönelik geribildirimleri alınmıştır. Bu sorular, 11’li Likert tipi olarak hazırlanmış ve ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .94 olarak bulunmuştur.

3.2.2.5. Öznel İyi Oluş (ÖIO)

Katılımcıların öznel iyi oluş düzeylerini ölçmek amacıyla çalışmada Dost (2005: 65) tarafından geliştirilen ve Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .93 olan Öznel İyi Oluş Ölçeği uygulanmıştır (bk. Ek 8). Ölçek toplam 46 maddeden oluşan 5’li Likert (1=Hiç uygun değil, 5=Tamamen uygun) tipi bir ölçektir. Ölçek maddelerinin 26’ sı olumlu ve 20’ si olumsuz maddedir. Ölçek yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama, olumlu ve olumsuz duygular, amaçlar, kendine güven, iyimserlik, ilgi duyulan etkinlikler, arkadaşlık ilişkileri, geleceğe bakış, aile ilişkileri, başkalarının yaşamına imrenme, yaşamın zorluklarıyla baş etme ve karamsarlık olmak üzere toplam on iki alt boyuttan oluşmakta olup ölçeğin KMO değeri .86 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada da, ölçeğin güvenirlik katsayısı .81 olarak bulunmuştur.

3.2.2.6. Temel Empati Ölçeği (TEÖ)

Çalışmada, katılımcıların empati puanları Temel Empati Ölçeği (TEÖ) aracılığı ile ölçülmektedir. Ölçek 20 maddeden oluşan 5'li Likert (1=Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum) tipi bir ölçektir. Ölçeğin 9 maddesi bilişsel empatiyi ve 11 maddesi duygusal empatiyi ölçmektedir (bk. Ek 4). Jolliffe ve Farrington'ın (2006: 589) geliştirdiği ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Topçu, Erdur-Baker ve Çapa-Aydın (2016: 10) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin uyarlaması için yaptıkları iki çalışmanın ilkinde, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı bilişsel boyut için .79 ve duygusal boyut için .74 olarak bulunmuştur. İkinci çalışmada ise, değerlerin bilişsel boyutta .80 ve duygusal boyutta .76 olduğu görülmüştür. Bu araştırmada ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .77 olarak bulunmuştur.

3.2.2.7. Yardım Etme Metni

Katılımcılara sunulan ve yardım etme davranışını inceleyen metinde, maddi olarak zor bir dönem geçiren ve yardıma ihtiyacı olduğunu belirten bir üniversite öğrencisinin ifadeleri yer almaktadır. Metnin ardından katılımcılara, bireyin ihtiyaç duyduğu miktara sahip oldukları takdirde ne kadarını onunla paylaşacakları sorulmaktadır (bk. Ek 5). Hikayede yer alan öğrencinin kaybettiği 500 Türk Lirası (TL) 0 ile 500 arasında 11' li Likert tipi olarak sorulmuştur. Verilen miktar cevabına göre bireyin yardım etme davranışı ölçülmektedir.

3.2.2.8. Mağdur Görme Ölçümü

Verilen yardım metninde bahsedilen kişinin mağdur olarak algılanıp algılanmadığının ölçülmesi amacıyla, katılımcılara bu kişiyi ne kadar mağdur bulduklarına yönelik 11' li Likert tipi bir soru sorulmuştur (bk. Ek 9). Yardım edilen bireye yönelik tutumun ölçülmesi için, soru yardım metninden hemen sonra katılımcılara sunulmuştur. Ayrıca, ölçümün daha sağlıklı olması ve katılımcının dikkatinin dağılmaması için, ayrıntılı sorular yerine tek maddelik ölçüm alınmış, manipülasyon ve bağımlı değişken arasındaki etkinin korunması amaçlanmıştır.

3.2.3. Süreç ve Analiz

Katılımcılar laboratuvar koşullarında hazırlanan bu deneysel çalışmaya katılmışlardır. Laboratuvarda dörder kişilik gruplar halinde birbirlerinden uzakta masalara yerleştirilerek araştırmacının kontrolü ile çalışma gerçekleştirilmiş, her bir deneysel koşul için katılımcı grupları seçkisiz olarak atanmıştır. Araştırma öncesinde katılımcılara araştırma yapılacağından bahsedilmiş ve gönüllü olmak isteyen katılımcıların ekstra ders kredisi alacakları bildirilmiştir. Araştırma başlamadan önce, katılımcılara araştırma sonucu etkilemeyecek şekilde araştırmanın konusu hakkında açıklama yapılmış ve yaklaşık olarak 20 dakika sürecek bir uygulama olduğundan bahsedilmiştir. Araştırmanın düzenliliğini sağlamak amacıyla da, katılımcılara araştırmacı tarafından yönergeler verilerek işlem yapılmış ve her bir yönergeden sonra uygulama için zaman verilerek diğer katılımcıların da bitirmesi beklenmiş, ardından bir sonraki aşamaya geçilmiştir.

Araştırmanın ilk sayfasında, araştırma hakkında kısaca bilgi veren, katılımcıların gönüllü olarak katıldıklarını ve rahatsız oldukları takdirde araştırmayı yarıda bırakabileceklerini belirten bir onam formu sunulmuştur. Gönüllü olarak katılmak isteyen katılımcılardan herhangi bir kimlik bilgisi istenmemiş, sadece imza ile onayladıklarını belirtmeleri istenmiştir. Bu araştırmanın düzenlenmesi için alınan etik kurul izinler hakkında da katılımcılara bilgi verilmiştir (bk. Ek 26).

Onam formunun verilmesinin ardından, katılımcıların duygudurumlarının nötralizasyonunu sağlamak amacıyla, nötralizasyon görevi uygulanmıştır. Katılımcılardan bu uygulamada, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi kampüsünün bir haritasını çizmeleri istenmiş ve uygulama için 2 dakika süre tanınmıştır. Uygulamanın ardından sırasıyla, Türk ve Suriyeli grup koşullarına seçkisiz atama yoluyla sosyal kimlik manipülasyonu uygulanmıştır. Formun devamında, katılımcıların öznel iyi oluş ve empati düzeylerini ölçmek amacıyla, sırasıyla Öznel İyi Oluş Ölçeği (ÖIO) ve Temel Empati Ölçeği (TEÖ) verilmiştir. Sonrasında, yardım etme metni katılımcılara uygulanmıştır. Her bir yardım metni içerik ve ardından gelen sorular ile benzerlik göstermiş, sadece yardıma ihtiyaç duyan üniversite öğrencisi Türk ve Suriyeli olarak

ifade edilmiş, öğrenciye ne kadarlık bir yardımda bulunacakları 11’li Likert tipi olarak sorularak yardım etme davranışları ölçülmüştür. Ayrıca, katılımcılara, yardım ettikleri öğrenciyi ne kadar mağdur gördükleri sorulmuş ve 11’li Likert tipi olarak cevaplandırmaları istenmiştir. Ardından, katılımcılara yaş, cinsiyet, eğitim ve gelir durumu gibi kişisel bilgilerin sorulduğu için Demografik Bilgi Formu verilmiştir. Araştırma sonunda, katılımcıları için öğrencilere teşekkür edilmiş ve uygulama hakkında kısaca bilgi verilerek gelen sorular yanıtlanmıştır. Veriler toplam 2 ay boyunca ve 1 Kasım 2018 ila 1 Ocak 2019 tarihleri arasında toplanmıştır. Elde edilen bulgular ise, SPSS 21.0 analiz programı yardımı ile incelenmiştir. Elde edilen veriler normal dağılıma sahiptir ve araştırmada korelasyon, bağımsız gruplar t test ve düzenleyicilik analizi yapılmıştır. Ayrıca, araştırmanın gücü .98 olarak bulunmuştur.

3.3. Bulgular

3.3.1. Yardım Etme Davranışı ve İlgili Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Yardım etme davranışı ve diğer değişkenler arasındaki ilişki incelendiğinde, katılımcıların yardım ettikleri bireyi mağdur görmeleri ve yardım etme davranışları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu gözlenmiştir ($r=.36$, $p<.01$). Yardıma ihtiyacı olan birey ne mağdur görülürse katılımcılar o kadar çok miktarda yardım etmiştir (Tablo 3.2).

Katılımcıların yardıma ihtiyaç duyan bireyi mağdur görme düzeyleri incelendiğinde, mağdur görme ve milliyetle özdeşleşme ($r=.32$, $p<.01$), milliyete verilen önem ($r=.21$, $p<.05$) ve milliyetle gurur duyma ($r=.23$, $p<.05$) arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Bireylerin milliyetleri ile özdeşleşme düzeyleri ve milliyetlerine verdikleri önem arttıkça yardıma ihtiyaç duyan bireyi mağdur görme düzeyleri de artmaktadır (Tablo 3.2).

Katılımcıların milliyetle özdeşleşme düzeyleri incelendiğinde, milliyetle özdeşleşme ve milliyete verilen önem ($r=.82$, $p<.01$) ile milliyetle gurur duyma ($r=.81$, $p<.01$) arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bireylerin milliyetlerine yönelik hassasiyetleri açısından da, ne kadar çok milliyetiyle özdeşleşirse milliyetlerine verdikleri önemin de daha çok arttığı ve milliyetleri ile daha çok gurur duydukları görülmüştür (Tablo 3.2).

Son olarak, milliyete verilen önem ile milliyetle gurur duyma arasında ise pozitif yönde ve güçlü anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($r=.88$, $p<.01$). Bireylerin milliyetlerine verdikleri önem arttıkça milliyetleri ile daha fazla gurur duydukları sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 3.2).

Tablo 3.2: Yardım Etme Davranışı ve Diğer Değişkenler Arasındaki İlişki

Değişkenler	X	SS	1	2	3	4	5	6	7	8
Sosyal Kimlik(1)			1							
Öznel İyi Oluş(2)	156.71	19.95	.22**	1						
Empati (3)	66.05	11.96	.08*	.54**	1					
Yardım Etme Davranışı(4)	315.41	142.13	.32**	.07	-.1	1				
Mağdur Görme(5)	7.82	2.27	.22*	-.10	.18	.36**	1			
Milliyetle Özdeşleşme(6)	7.49	2.43	.15	.10	.10	.04	.32**	1		
MilliyetÖnem(7)	7.80	2.76	.17	.13	.08	.06	.21*	.82**	1	
Milliyetle Gurur(8)	7.99	2.62	.22*	.04	.07	.11	.23*	.81**	.88**	1

* $p<.05$; ** $p<.01$

3.3.2. Sosyal Kimlik Koşuluna Göre Yardım Etme Davranışı, Mağdur Görme, Öznel İyi Oluş ve Empati Değişkenlerinin İncelenmesi

Araştırmacı tarafından katılımcıların Türk veya Suriyeli koşullarına bağlı olarak, yardım etme davranışı, mağdur görme, öznel iyi oluş ve empati puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Bağımsız Gruplar T Test analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçlarına göre, yardım etme davranışı, mağdur görme ve öznel iyi oluş düzeylerinin her iki koşulda da anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür (Tablo 3.3).

Tablo 3.3: Sosyal Kimlik Koşuluna Göre Değişkenlerin İncelenmesi

Değişkenler	Türk	Suriyeli	t	Df	p
Yardım Etme Davranışı	271.70 (128.42)	360.53 (141.02)	-3.46	107.96	.00**
Mağdur Görme	7.44 (2.20)	8.32 (2.28)	-1.93	88.91	.05*
Öznel İyi Oluş	151.24 (15.94)	159.69 (21.69)	-2.44	111.87	.01**
Empati	64.48 (11.07)	66.27 (12.24)	-.84	117.87	.40

* $p < .05$, ** $p < .01$

Yardım etme davranışı açısından incelendiğinde, Türk öğrencinin yardıma ihtiyacı olduğu koşulda katılımcıların ($X=271.70$, $SS=128.42$) Suriyeli öğrenci koşulundaki katılımcılardan ($X=360.53$, $SS=141.02$) anlamlı olarak daha az yardım ettikleri görülmüştür ($t(107.96)=-3.46$, $p < .01$).

Mağdur görme açısından incelendiğinde, Suriyeli öğrencinin yardıma ihtiyacı olduğu koşulda katılımcıların ($X=8.32$, $SS=2.28$) Türk öğrencinin yardıma ihtiyacı olduğu koşuldaki katılımcılara ($X=7.44$, $SS=2.20$) göre bireyi daha fazla mağdur görmüşlerdir ($t(88.91)=-1.93$, $p=.05$).

Ayrıca, öznel iyi oluş puanları karşılaştırıldığında, Türk öğrencinin yardıma ihtiyacı olduğu koşuldaki katılımcıların ($X=151.24$, $SS=15.94$), Suriyeli öğrenci koşulundaki katılımcılara ($X=159.69$, $SS=21.69$) kıyasla kendilerini daha az mutlu hissettikleri görülmüştür ($t(111.87)=-2.44$, $p < .01$).

3.3.3. Sosyal Kimliğin Yardım Etme Davranışına Etkisinde Öznel İyi Oluşun Düzenleyici Rolünün İncelenmesi

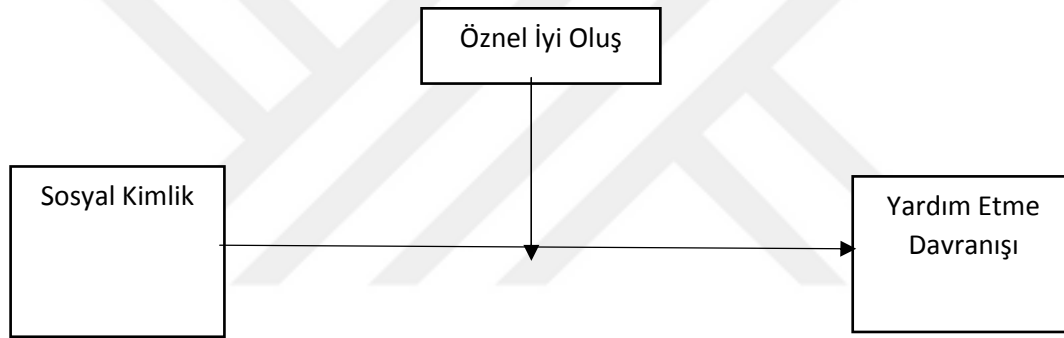
Sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisinde öznel iyi oluşun rolünü incelemek amacıyla düzenleyicilik analizi (çoklu doğrusal regresyon) uygulanmıştır. Bulgular incelendiğinde, yardım etme davranışı üzerinde sosyal kimlik ve öznel iyi oluşun anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmektedir. Bu bilgiye göre, sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisinde öznel iyi oluşun düzenleyici rolü bulunmamaktadır. Ancak, bulgularda p anlamlılık değerinin .12 olması

nedeniyle, katılımcı sayısının artırılması ile, araştırma bulgularının ileriki çalışmalarda anlamlı çıkacağı düşünülmektedir (Tablo 3.4).

Tablo 3.4: Sosyal Kimlik ve Öznel İyi Oluşun Etkileşimi

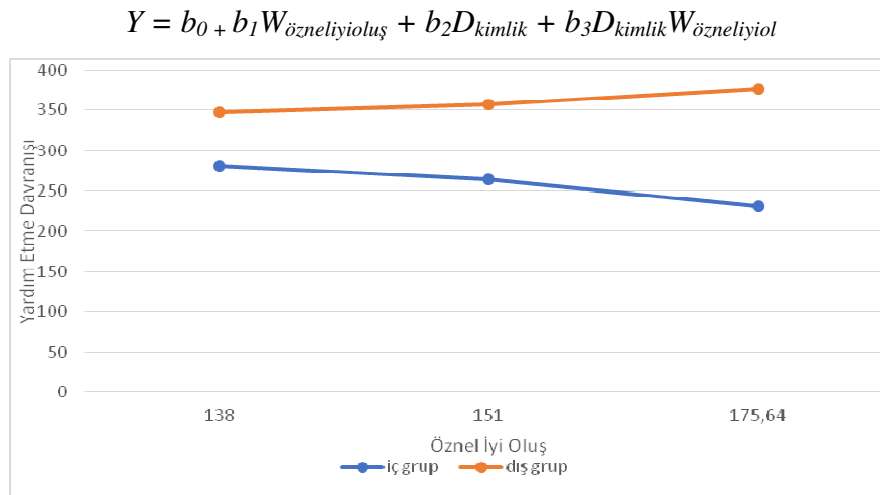
Model Değişkenleri	<i>b</i>	<i>SH</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	%95 CI		ΔR^2	R^2
					Alt S.	Üst S.		
Yordayıcı Değişkenler (Sabit)	687.02	359.91	1.91	.05	-25.83	1399.86		
Temel Etkiler								
Sosyal Kimlik	-223.97	210.81	-1.06	.29	-641.51	193.56		
Öznel İyi Oluş	-3.41	2.35	-1.45	.14	-8.07	1.24		
2 Yönlü Etkileşimler								
Sosyal Kimlik* Öznel İyi Oluş	2.09	1.36	1.54	.12	-.59	4.78		
Model^a							.38	.14

* $p < .05$; $p < .01$; Yordanan değişken = Yardım Etme Davranışı

Şekil 3.1: Araştırma Deseni

Bu etkileşimi derinlemesine incelemek amacıyla yapılan eğim analizinde (slope analysis) düzenleyici değişkenin dağılımınının 16' ıncı (düşük düzeyde öznel iyi oluş), 50' inci (ortalama düzeyde öznel iyi oluş) ve 84' üncü (yüksek düzeyde öznel iyi oluş) yüzdebirliklerinde koşullar arasındaki farkın anlamlılığı teste edilmiştir (Hayes, 2013: 250). Analiz sonucunda düşük ($\theta_{X \rightarrow Y} / (W=138) = 65.54$, $SH=33.16$, $t=1.98$, $p = .05$, 95% CI [-14, 131.22], ortalama ($\theta_{X \rightarrow Y} / (W=151) = 92.81$, $SH = 25.30$, $t=3.67$, $p = .00$, 95% CI [42.70, 142.92] ve yüksek düzeyde öznel iyi oluşta ($\theta_{X \rightarrow Y} / (W = 175.64) = 144.51$, $SH = 38.48$, $t=3.75$, $p=.00$, 95% CI [68.29, 220.73] koşullar arası farklar anlamlıdır. Sonucu içeren grafik aşağıda sunulmaktadır (Grafik 3.1).

Grafik 3.1: Düşük, Orta ve Yüksek Düzeyde Öznel İyi Oluşta Sosyal Kimliğin Yardım Etme Davranışı Üzerindeki Koşullu Etkileri

Bulgular incelendiğinde, düşük, orta ve yüksek düzeyde öznel iyi oluşa sahip katılımcılarda sosyal kimlik yardım etme davranışını anlamlı olarak etkilemektedir.

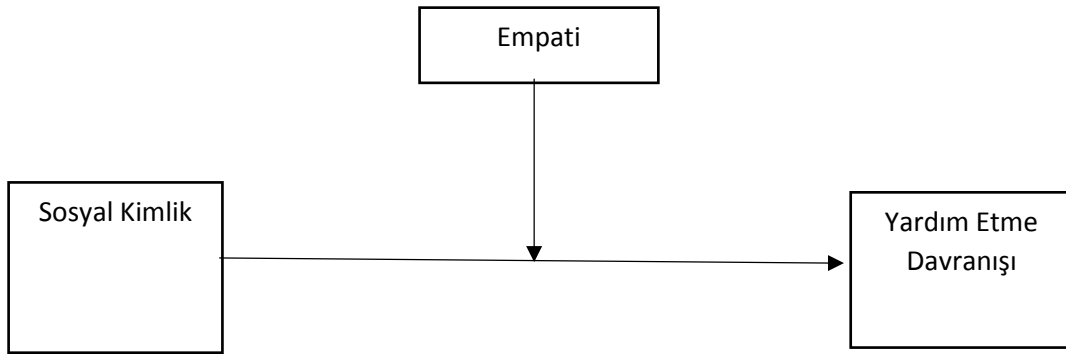
3.3.4. Sosyal Kimliğin Yardım Etme Davranışına Etkisinde Empatinin Düzenleyici Rolünün İncelenmesi

Sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisinde empatinin rolünü incelemek amacıyla düzenleyicilik analizi (çoklu doğrusal regresyon) uygulanmıştır. Bulgular incelendiğinde, yardım etme davranışı üzerinde sosyal kimlik ve empatinin anlamlı bir ortak etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu bilgiye göre, sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisinde empatinin düzenleyici rolü bulunmaktadır (Tablo 3.5).

Tablo 3.5: Sosyal Kimlik ve Empatinin Etkileşimi

Model Değişkenleri	b	SH	t	p	%95 CI		ΔR^2	R^2
					Alt S.	Üst S.		
Yordayıcı Değişkenler (Sabit)	773.80	223.11	3.46	.00	331.10	1216.50		
Temel Etkiler								
Sosyal Kimlik	-280.11	137.15	-2.04	.04	-551.76	-8.48		
Empati	-9.39	3.40	-2.76	.00	-16.13	-2.66		
2 Yönlü Etkileşimler								
Sosyal Kimlik*Empati	5.83	2.07	2.82	.00	1.73	9.92		
Model^a							.43	.18

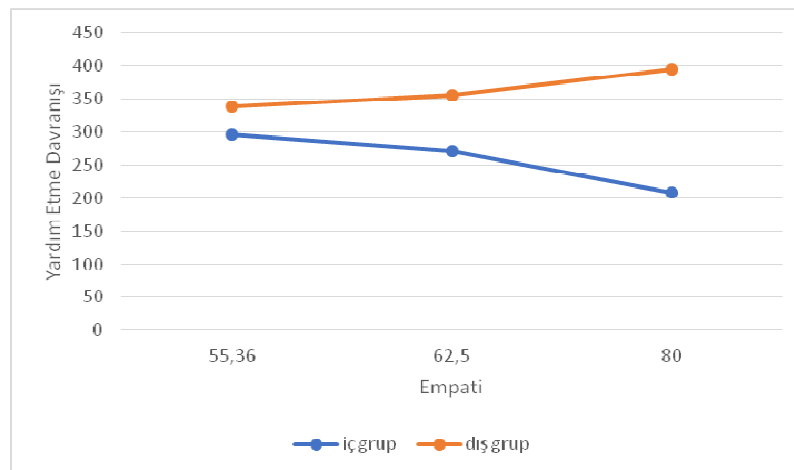
* $p < .05$; $p < .01$; Yordanan değişken = Yardım Etme Davranışı

Şekil 3.2: Araştırma Deseni

Bu etkileşimi derinlemesine incelemek amacıyla yapılan eğim analizinde (slope analysis) düzenleyici değişkenin dağılımının 16'ncı (düşük düzeyde empati), 50'inci (ortalama düzeyde empati) ve 84' üncü (yüksek düzeyde empati) yüzdebirliklerinde koşullar arasındaki farkın anlamlılığı teste edilmiştir (Hayes, 2013: 250). Analiz sonucunda düşük düzeyde empatide koşullar arasında anlamlı bir fark yokken ($\theta_{X \rightarrow Y} / (W=55.36) = 42.67, SH=31.46, t=1.36, p=.18, 95\% CI [-19.64, 104.97]$), ortalama ($\theta_{X \rightarrow Y} / (W=62.50) = 84.30, SH = 24.54, t=3.43, p=.00, 95\% CI [35.68, 132.91]$) ve yüksek düzeyde empatide ($\theta_{X \rightarrow Y} / (W = 80) = 186.33, SH = 38.74, t=4.81, p=.00, 95\% CI [109.61, 263.05]$) koşullar arası farklar anlamlıdır. Sonucu içeren grafik aşağıda sunulmaktadır (Grafik 3.2).

$$Y = b_0 + b_1 W_{\text{empati}} + b_2 D_{\text{kimlik}} + b_3 D_{\text{kimlik}} W_{\text{empati}}$$

Grafik 3.2: Düşük, Orta ve Yüksek Düzeyde Empatide Sosyal Kimliğin Yardım Etme Davranışı Üzerindeki Koşullu Etkileri

Bulgular incelendiğinde, düşük düzeyde empatiye sahip katılımcılarda sosyal kimlik yardım etme davranışını anlamlı olarak etkilememektedir. Ancak, orta ve yüksek düzeyde empatiye sahip katılımcılarda ise sosyal kimlik yardım etme davranışını anlamlı olarak etkilemektedir. Başka bir deyişle, yüksek düzeyde empati dış grup üyesine yardım etme davranışını artırırken, iç grup üyesine aynı düzey empati yardım etme davranışını azaltmaktadır.

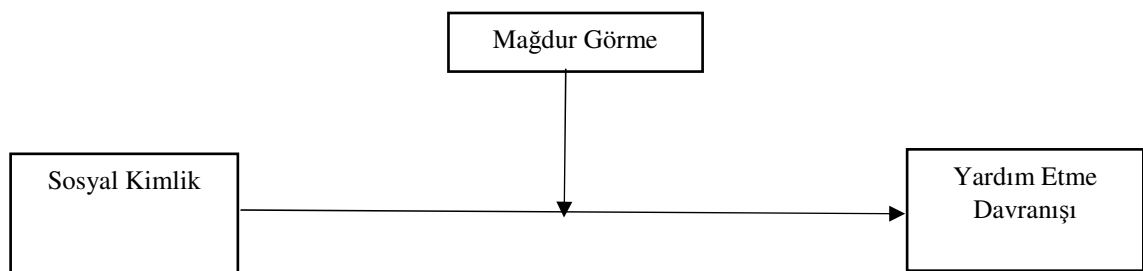
3.3.5. Sosyal Kimliğin Yardım Etme Davranışına Etkisinde Mağdur Görmenin Düzenleyici Rolünün İncelenmesi

Sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisinde mağdur görmenin düzenleyici rolü incelenmiş ve düzenleyicilik analizi (çoklu doğrusal regresyon) uygulanmıştır. Bulgular incelendiğinde, yardım etme davranışı üzerinde sosyal kimlik ve mağdur görmenin anlamlı bir ortak etkiye sahip olmadığı görülmektedir. Bu bilgiye göre, sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisinde empatinin düzenleyici rolü bulunmamaktadır. Ancak, bulgularda p anlamlılık değerinin .10 olması nedeniyle, katılımcı sayısının artırılması ile, araştırma bulgularının ileriki çalışmalarda anlamlı çıkacağı düşünülmektedir (Tablo 3.6).

Tablo 3.6: Sosyal Kimlik ve Mağdur Görmenin Etkileşimi

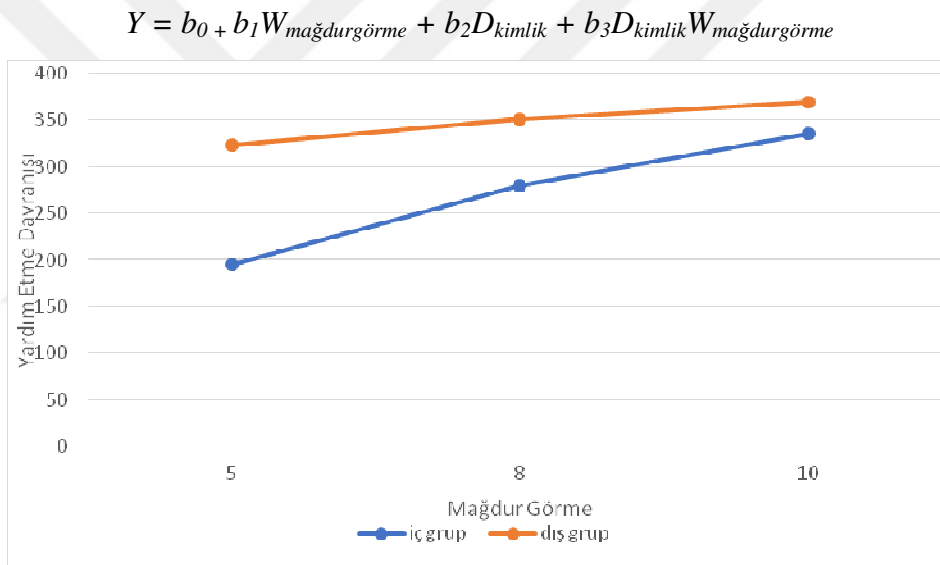
Model Değişkenleri	b	SH	t	P	%95 CI		ΔR^2	R^2
					Alt S.	Üst S.		
Yordayıcı Değişkenler (Sabit)	-166.96	140.54	-1.19	.24	-445.90	111.98		
Temel Etkiler								
Sosyal Kimlik	222.26	95.43	2.33	.02	32.87	411.66		
Mağdur Görme	46.86	17.61	2.66	.00	11.91	81.82		
2 Yönlü Etkileşimler								
Sosyal Kimlik*Mağdur Görme	-18.87	11.56	-1.63	.10	-41.81	4.06		
Model^a							.46	.22

* $p < .05$; $p < .01$; Yordanan değişken = Yardım Etme Davranışı

Şekil 3.3: Araştırma Deseni

Bu etkileşimi derinlemesine incelemek amacıyla yapılan eğim analizinde (slope analysis) düzenleyici değişkenin dağılımının 16' ıncı (düşük düzeyde mağdur görme), 50' inci (ortalama düzeyde mağdur görme) ve 84' üncü (yüksek düzeyde mağdur görme) yüzdebirliklerinde koşullar arasındaki farkın anlamlılığı teste edilmiştir (Hayes, 2013: 250). Analiz sonucunda düşük ($\theta_{X \rightarrow Y} / (W=5) = 127.90$, $SH=42.92$, $t=2.98$, $p = .00$, 95% CI [42.71, 213.09] ve ortalama düzeyde mağdur görmede koşullar arası anlamlı bir fark varken ($\theta_{X \rightarrow Y} / (W=8) = 71.28$, $SH = 26.26$, $t=2.71$, $p = .00$, 95% CI [19.17, 123.40], yüksek düzeyde mağdur görmede ($\theta_{X \rightarrow Y} / (W=10) = 33.54$, $SH = 35.44$, $t=.95$, $p=.35$, 95% CI [-36.81, 103.89] koşullar arası farklar anlamlı değildir. Sonucu içeren grafik aşağıda sunulmaktadır.

Grafik 3.3: Düşük, Orta ve Yüksek Düzeyde Mağdur Görmede Sosyal Kimliğin Yardım Etme Davranışı Üzerindeki Koşullu Etkileri

Bulgular incelendiğinde, düşük ve orta düzeyde mağdur görmeye sahip katılımcılarda sosyal kimlik yardım etme davranışını anlamlı olarak etkilerken, yüksek düzeyde mağdur görmeye sahip katılımcılarda sosyal kimlik yardım etme davranışını anlamlı olarak etkilememektedir. Başka bir deyişle, dış grup üyesini mağdur görme yardım etme davranışını arttırmamaktadır. Öte yandan, iç grup üyesini mağdur gördükçe yardım etme davranışı artmaktadır.

3.4. Tartışma

3.4.1. Yardım Etme Davranışı ve İlgili Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Araştırma bulgularına göre, yardım etme davranışı ile yardım edilen bireyi mağdur görme arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Yardıma ihtiyaç duyan biri ile karşılaşıldığında, o bireyin mağdur biri olarak görülmesi daha fazla yardım etmemizi sağlamaktadır. O bireyin durumu üzerinde yapabileceklerimizin olduğunu düşünmek sorumluluk hissetmemize neden olabilir veya acıma duygumuz nedeniyle yardım etmek istenebilmektedir. Bir davranışa yönelik, mağdur olma gibi güçlü ortamsal normlar olunca, yardım etme davranışı değişebilir ve bu normlardan etkilenebilmektedir. Bu açıdan, bu bulgu literatür bilgisi ile tutarlılık göstermekte, bu bulguyu destekleyen birçok araştırma yapılmaktadır (Bronfman, Biron Campis ve Koocher 1998: 574; Erden ve Gürdil 2009: 13; Güçer, Karaca ve Dinçer 2013: 50).

Yardım etme davranışı milliyetle özdeşleşme, milliyete verilen önem ve milliyetle gurur duyma ile ilişkisi açısından incelendiğinde, değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Literatürde yer alan çalışmalarda bireylerin milliyetleri ile yakınlık düzeylerinin yardım etme davranışlarını etkilediğini gösteren birçok araştırma bulgusu yer almaktadır. Ancak, bu açıdan araştırma bulguları literatür ile tutarlı değildir (Güney ve Konak 2016: 15; Mikulincer vd. 2005: 817; Zebel, Doosje ve Spears 2009: 61). Bu araştırmanın örnekleminde yer alan katılımcıların üniversite öğrencisi olmaları, üniversitede birçok yabancı öğrenci ile ortak eğitim almaları ve üniversite ortamının kazandırdığı düşünme stili ile daha evrensel yaklaşabildikleri düşünülmekte ve bu nedenle, bir başkasına yardım ederken milliyetle ilgili özellikleri göz ardı ettikleri, barış ortamı istedikleri ve daha evrensel yaklaştıkları düşünülmektedir (Köse 2015: 3; Memişoğlu 2015: 10).

3.4.2. Sosyal Kimlik Koşuluna İlişkin Bulgular

3.4.2.1. Yardım Etme Davranışına Ait Bulgular

Araştırmada yer alan katılımcılar, ihtiyaç durumunda olan Suriyeli öğrenciye Türk öğrenciye kıyasla daha fazla yardımda bulunmuşlardır. Ek olarak, yardıma ihtiyaç duyan bireyin mağdur olduğunu düşündükçe daha fazla yardımda bulunmuşlardır.

Yapılan araştırmalara göre yardım etmeyi etkileyen önemli faktörlerden biri, yardım edilen birey ile yardım niyetinde olan bireyin yer aldığı gruplardır, yani aynı grup içerisinde yer alıp almadıklarıdır. Sosyal kimlik kuramına göre, kendimiz ile aynı grupta yer aldığımız, iç grubumuzda yer alan kişilere kendimizi daha yakın hisseder, onlarla daha fazla ortak noktamız olduğunu düşünür, onlara daha olumlu duyguları atfederiz ve bir ihtiyaç durumunda onları kayırma ve onlara daha fazla yardım etme eğilimindeyizdir. Bu çalışmada ortak din faktöründen de söz etmek gerekmektedir. Türkler Suriyeliler ile aynı dine mensup olmaları nedeniyle, savaş ortamından kaçmış bu gruba yardım etmeyi tercih ettikleri düşünülmektedir (Leary, Wheeler ve Jenkins 1986: 10; Tajfel 1981: 10; Turner 1982: 15). Ancak, yapılan çalışmada araştırmacı tarafından elde edilen bulgulara göre, katılımcıların iç gruplarında yer alan yardıma ihtiyaç duyan Türk öğrenci yerine, dış gruplarında yer alan Suriyeli öğrenciye daha fazla yardımda buldukları görülmüştür. Katılımcıların yardım ederken savaştan kaçıp ülkemize sığınan, zor şartlar altında yaşayan ve birçok bakımdan yardıma ihtiyaç duyduğunun düşünüldüğü bir grupta yer alan Suriyeli öğrencinin yaşadığı zorlukları göz önünde bulundurarak yardıma ihtiyaç duyan Suriyeli öğrenciye daha fazla yardımda buldukları görülmüştür (Johnston ve Glasford 2017: 1185; Oswald ve Harvey 2000: 338; Quadir ve Çimen 2018: 327; Sierksma, Thijs ve Verkuyten 2014: 369).

Literatür ile tutarlı olmayan bu bulgular incelendiğinde, mağduriyet kavramının devreye girildiği düşünülmektedir. Katılımcıların yardıma ihtiyaç duyan bireyin kimliğinden ziyade onun mağdur olarak algılanması daha fazla yardım etmelerini sağlamaktadır. Literatürdeki bilgiler incelendiğinde, yardıma ihtiyaç duyan bireyin durumuyla sorumluluk hissedilirse ve onun mağdur olduğunu düşünülürse, bireylerin

daha fazla yardımda buldukları görülmektedir (Bronfman, Biron Campis ve Koocher 1998: 574; Erden ve Gürdil 2009: 13; Güçer, Karaca ve Dinçer 2013: 50; Oswald ve Harvey 2000: 338).

Ayrıca, toplulukçu bir kültürde, bireyler birbirlerine bireyci kültüre nazaran daha fazla bağlılardır ve bir ihtiyaç durumunda topluluğun bireyleri o ihtiyacı karşılamaya yönelik kenetlenmektedir. Toplulukçu bir kültüre sahip olmamız nedeniyle, yardıma ihtiyaç duyan ve mağdur olduğunu düşündüğümüz bireylere yardımda bulunmaya daha istekliyizdir (Hofstede 1980: 15; Hofstede 1998: 477; Kagıtcıbası 2005: 403; Sakal ve Yıldız 2015: 6612; Triandis 2001: 907).

Bireylerin bir ortak din gibi üst kimliğin parçası olarak kendilerini ve azınlık grubun üyelerini görmelerinin de bu durumu etkilediğini söylenebilmektedir. Birçok araştırmaya göre üst bir kimliğin parçası olarak hissetmelerinden dolayı bireylerin azınlık grubun üyelerini dışlamadıkları ve daha fazla benzerlik gösterdikleri bilinmektedir (Asari, Halikiopoulou ve Mock 2008: 28; Jasinskaja, Mahönen ve Ketokivi 2012: 904).

Grup içi süreçlerden biri olan grup normuna bağlı olarak da, grup üyeleri doğru, yanlış ve adil olan grup kurallarını geliştirmektedir. Bu kurallar, grup üyelerinin nasıl davranması gerektiğini şekillendirmektedir. Bu açıdan da, toplumumuzda ihtiyaç duyan ve mağdura yardım etme sosyal normunun kabul görmesi nedeniyle, dezavantajlı dış grup üyelerine yönelik daha fazla miktarda yardım ettikleri görülmektedir (Turner 1982: 15).

Bu çalışmanın bulguları açıklayan bir diğer kuram da, kaynakların korunması kuramıdır. Eğer birey kendisinden somut olarak bir şey paylaşmayacaksa, dış grup üyelerini de koruyucu şekilde davranmaktadır (Yürür 2011: 107). Bu çalışmanın bulgularına göre de, katılımcılar dış grup üyelerine daha fazla yardım etmeyi seçmişlerdir.

Son olarak, dış gruplar ile ilişkileri en iyi açıklayan kuramlardan biri olan Temas Hipotezi' ne göre, bireylerin davranışlarını dış grup üyeleri ile kurdukları ilişkiler ve bu ilişkilerin kalitesi belirlemektedir (Şenyurt 2018: 60). Aynı toplumda bir süredir birlikte yaşamaya başlayan iki topluluk oldukları için, zor şartlar altında ülkemize gelmiş bir ülkenin vatandaşlarına yardım etmeyi seçmiş oldukları düşünülmektedir.

3.4.2.2. Mağdur Görmeye Ait Bulgular

Bulgulara göre, katılımcıların Suriyeli öğrenciyi Türk öğrenciyeye göre daha fazla mağdur gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, yardım etme davranışı ile mağdur görme arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bilgi ile, bireyin mağdur olarak değerlendirdikleri birine daha fazla yardım etme eğiliminde oldukları görülmektedir.

Literatür incelemesine bağlı olarak, bu bulgular sosyal normlar ile açıklanabilmektedir. Toplumcu bir kültüre sahip olan toplumumuzda kültürel sürekliliği sağlayan sosyal normlardan olan geleneklerden bir tanesi, ihtiyaç durumunda olana yardım etmektir. Bireylerin savaştan kaçan ve ülkemize sığınan bir topluluğun üyesini mağdur olarak görmesi ve ona daha fazla miktarda yardımda bulunması bu nedenle çok beklenen bir durumdur. Yapılan birçok araştırma bulguları da, zor şartlar altında yaşayan bireylerin diğer gruplara kıyasla daha fazla mağdur olarak algılandığını göstermektedir (Bronfman, Biron Campis ve Koocher 1998: 574; Erden ve Gürdil 2009: 13; Güçer, Karaca ve Dinçer 2013: 50).

Grup içi süreçlerden biri olan grup normuna bağlı olarak da, grup üyeleri doğru, yanlış ve adil olan grup kurallarını geliştirmektedir. Bu kurallar, grup üyelerinin nasıl davranması gerektiğini şekillendirmektedir. Bu açıdan da, toplumumuzda ihtiyaç duyana ve mağdura yardım etme sosyal normunun kabul görmesi nedeniyle, dış grup üyelerine yönelik daha fazla miktarda yardım ettikleri görülmektedir (Baron ve Kerr 2003: 15; Turner 1982: 10).

3.4.2.3. Öznel İyi Oluşa Ait Bulgular

Araştırmada yer alan katılımcılar, Suriyeli öğrencinin durumunu değerlendiren katılımcıların öznel iyi oluş, yani mutluluk düzeyleri Türk öğrenci koşuluna kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Yani, Suriyeli öğrenci üzerine düşünmek katılımcıların kendilerini daha mutlu hissetmelerini sağlamıştır.

Sosyal kimlik kuramına göre, iç grubumuzda yer alan kişilerle daha fazla yakınlık kurmamız, onlara daha olumlu duyguları atfetmemiz, bir ihtiyaç durumunda onları kayırma ve onlara daha fazla yardım etme eğilimimiz ile uyusmamaktadır (Leary, Wheeler ve Jankins 1986: 10; Tajfel 1981: 15). Bu bulguların nedeni olduğu düşünülen kavramlardan ilki, katılımcıların Suriyeli öğrencinin durumunu değerlendirirken zor şartlar altında ülkemize gelmelerini, burada yaşamalarını, savaştan kaçıp ülkemize sığınmalarını ve diğer birçok zorlukları göz önünde bulundurarak bu değerlendirme sonrası öznel iyi oluş düzeylerinin de yükselmesidir. Aynı toplumda yaşadığımız ve dış grup olarak gördüğümüz bireylerle daha fazla etkileşimde buldukça onlarla olmaktan daha çok mutlu oluruz. Bu bulgular Temas Hipotezi ile de açıklanmaktadır. Dış grup üyeleri ile daha fazla zaman geçirdikçe ve kurulan ilişkilerin kalitesi arttıkça bireylerin daha olumlu davranmaya başladıkları görülmektedir (Diener ve Seligman 2002: 81; Diener ve Tay 2017: 90; Şenyurt 2018: 55).

Biraz önce özelliklerinden bahsettiğimiz toplulukçu kültüre sahip olmamız nedeniyle, şu an bizimle aynı ülkede yaşayan ve zor şartlardan kaçarak ülkemize sığınmış bir topluluğa yönelik daha dostane davranma ve etkileşim halinde olma eğilimindeyizdir. Bu nedenle de, Suriyeliler ile etkileşim içinde oldukça bireyler kendilerini daha mutlu hissetmekte, öznel iyi oluş düzeyleri yükselmektedir (Hofstede 1980: 15; Hofstede 1998: 477; Kagitcibasi 2005: 403; Sakal ve Yıldız 2015: 6612; Triandis 1994: 907).

Ayrıca, bireylerin ortak dine bağlı bir üst kimliğin parçası olarak kendilerini ve azınlık grubun üyelerini görmelerinin de bu durumu etkilediğini söylenebilmektedir. Birçok araştırmaya göre üst bir kimliğin parçası olarak hissetmelerinden dolayı

bireylerin azınlık grubun üyelerini dışlamadıkları ve daha fazla benzerlik gösterdikleri bilinmektedir (Asari, Halikiopoulou ve Mock 2008: 1-28; Jasinskaja, Mahönen ve Ketokivi 2012: 904).

Son olarak, grup içi süreçlerden biri olan grup normuna bağlı olarak da, grup üyeleri doğru ve adil olan grup kurallarını geliştirmektedir. Bu açıdan da, toplumumuzda ihtiyaç duyana ve mağdura yardım etme sosyal normunun kabul görmesi nedeniyle, dış grup üyelerine yönelik daha fazla miktarda yardım ettikleri görülmektedir (Baron ve Kerr 2003: 10; Turner 1982: 15).

3.4.2.4. Empatiye Ait Bulgular

Araştırmada ayrıca, empatinin Suriyeli ve Türk öğrenci koşullarına göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiş ve koşullar arası anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde, Sosyal Kimlik Kuramı' na göre bireyler aidiyet hissettikleri grupta birlikte yer aldıkları diğer bireylere kendilerini daha yakın hissetmekte, daha fazla ortak özellikleri olduğunu düşünmekte ve farklı gruplardan üyelere göre daha fazla birlikte vakit geçirmektedir (Leary, Wheeler ve Jankins 1986: 10; Tajfel 1981: 15; Turner 1987: 15). Bu nedenle, literatüre göre, bireyler aynı grup üyeleri ile etkileşim halinde olduklarında onlara yönelik daha fazla empati duymaları beklenmektedir. Bu açıdan, bu çalışma literatür bilgileri ile tutarlı değildir (Tarrant, Dazeley ve Cottom 2009: 427; Zhao vd. 2013: 90). Bireylerin empatik yaklaşımlarında, daha önce bahsedildiği gibi, katılımcıların üniversite öğrencisi olmaları, birçok yabancı öğrenci arkadaşları ile ortak eğitim almaları ve üniversite ortamının kazandırdığı düşünme stili ile daha evrensel yaklaşabildikleri varsayılmaktadır. Bu nedenle, Türk veya Suriyeli olmasına bağlı olarak empatik yaklaşımlarının değişmediği düşünülmektedir (Köse 2015: 3; Memişoğlu 2015: 10).

3.4.3. Öznel İyi Oluşun Düzenleyici Rolü

Araştırma bulguları görüldüğünde, sosyal kimliğin yardım etme üzerindeki etkisinde öznel iyi oluşun düzenleyici rolü olmadığı sonucuna ulaşılmış ve sosyal

kimlik ile öznel iyi oluşun yardım etme davranışı üzerinde ortak etkisi olmadığı görülmüştür.

Literatür incelendiğinde, Sosyal Kimlik Kuramı' na göre, birey aynı grup içerisinde yer aldığı diğer grup üyelerine, farklı grup üyelerine nazaran daha fazla olumlu duygular atfetmekte ve bir ihtiyaç durumunda kendi grubunun üyelerini kayırma ve yardım etme eğilimindedir (Leary, Wheeler ve Jankins 1986: 10; Tajfel 1981: 15; Turner 1987: 40). Olumlu sosyal davranışlar içerisinde yer alan yardım etme davranışı ise, yardıma ihtiyaç duyan bir bireyin o ihtiyacını gidermeye yönelik gösterilen bir davranış olarak yer almaktadır. Bu davranış yardım eden ve edilen taraflar için de birtakım etkilere sahiptir. Öncelikle, yardım edilen bireyin bir konudaki ihtiyacı karşılanmaktadır. Yardım eden birey için ise, manevi bir tatmin söz konusudur. Kendisini mutlu hisseden bireylerin diğer bireylere kıyasla daha fazla yardım davranışında buldukları birçok araştırma bulgusu ile de desteklenmektedir (Diener ve Seligman 2002: 81; Diener ve Tay 2017: 90; Dost 2016: 15; Peterson, Park ve Seligman 2005: 25). Tüm bu literatür bilgileri ışığında, sosyal kimlik ve öznel iyi oluşun yardım etme davranışı üzerinde ortak etkisi olduğu ve yardım etme davranışını arttırdığı yapılan çalışmaların bulguları ile desteklenmektedir. Bireylerin ait oldukları grubun yardım etme davranışını etkilediği ve kendilerini daha mutlu hisseden bireylerin daha fazla yardım etme davranışında buldukları görülmektedir (Diener ve Seligman 2002: 81; Johnston ve Glasford 2017: 1185; Oswald ve Harvey 2000: 338; Sierksma, Thijs ve Verkuyten 2014: 369; Tajfel 1982: 15; Zebel, Doosje ve Spears 2009: 61). Araştırma bulguları da bu açıdan literatür bilgileri ile tutarlılık göstermemektedir, ancak anlamlılık değerinin .12 olması nedeniyle, örneklem grubu genişletildiği takdirde araştırma deseninin literatür ile tutarlı sonuç vereceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada literatürde elde edilen bilgiler harmanlanarak daha önce incelenmiş ve araştırmacı tarafından geliştirilen araştırma deseni ortaya konmuştur. Bu araştırma desenini inceleyen bir başka akademik çalışmanın alanda yapılmamış olması ve çalışmamızın alanda ilk olması, bulguların önemini ortaya koymaktadır.

3.4.4. Empatinin Düzenleyici Rolü

Bulgulara bakıldığında, sosyal kimlik ve yardım etme davranışı arasındaki ilişkide empatinin düzenleyici rolü olduğu görülmüştür. Ayrıca, sosyal kimlik ve empatinin yardım etme davranışı üzerinde ortak etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Kimlik Kuramı' na göre, bireyler aynı grupta yer aldıkları diğer üyeler ile kendilerini daha benzer görmekte, daha fazla ortak noktaları olduğunu düşünmekte ve kendilerine daha yakın hissetmektedirler. Bu nedenle, bireylerin kendi grup üyelerine karşı daha empatik yaklaşabildikleri görülmektedir (Leary, Wheeler ve Jankins 1986: 10; Tajfel 1981: 15; Turner 1987: 40). Olumlu sosyal davranışlardan biri olan yardım etme davranışı incelendiğinde, empati ile pozitif yönde ve anlamlılığı yüksek bir ilişki olduğu birçok araştırma bulguları ile de desteklenmektedir. Bireylerin empati duydukları kişilere diğer bireylere kıyasla daha fazla yardım davranışında buldukları sonucuna ulaşılmıştır (Coke, Batson ve McDavis 1978: 752; Eisenberg, Holmgren ve Fabes 1998: 91; Eisenberg, Zhou ve Koller 2001: 766; Fakouri ve Zucker 1991: 743; Litvack, McDougall ve Romney 1997: 15; Roberts ve Strayer 1996: 449; Salais ve Fisher 1995: 185).

Bireylerin düşük düzeyde empati duydukları durumda, Türk ve Suriyeli öğrenciye yapılan yardımlar arasında az bir fark bulunmakta ve sosyal kimlik yardım etme davranışını anlamlı olarak etkilememektedir. Düşük ve orta düzeyde empati duydukları durumlarda ise, yardım etme davranışları arasındaki fark artmakta ve sosyal kimlik yardım etme davranışını anlamlı olarak etkilemektedir. Literatür bilgisi ayrıntılı olarak ele alındığında, sosyal kimlik ve empatinin yardım etme davranışı üzerindeki ortak etkisini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamakla birlikte, kavramların yardım etme davranışı üzerindeki temel etkilerini inceleyen birçok araştırma ile karşılaşılmaktadır. Bireylerin ait oldukları grubun yardım etme davranışını etkilediği ve empatik yaklaşabilen bireylerin daha fazla yardım etme davranışında buldukları görülmektedir (Eisenberg Holmgren ve Fabes 1998: 91; Eisenberg, Zhou ve Koller 2001: 766; Johnston ve Glasford 2017: 1185; Oswald ve Harvey 2000: 338; Sierksma, Thijs ve

Verkuyten 2014: 369; Tajfel 1982: 15; Tarrant, Dazeley ve Cottom 2009: 427). Tüm bu bulgular ise, araştırmacının bulguları ile tutarlılık göstermektedir.

Bu araştırmada, dış grup üyesine empati duyulduka yardım etme davranışının arttığı bulunmuştur. Bu bulgu literatürdeki araştırma bulgusu ile tutarlıdır (Stürmer vd. 2006: 437). Öte yandan, iç grup üyesine yönelik empati arttıka yardım etme davranışının ilginç bir şekilde azaldığı görölmektedir. Bu durum, yardım etme senaryosunun hipotetik olmasından kaynaklı olabilir. Birey, kendini hipotetik olarak duygudaş gördüğu bir bireye yardım etme davranışından kaçınmasının temelinde etkin sorumluluk almaması yer alabilir. Kaynakları koruma kuramına göre, bireyler sorumlu oldukları durumlarda daha yardımsever ve tarafgir davranabilmektedir. Bu durumun bir sonraki araştırmada incelenmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, literatürde yer alan bu bilgiler ışığında araştırmacı tarafından araştırma deseni kurulmuş ve literatür bilgisi ile tutarlı sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca, sosyal kimlik ve empatinin yardım etme davranışı üzerindeki ortak etkisine yönelik daha önce yapılmış bir araştırma olmaması bakımından bu araştırma akademik bir öneme sahiptir.

3.4.5. Mağdur Görmenin Düzenleyici Rolü

Araştırma sonuçlarına göre, sosyal kimlik ve yardım etme davranışı arasındaki ilişkide mağdur görmenin düzenleyici rolü bulunamamıştır. Bu nedenle, sosyal kimlik ve mağdur görmenin yardım etme davranışı üzerinde ortak etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, bu yönde bir eğilim vardır. Örneklem sayısının küçük olması bu sonucun ortaya çıkmasına katkıda bulunmuş olabilir. Araştırmanın bulgusu iç grup üyesini mağdur görme arttıka yardım etme davranışının arttığını göstermektedir. Bu durum, sosyal sorumluluk normu olan mağdur olma normu konusunda yapılan araştırmalar ile tutarlıdır. Başka bir deyişle, bir bireyi mağdur gördükçe bize öğretilen sosyal normlardan dolayı artmaktadır. (Bronfman, Biron Campis ve Koocher 1998). Öte yandan, dış grup üyesini mağdur görme derecesi arttıka yardım etme davranışı değişmemektedir. Bu durum, Suriyeli bir öğrenciyi halihazırda mağdur görmekten

kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifade ile, mağdur gördüğümüz bir dış grup üyesinin mağdur olduğunu söylemek durumu değiştirmemektedir. Birey zaten böyle bir durumdadır.

Bireylerin mağdur gördükleri kişilere daha fazla yardım ettiklerini gösteren birçok araştırma bulgusu olmakla birlikte, bu açıdan bulgular literatür ile tutarlı değildir (Bronfman, Biron Campis ve Koocher 1998: 574; Erden ve Gürdil 2009: 13; Güçer, Karaca ve Diņer 2013: 50). Ancak anlamlılık değerinin .10 olması nedeniyle, örneklem grubu genişletildiği takdirde araştırma deseninin literatür ile tutarlı sonuç vereceği düşünölmektedir.

IV. BÖLÜM

4. DENEY II

Bu çalışmada sosyal kimlik ve öznel iyi oluş ile sosyal kimlik ve empatinin yardım etme davranışı üzerindeki ortak etkisi ilk çalışmadan farklı olarak, davranışsal bir deney deseni ile incelenmektedir. Çalışmada 2(Sosyal kimlik: İç grup, dış grup)x1' lik deney deseni uygulanmıştır.

İlk çalışmada ortaya çıkan sonuçlar literatürde sosyal kimlik kuramıyla uyuşmamaktadır. Bu ilginç sonuç daha önce ifade edildiği gibi, test edilmeye değer bir durum ortaya çıkarmaktadır. Bu sonucun hipotetik bir senaryodan mı kaynaklandığının incelenmesi gerekmektedir. Bu nedenle, hipotetik bir durum yerine gerçek bir yardım etme davranışı bu çalışmada incelenmiştir. Daha önce yapılan araştırma sosyal normların etkili olabileceğine de işaret etmektedir. Ancak, mağdur olma normunun etkisi güçlü değildir. Ayrıca, milliyetle özdeşleşmenin etkisi bulunamamıştır. Tüm bu sorulara cevap bulabilmek için, araştırmanın tekrarlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmada bağımsız değişkenler birinci çalışmayla aynıdır; sadece bağımlı değişken yani yardım etme davranışı gerçekçi, davranışsal olarak ölçülmüştür.

Bu araştırma deseni, pilot çalışma ve birinci çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda kurulmuştur.

4.1. Hipotezler

H1: 'İç grup koşulundaki katılımcılar, diğer gruba göre daha fazla miktarda maddi yardımda bulunmaktadır.'. Sosyal Kimlik Kuramı' na göre, bireyler aynı grupta

yer aldıkları grup üyelerini kayırma ve onlara daha fazla yardım etme eğilimindedirler (Diener ve Seligman 2002: 81; Dunn, Aknin ve Norton 2014: 41; Oswald ve Harvey 2000: 338; Tajfel 1981: 15).

H2: ‘İç grup koşulundaki katılımcıların öznel iyi oluş düzeyleri diğer gruba göre daha yüksektir.’. Sosyal Kimlik Kuramı’ na göre, birey aynı grup içerisinde yer aldığı grup üyelerine, dış grup üyelerine kıyasla daha fazla olumlu duygular atfetmekte ve iç grup etkileşimine sahip bireylerin öznel iyi oluş düzeyleri diğer grubun üyelerine göre daha yüksektir (Diener ve Seligman 2002: 81; Diener ve Tay 2017: 90; Leary, Wheeler ve Jankins 1986: 11-18; Tajfel 1981: 10; Turner 1987: 15).

H3: ‘İç grup koşulundaki katılımcıların empati düzeyleri diğer gruba göre daha yüksektir.’. Sosyal Kimlik Kuramı’ na göre, bireyler aynı grupta yer aldıkları grup üyeleri ile daha fazla etkileşim içerisinde olma, kayırma ve daha fazla empatik yaklaşma eğilimindedirler (Diener ve Seligman 2002: 81; Dunn, Aknin ve Norton 2014: 41; Oswald ve Harvey 2000: 338; Tajfel 1981: 10).

H4: ‘Katılımcıların sosyal kimlikleri ve yardım etme davranışları arasındaki ilişkide öznel iyi oluşun düzenleyici etkisi vardır.’. Öznel iyi oluş ile yardım etme davranışı arasında pozitif ilişki vardır (Diener ve Seligman 2002: 81; Diener ve Tay 2017: 90; Dost 2016: 15; Peterson, Park ve Seligman 2005: 25). Öznel iyi oluş ile sosyal kimlik arasındaki ilişki incelendiğinde ise, dış grup koşulu ile ilişki negatif iken, iç grup koşulu ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır (Leary, Wheeler ve Jankins 1986: 15; Tajfel 1981: 10; Turner 1982: 15). Bu nedenle, iç grup koşulundaki katılımcıların öznel iyi oluş düzeyleri arttıkça, dış grup koşulundaki katılımcılara kıyasla daha fazla yardım etmeleri beklenmektedir.

H5: ‘Katılımcıların sosyal kimlikleri ve yardım etme davranışları arasındaki ilişkide empatinin düzenleyici etkisi vardır.’. Empati ile yardım etme davranışı arasında pozitif ilişki vardır (Coke, Batson ve McDavis 1978: 752; Eisenberg, Holmgren ve Fabes 1998: 766; Eisenberg, Zhou ve Koller 2001: 518; Fakouri ve Zucker 1991: 92; Litvack, McDougall ve Romney 1997: 303; Roberts ve Strayer 1996: 449; Salais ve

Fisher 1995: 185). Empati ile sosyal kimlik arasındaki ilişki incelendiğinde ise, dış grup koşulu ile ilişki negatif iken, iç grup koşulu ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır (Eisenberg Holmgren ve Fabes 1998: 766; Eisenberg, Zhou ve Koller 2001: 518; Johnston ve Glasford 2017: 1185; Oswald ve Harvey 2000: 338; Sierksma, Thijs ve Verkuyten 2014: 369; Tajfel 1982: 15; Tarrant, Dazeley ve Cottom 2009: 427). Bu nedenle, iç grup koşulundaki katılımcıların empati düzeyleri arttıkça, dış grup koşulundaki katılımcılara kıyasla daha fazla yardım etmeleri beklenmektedir.

4.2. Yöntem

4.2.1.Örneklem

Araştırmanın örneklem grubu, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde lisans eğitimlerine devam eden 94 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Katılımcıların 78'i kadın ve 16'sı erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcılar her bir koşula seçkisiz olarak atanmış, ayrıca katılımları için ekstra ders puanı verilmiştir. Yaş ortalaması 18-27 olarak bulunmuştur ($Ort.=19.82$, $SS=1.23$). Örneklem ait diğer özellikler ise, Tablo 4.1'de yer almaktadır.

Tablo 4.1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler	N	%
Cinsiyet		
Kadın	78	83
Erkek	16	17
Yardım		
1(Evet)	5	5.3
2(Hayır)	83	88.3
3(Halen Çalışıyorum)	6	6.4
Gönüllü Çalışma		
1(Katılıyorum)	45	47.9
2(Katılmıyorum)	49	52.1
Bağış Sıklığı		
1(Hiçbir Zaman)	9	9.6
2(Nadiren)	37	39.4
3(Bazen)	40	42.6
4(Çoğu Kez)	7	7.4
5(Her Zaman)	1	1.1

4.2.2. Veri Toplama Araçları

4.2.2.1. Demografik Bilgi ve Onam Formu

Ölçeğin ilk sayfasında, çalışmaya gönüllü olarak katılabilecekleri, isterlerse yarıda bırakarak ayrılacakları açıklanmış ve daha önce deneysel bir çalışmaya katılıp katılmadıkları sorulmuştur (bk. Ek 1).

Katılımcılara cinsiyet, yaş, doğum yeri, eğitim durumu, ailelerinin ve kendilerinin gelir durumu gibi kişisel bilgilerinin sorulduğu bir form verilmiştir.

4.2.2.2. Nötralizasyon Görevi

Katılımcıların dikkatlerini toplamak amacıyla uygulanan nötralizasyon görevinde, tüm katılımcıların Bolu Abant İzzet baysal Üniversitesi öğrencileri olması nedeniyle, iki dakika içerisinde üniversite kampüsünün bir haritasını çizmeleri istenmiştir (bk. Ek 2). Bu görev ile katılımcıların duygudurumlarının nötralize edilmesi amaçlanmaktadır (Gültepe ve Coşkun 2016: 3-14).

4.2.2.3. Sosyal Kimlik

Katılımcılara verilen yardım etme metni 2 farklı koşula uygun olarak hazırlanmıştır. Birinci koşulda katılımcılara öncelikle Türk bir üniversite öğrencisinin fotoğrafı verilmiş ve 2 dakika boyunca bu öğrencinin durumunu değerlendirerek yazmaları istenmiştir. Diğer koşulda ise, katılımcılara Suriyeli bir üniversite öğrencisinin fotoğrafı verilmiş ve 2 dakika boyunca bu öğrencinin durumunu değerlendirmeleri beklenmiştir (bk. Ek 5).

4.2.2.4. Ulusal Kimlik Ölçeği

Literatürde birçok araştırmacı tarafından farklı şekillerde ölçülen ulusal kimlik, bu çalışmada da, Verkuyten ve Yıldız (2007: 1448) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye Bağcı ve Çelebi (2017: 63) tarafından uyarlanan ulusal kimlik ölçeği temel alınarak

ölçülmüştür (bk. Ek 18). Uyarlama çalışmaları sonunda ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısının .95 olduğu görülmüştür. Araştırmada katılımcıların kendilerini milliyetleri ile ne kadar özdeşleştirdikleri, milliyetlerinin onlar için ne kadar önemli olduğu ve milliyetleri ile gurur duyup duymadıklarına yönelik geribildirimleri alınmıştır. Bu sorular, 11'li Likert tipi olarak hazırlanmış ve ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .80 olarak bulunmuştur.

4.2.2.5. Öznel İyi Oluş (ÖIO)

Katılımcıların öznel iyi oluş düzeylerini ölçmek amacıyla çalışmada Dost (2005: 65) tarafından geliştirilen ve Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .93 olan Öznel İyi Oluş Ölçeği uygulanmıştır (bk. Ek 8). Ölçek toplam 46 maddeden oluşan 5'li Likert (1=Hiç uygun değil, 5=Tamamen uygun) tipi bir ölçektir. Ölçek maddelerinin 26' sı olumlu ve 20' si olumsuz maddedir. Ölçek yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile kıyaslama, olumlu ve olumsuz duygular, amaçlar, kendine güven, iyimserlik, ilgi duyulan etkinlikler, arkadaşlık ilişkileri, geleceğe bakış, aile ilişkileri, başkalarının yaşamına imrenme, yaşamın zorluklarıyla baş etme ve karamsarlık olmak üzere toplam on iki alt boyuttan oluşmakta olup ölçeğin KMO değeri .86 olarak bulunmuştur. Ayrıca, Dost tarafından geliştirilen ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .93 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada da, ölçeğin güvenilirlik katsayısı .81 olarak bulunmuştur.

4.2.2.6. Temel Empati Ölçeği (TEÖ)

Bu araştırmada empati kavramı Temel Empati Ölçeği (TEÖ) aracılığı ile ölçülmektedir. Ölçek 20 maddeden oluşan 5'li Likert (1=Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum) tipi bir ölçektir (bk. Ek 4). Ölçeğin 9 maddesi bilişsel empatiyi ve 11 maddesi duygusal empatiyi ölçmektedir. Jolliffe ve Farrington' ın (2006: 589) geliştirdiği ölçeğin Türkçe' ye uyarlaması Topçu, Erdur-Baker ve Çapa-Aydın (2016: 10) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin uyarlaması için yaptıkları iki çalışmanın ilkinde, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı bilişsel boyut için .79 ve duygusal boyut için .74 olarak bulunmuştur. İkinci çalışmada ise, değerlerin bilişsel boyutta .80 ve

duygusal boyutta .76 olduğu görülmüştür. Bu araştırmada da, ölçeğin güvenirlik katsayısı .80 olarak bulunmuştur.

4.2.2.7. Yardım Etme Davranışı

Çalışmanın başında katılımcılara gönüllü katılımlarından ötürü 10' ar kuruşlardan oluşan 1 Türk Lirası (TL) bir katkıda bulunulacağı araştırmacı tarafından belirtilmiştir. Çalışmanın sonunda ise, UNICEF' e (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu) destek olmak amacıyla araştırmacı tarafından düzenlenen yardım kampanyasına katılmak isteyip istemedikleri ve eğer katılmak isterlerse ne kadarlık bir miktarda yardım edeceklerini ölçek üzerinde ilgili alana yazmaları istenmiştir (bk. Ek 10). İlk çalışmada varsayımsal olarak katılımcıların yardım etme davranışları incelenirken, bu ölçüm ile katılımcıların kazandıkları bir miktarı yardım amacıyla paylaşıp paylaşmayacakları ve yardım etme davranışları davranışsal olarak ölçülmek istenmiştir. Bulgularda verilecek değerler, Türk Lirası (TL) cinsindedir.

4.2.3. Süreç ve Analiz

Araştırma öncesinde katılımcılara araştırma yapılacağından bahsedilmiş ve gönüllü olmak isteyen katılımcıların ekstra ders kredisi alacakları bildirilmiştir. Araştırmanın sağlıklı bir şekilde düzenlenmesini sağlamak amacıyla, seçkisiz olarak gruplara ayrılan katılımcılar uygun zaman aralığında araştırmaya katılmıştır. Araştırma başlamadan önce, katılımcılara araştırma sonucu etkilemeyecek şekilde araştırmanın konusu hakkında açıklama yapılmış ve yaklaşık olarak 20 dakika sürecek bir uygulama olduğundan bahsedilmiştir. Katılımcılara araştırma başında, katılımlarından dolayı 1 Türk Lirası (TL) sembolik bir katılımcı ücreti verileceği söylenmiştir. Araştırmanın düzenliliğini sağlamak amacıyla da, katılımcılara araştırmacı tarafından yönergeler verilerek işlem yapılmış, her bir yönergeden sonra uygulama için zaman verilerek diğer katılımcıların da bitirmesi beklenmiş ve bir sonraki aşamaya geçilmiştir.

Katılımcılar laboratuvar koşullarında hazırlanan bu deneysel çalışmaya katılmışlardır. Laboratuvarda dörder kişilik gruplar halinde birbirlerinden uzakta

masalara yerleştirilerek araştırmacının kontrolü ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın ilk sayfasında, araştırma hakkında kısaca bilgi veren, katılımcıların gönüllü olarak katıldıklarını ve rahatsız oldukları takdirde araştırmayı yarıda bırakabileceklerini belirten bir onam formu sunulmuştur. Gönüllü olarak katılmak isteyen katılımcılardan herhangi bir kimlik bilgisi istenmemiş, sadece imza ile onayladıklarını belirtmeleri istenmiştir. Bu araştırmanın düzenlenmesi için alınan etik kurul izinler hakkında da katılımcılara bilgi verilmiştir (bk. Ek 26).

Onam formunun verilmesinin ardından, katılımcıların duygudurumlarının nötrlemek amacıyla, nötralizasyon görevi uygulanmıştır. Katılımcılardan bu uygulamada, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi kampüsünün bir haritası çizmeleri istenmiş ve uygulama için 2 dakika süre tanınmıştır. Uygulamanın ardından, sosyal kimlik manipölasyonu Türk ve Suriyeli grup koşullarına seçkisiz atama yoluyla katılımcılara uygulanmıştır. Ardından, katılımcılara yaş, cinsiyet, eğitim ve gelir durumu gibi kişisel bilgilerin sorulduğu için Demografik Bilgi Formu verilmiştir. Formun devamında, katılımcıların öznel iyi oluş ve empati düzeylerini ölçmek amacıyla, sırasıyla Öznel İyi Oluş Ölçeği (ÖİO) ve Temel Empati Ölçeği (TEÖ) verilmiştir. Araştırma sonunda, araştırmacı tarafından UNICEF adına bir yardım kampanyası düzenlendiği ve maddi olarak yardımda bulunup bulunmayacakları sorulmuş, katılımları için öğrencilere teşekkür edilmiş ve uygulama hakkında kısaca bilgi verilerek gelen sorular yanıtlanmıştır. Veriler toplam 2 ay boyunca ve 1 Ocak 2019 ila 1 Mart 2019 tarihleri arasında toplanmıştır. Bulgular ise, SPSS 21.0 analiz programı yardımı ile incelenmiştir. Elde edilen verilerin normal dağılımda olup olmadığı incelendiğinde Skewness değeri 1.63 ve Kurtosis değeri 2.43 olarak bulunmuştur. Verilerin normal dağılımda olması nedeniyle, araştırmada korelasyon, bağımsız gruplar t test ve düzenleyicilik analizi yapılmıştır. Ayrıca, araştırmanın gücü .84 olarak bulunmuştur.

4.3. Bulgular

4.3.1. Yardım Etme Davranışı ve İlgili Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırmada yardım etme davranışı ve diğer değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bulgular aşağıdaki Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2: Yardım Etme Davranışı ve Diğer Değişkenler Arasındaki İlişki

Değişkenler	X	SS	1	2	3	4	5	6	7
Sosyal Kimlik (1)	1.50	.50	1						
Öznel İyi Oluş (2)	156.99	22.34	-.36**	1					
Empati (3)	67.78	11.06	-.21**	.61**	1				
Yardım Etme Davranışı(4)	3.74	4.31	-.30**	-.03	-.02	1			
Milliyetle Özdeşleşme(5)	7.79	2.06	-.12	.04	-.02	.03	1		
Milliyet Önem (6)	8.11	2.88	-.24*	.06	.00	-.02	.54**	1	
Milliyetle Gurur(7)	8.33	2.69	-.20*	.10	.11	-.08	.53**	.64**	1

* $p < .05$; ** $p < .01$

Yardım etme davranışı ile sadece sosyal kimlik arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.30$, $p < .01$).

Katılımcıların milliyetle özdeşleşme düzeyleri incelendiğinde, milliyete verilen önem ($r = .56$, $p < .01$) ile milliyetle gurur duyma ($r = .61$, $p < .01$) arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bireylerin milliyetlerine yönelik hassasiyetleri açısından, ne kadar çok milliyetiyle özdeşleşirse, milliyetlerine verdikleri önemin de daha çok arttığı ve milliyetleri ile daha çok gurur duydukları görülmüştür.

Son olarak, milliyete verilen önem ile milliyetle gurur duyma arasında ise pozitif yönde ve güçlü anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir ($r = .66$, $p < .01$). Bireylerin milliyetlerine verdikleri önem arttıkça milliyetleri ile daha fazla gurur duydukları sonucuna ulaşılmıştır.

4.3.2. Sosyal Kimlik Koşuluna Göre Yardım Etme Davranışı, Öznel İyi Oluş ve Empati Değişkenlerinin İncelenmesi

Araştırmacı tarafından katılımcıların Türk veya Suriyeli bir öğrenciyi değerlendirme koşullarına bağlı olarak, yardım etme davranışı, öznel iyi oluş ve empati puanlarının farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Bağımsız Gruplar T Test analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçlarına göre, yardım etme davranışı, öznel iyi oluş ve empatinin her iki koşulda da anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür (Tablo 4.3).

Tablo 4.3: Sosyal Kimlik Koşuluna Göre Yardım Etme Davranışı, Öznel İyi Oluş ve Empati Değişkenlerinin İncelenmesi

Değişkenler	Türk	Suriyeli	t	df	p
Yardım Etme Davranışı	5.00 (5.04)	2.46 (2.97)	2.96	74.49	.00**
Öznel İyi Oluş	165.13 (24)	148.85 (17.26)	3.77	83.55	.00**
Empati	70.04 (12.05)	65.51 (9.58)	2.01	87.55	.04*

* $p < .05$, ** $p < .01$

Yardım etme davranışı açısından incelendiğinde, Türk öğrenci koşulunda katılımcılar (Ort.=5.00, SS=5.04) Suriyeli öğrenci koşulundaki katılımcılardan (Ort.=2.46, SS=2.97) anlamlı olarak daha fazla maddi yardımda bulunmuşlardır ($t(74.49)=2.96$, $p < .01$).

Katılımcıların öznel iyi oluş puanları karşılaştırıldığında, Türk öğrenci koşulunda katılımcıların ($X=165.13$, $SS=24$), Suriyeli öğrenci koşulundaki katılımcılara ($X=148.85$, $SS=17.26$) kıyasla kendilerini daha mutlu hissettikleri görülmüştür ($t(83.55)=3.77$, $p < .01$).

Ayrıca, Türk öğrenci koşulundaki katılımcıların ($X=70.04$, $SS=12.05$), Suriyeli öğrenci koşulundaki katılımcılara ($X=65.51$, $SS=9.58$) göre empati puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür ($t(87.55)=2.01$, $p < .05$).

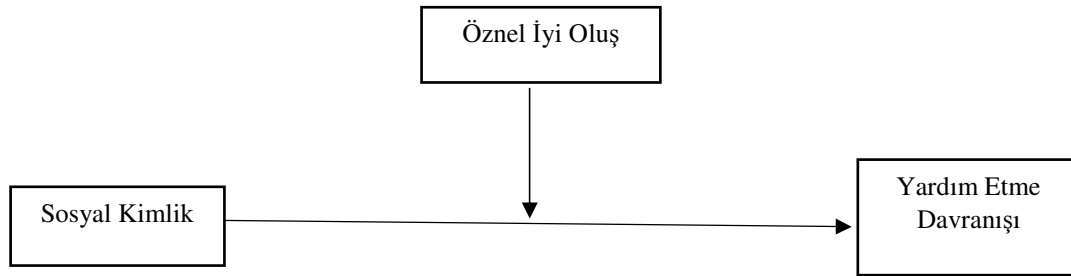
4.3.3. Sosyal Kimliğin Yardım Etme Davranışına Etkisinde Öznel İyi Oluşun Düzenleyici Rolünün İncelenmesi

Sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisinde öznel iyi oluşun rolünü incelemek amacıyla düzenleyicilik analizi (çoklu doğrusal regresyon) uygulanmıştır. Bulgular incelendiğinde, yardım etme davranışı üzerinde sosyal kimlik ve öznel iyi oluşun anlamlı bir ortak etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu bilgiye göre, sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisinde öznel iyi oluşun düzenleyici rolü bulunmaktadır (Tablo 4.4).

Tablo 4.4: Sosyal Kimlik ve Öznel İyi Oluşun Etkileşimi

Model Değişkenleri	<i>b</i>	<i>SH</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	%95 CI		ΔR^2	R^2
					Alt S.	Üst S.		
Yordayıcı Değişkenler (Sabit)	31.65	9.76	3.24	.00	12.26	51.04		
Temel Etkiler								
Sosyal Kimlik	-16.39	6.62	-2.47	.01	-29.55	-3.24		
Öznel İyi Oluş	-.14	.06	-2.45	.01	-.26	-.02		
2 Yönlü Etkileşimler								
Sosyal Kimlik* Öznel İyi Oluş	.08	.04	2.03	.04	.00	.17		
Model^a							.39	.15

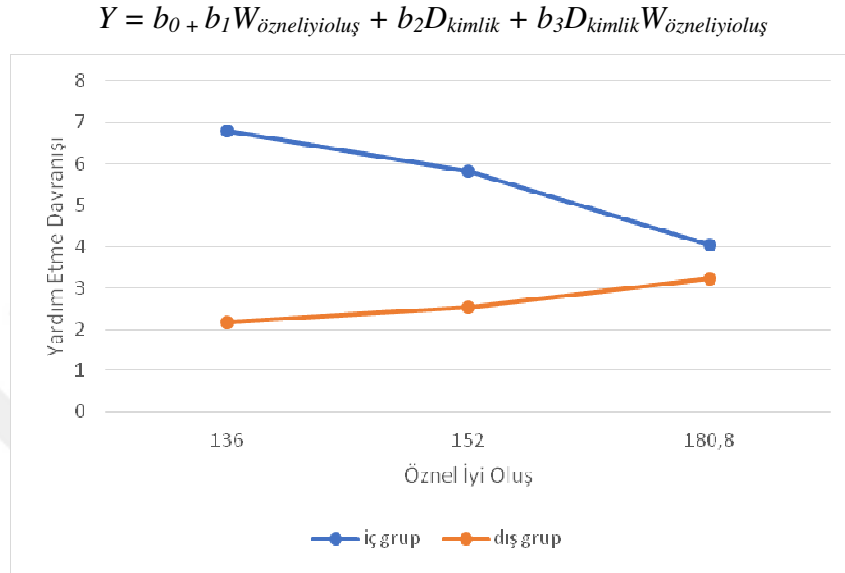
* $p < .05$; $p < .01$; Yordanan değişken = Yardım Etme Davranışı

Şekil 4.1: Araştırma Deseni

Bu etkileşimi derinlemesine incelemek amacıyla yapılan eğim analizinde (slope analysis) düzenleyici değişkenin dağılımının 16'ncı (düşük düzeyde öznel iyi oluş), 50'inci (ortalama düzeyde öznel iyi oluş) ve 84' üncü (yüksek düzeyde öznel iyi oluş) yüzdebirliklerinde koşullar arasındaki farkın anlamlılığını teste edilmiştir (Hayes, 2013: 250). Analiz sonucunda düşük ($\theta_{X \rightarrow Y} / (W=136) = -4.65, SH=1.19, t=-3.92, p=.00, 95\% CI [-7.02, -2.29]$) ve orta öznel iyi oluş düzeyine sahip katılımcılarda ($\theta_{X \rightarrow Y} / (W=152) = -3.27, SH=.90, t=-3.63, p=.00, 95\% CI [-5.06, -1.48]$) koşullar arasında anlamlı bir fark

varken, yüksek öznel iyi oluş düzeyine sahip katılımcılarda ($\theta_{X \rightarrow Y} / (W=180.80)=-.79$, $SH=1.43$, $t=-.55$, $p=.58$, 95% CI [-3.64, 2.06] koşullar arası farklar anlamlı değildir. Sonucu içeren grafik aşağıda sunulmaktadır (Grafik 4.1).

Grafik 4.1: Düşük, Orta ve Yüksek Öznel İyi Oluş Düzeyinde Sosyal Kimliğin Yardım Etme Davranışı Üzerindeki Koşullu Etkileri

Bulgular incelendiğinde, düşük ve orta düzeyde öznel iyi oluşa sahip katılımcılarda sosyal kimlik yardım etme davranışını anlamlı olarak etkilerken, yüksek düzeyde öznel iyi oluşa sahip katılımcılarda ise sosyal kimlik yardım etme davranışını anlamlı olarak etkilememektedir.

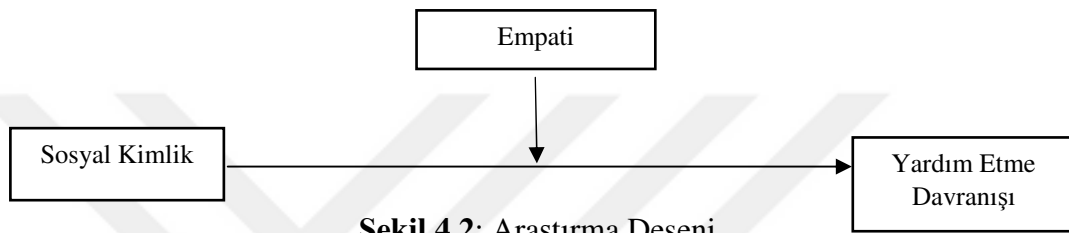
4.3.4. Sosyal Kimliğin Yardım Etme Davranışına Etkisinde Empatinin Düzenleyici Rolünün İncelenmesi

Sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisinde empatinin rolünü incelemek amacıyla düzenleyicilik analizi (çoklu doğrusal regresyon) uygulanmıştır. Bulgular incelendiğinde, yardım etme davranışı üzerinde sosyal kimlik ve empatinin anlamlı bir ortak etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu bilgiye göre, sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisinde empatinin düzenleyici rolü bulunmaktadır (Tablo 4.5).

Tablo 4.5: Sosyal Kimlik ve Empatinin Etkileşimi

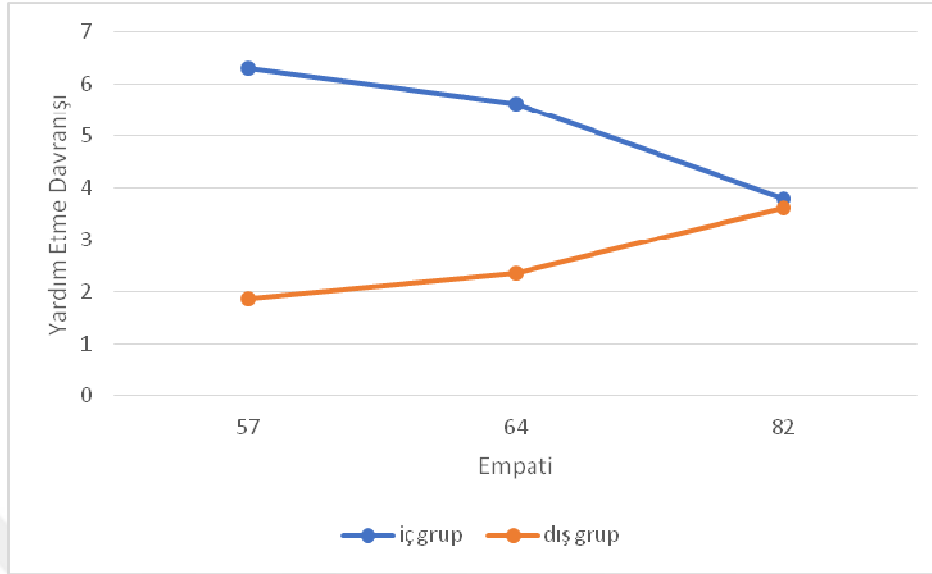
Model Değişkenleri	<i>b</i>	<i>SH</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	%95 <i>CI</i>		ΔR^2	<i>R</i> ²
					<i>Alt S.</i>	<i>Üst S.</i>		
Yordayıcı Değişkenler (Sabit)	26.30	8.20	3.21	.00	10.02	42.59		
Temel Etkiler								
Sosyal Kimlik	-14.20	4.45	-2.61	.01	-25.02	-3.38		
Empati	-.27	.12	-2.32	.02	-.51	-.04		
2 Yönlü Etkileşimler								
Sosyal Kimlik* Empati	.17	.08	2.14	.03	.01	.33		
Model^a							.37	.14

* $p < .05$; $p < .01$; Yordanan değişken=Yardım Etme Davranışı

Şekil 4.2: Araştırma Deseni

Bu etkileşimi derinlemesine incelemek amacıyla yapılan eğim analizinde (slope analysis) düzenleyici değişkenin dağılımının 16' ıncı (düşük düzeyde empati), 50' inci (ortalama düzeyde empati) ve 84' üncü (yüksek düzeyde empati) yüzdebirliklerinde koşullar arasındaki farkın anlamlılığı teste edilmiştir (Hayes, 2013: 250). Analiz sonucunda düşük ($\theta_{X \rightarrow Y} / (W=57) = -4.45$, $SH=1.19$, $t=-3.75$, $p = .00$, 95% *CI* [-6.81, -2.09] ve ortalama düzeyde empatide ($\theta_{X \rightarrow Y} / (W=64) = -3.25$, $SH=.90$, $t=-3.63$, $p=.00$, 95% *CI* [-5.03, -1.47] koşullar arasında anlamlı farklar varken, yüksek düzeyde empatide ise ($\theta_{X \rightarrow Y} / (W=82) = -.17$, $SH=1.46$, $t=-.11$, $p=.90$, 95% *CI* [-3.07, 2.72] koşullar arası farklar anlamlı değildir. Sonucu içeren grafik aşağıda sunulmaktadır.

$$Y = b_0 + b_1W_{empati} + b_2D_{kimlik} + b_3D_{kimlik}W_{empati}$$

Grafik 4.2: Düşük, Orta ve Yüksek Düzeyde Empati Sosyal Kimliğin Yardım Etme Davranışı Üzerindeki Koşullu Etkileri

Bulgular incelendiğinde, düşük ve orta düzeyde empatiye sahip katılımcılarda sosyal kimlik yardım etme davranışını anlamlı olarak etkilemektedir. Ancak, yüksek düzeyde empatiye sahip katılımcılarda ise sosyal kimlik yardım etme davranışını anlamlı olarak etkilememektedir. Bulgulara göre, empati yüksek olduğunda iç grup ve dış grup arasında yardım etme davranışı açısından anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

4.4. Tartışma

4.4.1. Yardım Etme Davranışı ve İlgili Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Yardım etme davranışı milliyetle özdeşleşme, milliyete verilen önem ve milliyetle gurur duyma ile ilişkisi açısından incelendiğinde, değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Literatürde yer alan çalışmalarda bireylerin milliyetleri ile yakınlık düzeylerinin yardım etme davranışlarını etkilediğini gösteren birçok araştırma bulgusu yer almaktadır. Ancak, bu açıdan araştırma bulguları literatür ile tutarlı değildir (Güney ve Konak 2016: 15; Mikulincer vd. 2005: 817; Zebel, Doosje

ve Spears 2009: 61). Bu sonuç ise, üniversite öğrencilerinin birçok yabancı öğrenci ile ortak eğitim almaları ve bu sosyal çevre sayesinde üniversite ortamının kazandırdığı düşünme stili ile daha evrensel düşünebilmelerine, milliyetle ilgili özelliklerden bağımsız olarak yardım etme davranışlarının şekillenmesine bağlanmaktadır (Köse 2015: 3; Memişoğlu 2015: 10).

4.4.2. Sosyal Kimlik Koşuluna İlişkin Bulgular

4.4.2.1. Yardım Etme Davranışına Ait Bulgular

Araştırmada yer alan katılımcılar, Türk öğrenci koşulunda Suriyeli öğrenciye kıyasla daha fazla maddi yardımda bulunmuşlardır. İlk araştırmanın bulgularından farklı olarak, davranışsal olarak yardım etmeleri istendiğinde, kendileri ile aynı grupta yer alan bireye daha fazla maddi yardımda bulunmuşlardır.

Yapılan araştırmalara göre yardım etmeyi etkileyen önemli faktörlerden biri, yardım edilen birey ile yardım niyetinde olan bireyin yer aldığı gruplardır, yani aynı grup içerisinde yer alıp almadıklarıdır. Sosyal kimlik kuramına göre, kendimiz ile aynı grupta yer aldığımız, iç grubumuzda yer alan kişilere kendimizi daha yakın hisseder, onlarla daha fazla ortak noktamız olduğunu düşünür, onlara daha olumlu duyguları atfederiz ve bir ihtiyaç durumunda onları kayırma ve onlara daha fazla yardım etme eğilimindeyizdir (Leary, Wheeler ve Jankins 1986: 15; Tajfel vd. 1971: 10; Tajfel 1981: 15). Bu nedenle, maddi yardım söz konusu olduğunda katılımcılar kendileri ile aynı grupta olan bireyi değerlendirdikleri koşulda daha fazla maddi yardımda bulunmuşlardır.

Bu sonucu açıklayan bir diğer kuram ise, Kaynaklar Korunması Kuramı' dır. Bireyler eğer kendi kaynaklarından harcayarak yardım edecekler ise, kendi grubunu kayırma ve onunla paylaşma eğilimindedir (Yürür 2011: 107). Bu çalışmada da, katılımcılardan gönüllü oldukları için kazandıkları ücreti veya kendi maddi yardımları istenmiş ve sonucunda, Türk öğrenci koşulundaki katılımcılar için daha fazla maddi

destekte bulunmuşlardır. İlk araştırmanın bulgularından farklı olarak, kendileri ile aynı gruptan olan birey ile sahip oldukları maddi kaynaklarını daha fazla paylaşmışlardır.

Ayrıca, literatürde yer alan birçok çalışmaya göre bireylerin azınlık gruplar ile olan iletişimlerini milliyetlerine olan bağlılıklarının etkilediği görülmektedir. Halkın milliyetlerine olan bağlılığı arttıkça daha fazla kendi grubuna yönelik azınlık gruba göre daha olumlu davrandığı görülmektedir (Verkuyten ve Brug 2004: 647; Verkuyten 2006: 148).

4.4.2.2. Öznel İyi Oluşa Ait Bulgular

Araştırmada yer alan katılımcıların, Türk öğrenci koşulunda Suriyeli öğrenciye kıyasla öznel iyi oluş, yani mutluluk düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Yani, Türk öğrenci üzerine düşünmek katılımcıların kendilerini daha mutlu hissetmelerini sağlamıştır.

Sosyal kimlik kuramına göre, iç grubumuzda yer alan kişilerle daha fazla yakınlık kurmamız, onlara daha olumlu duyguları atfetmemiz ve bir ihtiyaç durumunda onları kayırma ve onlara daha fazla yardım etme eğilimimiz ile uyuşmamaktadır (Leary, Wheeler ve Jankins 1986: 15; Tajfel 1981: 10; Turner 1987: 20). Bu nedenle, katılımcıların aynı kimliğe sahip oldukları bireyler üzerine değerlendirme yaptıklarında kendilerini daha mutlu hissetmeleri açıklanabilmektedir.

4.4.2.3. Empatiye Ait Bulgular

Araştırmada ayrıca, empatinin Suriyeli ve Türk öğrenci koşullarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş ve koşullar arası anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde, Sosyal Kimlik Kuramı'na göre bireyler aynı grup içerisinde yer aldıkları diğer bireylere kendilerini daha yakın hissetmekte, daha fazla ortak özellikleri olduğunu düşünmekte ve farklı gruplardan üyelere göre daha fazla birlikte vakit geçirmektedir (Leary, Wheeler ve Jankins 1986: 15; Turner 1987: 10). Bu

nedenle, literatüre göre, bireyler aynı grup üyeleri ile etkileşim halinde olduklarında onlara yönelik daha fazla empati duymaları beklenmektedir.

4.4.3. Öznel İyi Oluşun Düzenleyici Rolü

Araştırma bulguları görüldüğünde, sosyal kimliğin yardım etme üzerindeki etkisinde öznel iyi oluşun düzenleyici rolü olmadığı sonucuna ulaşılmış ve sosyal kimlik ile öznel iyi oluşun yardım etme davranışı üzerinde ortak etkisi olduğu görülmüştür. Öznel iyi oluş arttıkça iç grup üyesine yardım azalmaktadır. Öte yandan, öznel iyi oluş arttıkça dış grup üyesine yardım artmaktadır. Öznel iyi oluş arttıkça dış grup üyesine yardımın artması, literatür bulguları ile tutarlı görülmektedir (Stürmer vd. 2006: 347). Başka bir deyişle, öznel iyi oluş dış grup üyesine karşı yardımı arttırmaktadır. Bu araştırmada ilginç sonuçlardan birisi, öznel iyi oluş arttıkça iç grup üyesine yapılan yardımın azalmasıdır. Bu durumun iki farklı nedenden kaynaklandığı düşünülmektedir. Birincisi, iç grup üyesi daha fazla hakkında bilgi sahibi olunan bireydir. Bu birey ile empati kurma, bu bilinmeyi daha da arttırabilir ve çok bilindik bir üye olma durumu kanıksanan bir durum olabilir. Başka bir deyişle, öznel iyi oluşun artması iç grup üyesinin yardıma ihtiyaç duymasını önemsizleştirebilir. İkincisi, öznel iyi oluş iç grup üyesinin daha iyi bilinmesine yol açtığı için bazı negatif durumları daha fazla aktive edebilir. Başka bir deyişle, çok iyi tanıdığımız insanların negatif yanlarını da iyi biliriz. Gelecek araştırmalarda bu durumun neden kaynaklandığının araştırılması önerilmektedir.

Literatür incelendiğinde, Sosyal Kimlik Kuramı' na göre, birey aynı grup içerisinde yer aldığı diğer grup üyelerine, farklı grup üyelerine nazaran daha fazla olumlu duygular atfetmekte ve bir ihtiyaç durumunda kendi grubunun üyelerini kayırma ve yardım etme eğilimindedir (Leary, Wheeler ve Jankins 1986: 15; Tajfel 1981: 10; Turner 1987: 20). Olumlu sosyal davranışlar içerisinde yer alan yardım etme davranışı ise, yardıma ihtiyaç duyan bir bireyin o ihtiyacını gidermeye yönelik gösterilen bir davranış olarak yer almaktadır. Bu davranış yardım eden ve edilen taraflar için de birtakım etkilere sahiptir. Öncelikle, yardım edilen bireyin bir konudaki ihtiyacı karşılanmaktadır. Yardım eden birey için ise, manevi bir tatmin söz konusudur.

Kendisini mutlu hisseden bireylerin diğer bireylere kıyasla daha fazla yardım davranışında buldukları birçok araştırma bulgusu ile de desteklenmektedir (Diener ve Seligman 2002: 81; Diener ve Tay 2017: 90; Dost 2016: 15; Peterson, Park ve Seligman 2005: 25). Tüm bu literatür bilgileri ışığında, sosyal kimlik ve öznel iyi oluşun yardım etme davranışı üzerinde ortak etkisi olduğu, bu davranışı arttırdığı ayrı ayrı yapılan çalışmaların bulguları ile desteklenmektedir. Bireylerin ait oldukları grubun yardım etme davranışını etkilediği ve kendilerini daha mutlu hisseden bireylerin daha fazla yardım etme davranışında buldukları görülmektedir (Diener ve Seligman 2002: 81; Johnston ve Glasford 2017: 1185; Oswald ve Harvey 2000: 338; Sierksma, Thijs ve Verkuyten 2014: 369; Tajfel 1982: 15; Zebel, Doosje ve Spears 2009: 61). Araştırma bulguları da bu açıdan literatür bilgileri ile tutarlılık göstermektedir.

4.4.4. Empatinin Düzenleyici Rolü

Bulgulara bakıldığında, sosyal kimlik ve yardım etme davranışı arasındaki ilişkide empatinin düzenleyici rolü olduğu görülmüştür. Ayrıca, sosyal kimlik ve empatinin yardım etme davranışı üzerinde ortak etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Literatür bilgisi ayrıntılı olarak ele alındığında, sosyal kimlik ve empatinin yardım etme davranışı üzerindeki ortak etkisini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamakla birlikte, kavramların yardım etme davranışı üzerindeki temel etkilerini inceleyen birçok araştırma ile karşılaşılmaktadır. Sosyal Kimlik Kuramı' na göre, bireyler aynı grupta yer aldıkları diğer üyeler ile kendilerini daha benzer görmekte ve kendilerine daha yakın hissetmektedirler. Bu nedenle, bireylerin kendi grup üyelerine karşı daha empatik yaklaşabildikleri görülmektedir (Leary, Wheeler ve Jenkins 1986: 15; Tajfel 1981: 10; Turner 1987: 15). Olumlu sosyal davranışlardan biri olan yardım etme davranışı incelendiğinde, empati ile pozitif yönde ve anlamlılığı yüksek bir ilişki olduğu birçok araştırma bulguları ile de desteklenmektedir. Bireylerin ait oldukları grubun yardım etme davranışını etkilediği ve empatik yaklaşabilen bireylerin daha fazla yardım etme davranışında buldukları görülmektedir (Eisenberg Holmgren ve Fabes 1998: 766; Eisenberg, Zhou ve Koller 2001: 518; Johnston ve Glasford 2017: 1185; Oswald ve Harvey 2000: 338; Sierksma, Thijs ve Verkuyten 2014: 369; Tajfel 1982: 15; Tarrant,

Dazeley ve Cottom 2009: 427). Bireylerin empati duydukları kişilere diğer bireylere kıyasla daha fazla yardım davranışında buldukları sonucuna ulaşılmıştır (Coke, Batson ve McDavis 1978: 752; Eisenberg, Holmgren ve Fabes 1998: 766; Eisenberg, Zhou ve Koller 2001: 518; Fakouri ve Zucker 1991: 92; Litvack, McDougall ve Romney 1997: 303; Roberts ve Strayer 1996: 449; Salais ve Fisher 1995: 185).

Bununla birlikte, empati arttıkça dış grup üyesine yardım artmaktadır. Empati arttıkça dış grup üyesine yardımın artması, literatür bulguları ile tutarlı görülmektedir (Stürmer vd. 2006: 347). Bu araştırmanın ilginç sonuçlarından birisi, empati arttıkça iç grup üyesine yapılan yardımın azalmasıdır. Daha önce de belirtildiği gibi, bu durumun iki farklı nedeni olduğu düşünülmektedir. Birincisi, iç grup üyesi hakkında daha fazla bilgi sahibi olma ve empati kurma durumu iç grup üyesinin daha fazla bilinmesine ve başka bir deyişle, durumun normal bir olay olarak kanıksanmasına yol açabilir. Özetle, empatinin artması iç grup üyesinin yardıma ihtiyaç duymasını önemsizleştirebilir. İkincisi, empati iç grup üyesinin daha iyi bilinmesine yol açtığı için kişi hakkında bazı negatif bilişler veya duygular daha fazla aktive olabilir. Daha önce de belirtildiği gibi, çok iyi tanıdığımız insanların negatif yanlarını da iyi biliriz. Gelecek araştırmalarda bu durumun neden kaynaklandığının araştırılması önerilmektedir.

Sonuç olarak, literatürde yer alan bu bilgiler ışığında araştırmacı tarafından araştırma deseni kurulmuş ve literatür bilgisi ile tutarlı sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca, sosyal kimlik ve empatinin yardım etme davranışı üzerindeki ortak etkisine yönelik daha önce yapılmış bir araştırma olmaması bakımından bu araştırma akademik bir öneme sahiptir.

V. BÖLÜM

5. SONUÇLAR

Literatürde yer alan bilgiler ışığında, sosyal kimliğin yardım etme davranışını etkilediği ve bireylerin yardım ettikleri kişinin hangi gruba ait olduğuna dikkat ettikleri elde edilen bulgular arasındadır. Aynı zamanda, bireylerin kendilerini daha mutlu hissettiklerinde ve daha empatik yaklaştıklarında daha fazla yardım ettikleri birçok araştırma bulgusu ile desteklenmiştir. Bu çalışma, tüm bu bilgilerden yararlanılarak oluşturulmuş, bu düşünce temel alınarak tasarlanmıştır.

İlk çalışmada, katılımcılar Türk ve Suriyeli olmak üzere iki koşula ayrılmış ve sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisi, bu etkide öznel iyi oluş, empati ve mağdur görmenin düzenleyici rolü incelenmiştir. Bu çalışmaya Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde okuyan toplam 120 üniversite öğrencisi katılmıştır. Bulgulara göre, katılımcıların yardım etme, öznel iyi oluş ve mağdur görme puanlarının gruplararası anlamlı olarak farklılaştığı, sosyal kimliğin yardım etme davranışını etkilediği ve bu etkide empatinin düzenleyici rolü olduğu görülmüştür.

İkinci çalışmada, aynı desen davranışsal olarak ölçülmek istenmiş, sosyal kimliğe bağlı olarak bireylerin davranışsal ölçüm aracılığıyla yardım etme davranışları ele alınmıştır. Katılımcılar tekrar Türk ve Suriyeli koşullarına atanmış, çalışma başlamadan katılımcı ücreti verileceği söylenmiş ve araştırma sonunda, araştırmacı tarafından düzenlenen bir yardım kampanyasına katılmak isteyip istemedikleri sorulmuş ve bu yöntem ile davranışsal olarak yardım etme davranışları incelenmiştir. Bu çalışmaya Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde okuyan toplam 94 üniversite öğrencisi katılmıştır. Sonuçlar ele alındığında, sosyal kimliğe bağlı olarak katılımcıların yardım etme davranışlarının, öznel iyi oluş ve empati düzeylerinin anlamlı olarak

farklılaştığı, sosyal kimliğin yardım etme davranışını etkilediği ve bu etkide öznel iyi oluş ve empatinin düzenleyici rolü olduğu görülmüştür.

Eklerde yer alan ikinci pilot çalışmada ise, sosyal kimlik ve yardım etme değişkenleri Türk ve yabancı katılımcılardan alınan verilerin karşılaştırılması yoluyla incelenmiştir. Bu çalışmaya lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimlerine devam eden veya tamamlamış toplam 503 kişi katılmıştır. Katılımcılara, yardıma ihtiyaç duyan Suriyeli bir öğrencinin durumunu anlatan bir metin verilmiş, öğrencinin kaybettiği miktara sahip olsalar ne kadarını onunla paylaşacakları sorulmuş ve ardından, yardım sonrası kendilerini ne kadar mutlu hissettiklerin yazmaları istenmiştir. Bulgulara göre, sosyal kimliğe bağlı olarak, katılımcıların yardım etme davranışları, yardım sonrası mutluluk ve milliyetle özdeşleşme düzeylerinin anlamlı olarak farklılaştığı, sosyal kimliğin yardım sonrası mutluluk üzerindeki etkisi ve bu etkide yardım etme davranışının düzenleyici rolü olduğu görülmüştür.

Çalışmada elde edilen sonuçlar davranışsal ve yabancı katılımcılardan alınan bilgilerin araştırmaya dahil edilmesi nedeniyle, literatür adına büyük bir katkıya sahiptir. Psikoloji alanında sosyal kimlik, yardım etme davranışı, öznel iyi oluş ve empati değişkenlerini araştırmacı tarafından düzenlenen araştırma desenleri bazında inceleyen araştırmaların bulunmaması nedeniyle de, alandaki eksikliğin tamamlanması amaçlanmış ve bu nedenle, araştırma psikoloji alanı için büyük bir öneme sahiptir.

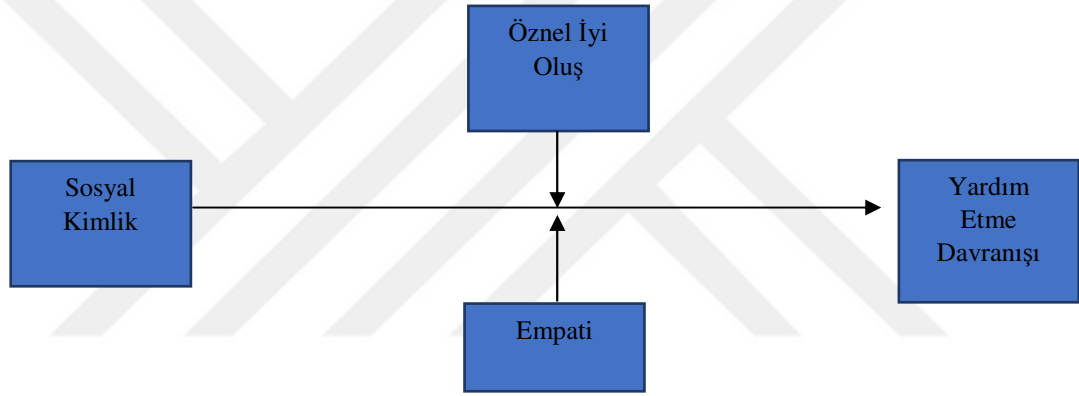
5.1. Araştırma Modeli

Araştırma bulguları ele alındığında, birçok bilimsel sonuca ulaşılmaktadır. Öncelikle, sosyal kimliğin yardım etme davranışını etkilediği diğer birçok araştırma bulguları ile desteklenmekle beraber, araştırmacı tarafından yapılan analizler sonucunda da literatür ile tutarlı sonuçlara ulaşılmıştır.

Öznel iyi oluş açısından incelendiğinde, sosyal kimliğe bağlı olarak bireylerin öznel iyi oluş düzeylerinin farklılaştığı ve kendini mutlu hisseden insanların daha fazla

yardım ettikleri psikoloji alanında yapılan araştırmalar sonucunda görülmektedir. Bu tezde yapılan çalışmalar ile de, araştırma bulgularının desteklendiği görülmektedir. Ayrıca, sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisinde öznel iyi oluşun düzenleyici rolü olduğu görülmektedir.

Empati açısından incelendiğinde ise, sosyal kimliğe bağlı olarak bireylerin empati düzeylerinin farklılaştığı ve daha empatik yaklaşan bireylerin daha fazla yardım ettikleri psikoloji literatüründe bilinen bir bulgudur, bu yönüyle, bu araştırmalar da literatür bilgisi ile tutarlı sonuçlar vermiştir. Ek olarak, sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisinde empatinin düzenleyici rolü olduğu görülmektedir.

şekil 5.1: Sosyal Kimlik-Yardım Etme Davranışı kavramsal modeli

5.2. Katkılar

Bu alışma, sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisini ve bu etkide öznel iyi oluş ve empatinin düzenleyici rolünün incelendiği bir başka çalışma olmaması nedeniyle, literatüre büyük bir katkı sağlamaktadır. Bugüne kadar birçok korelatif çalışma ilgili değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemesine rağmen, araştırmacı tarafından düzenlenen araştırma desenini ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bir diğer önemli katkı ise, sosyal kimliğin yardım etme davranışı üzerindeki etkisi ile bu etkide öznel iyi oluş ve empatinin düzenleyici rolünü deneysel yöntemlerle

inceleyip davranışsal ölçüm alınan çalışmanın literatürde daha önce yapılmamış olmasıdır.

Son olarak ise, sosyal kimlik ve yardım etme davranışı arasındaki ilişkiyi kültürlerarası karşılaştırma temelinde inceleyen çalışmalar oldukça azdır. Kültürlerarası karşılaştırma için örneklem grubuna ulaşmanın zorluğu nedeniyle, araştırmacı psikoloji literatüründeki bu boşluğa ışık tutmayı amaçlamıştır.

5.3. Doğurgular

Özellikle, olumlu sosyal davranışlardan biri olarak yardım etme davranışı, toplum içinde yer alan bireylerin günlük ilişkilerini de düzenleyen davranışlardan biri olarak oldukça büyük bir öneme sahiptir. Ve, yardım etme davranışının ayrıntılı olarak ele alınması, özellikle eğitim alanı gibi birçok alan için yararlı bulgular sağlamaktadır. Olumlu sosyal davranışlar içerisinde yer alan yardım etmenin, ayrıntılı olarak incelenen bir kavram olması, çocukluk döneminden itibaren bu davranışın nasıl geliştirileceğine yönelik bir yol göstermekte ve sosyal alanda daha mutlu ve empatik yaklaşabilen çocukların yetiştirilmesi için uygun literatür bilgisi sunmaktadır.

5.4. Sınırlılıklar ve Öneriler

Bu çalışmanın en büyük sınırlılığı, sosyal kimlik manipülasyonunun Türk ve Suriyeli olmak üzere iki grup üzerinden yapılmasıdır. Farklı milliyetlere yönelik manipülasyon koşulları oluşturularak çalışmanın tekrarlanması önerilmektedir. Bu çalışma bulguları ile, yetkililerin ve toplumun özellikle Suriyeli mültecilere yönelik tutumları üzerine farkındalık kazanmaları sağlanmaya çalışılmıştır.

İkinci olarak, ilk çalışmada yardım etme davranışının metin üzerinden ölçülmüş olmasıdır. Bu durumu denetlemek amacıyla, yardım etme ikinci çalışmada davranışsal olarak ölçülmüştür. Ancak, farklı ölçme araçları ile de yardım etmenin incelenmesi daha

sağlıklı sonuçlar verebilir. Ayrıca, yardım edilecek kuruluş olarak UNICEF yerine, Darüşşafaka ve Suriyeli mültecilere yönelik bir yardım kampanyası seçilerek, iki farklı şekilde yardım etme davranışının ölçülmesi önerilmektedir.

Bu iki araştırmanın sınırlılıklarından biri, normları detaylı olarak incelememiş olmasıdır. Sosyal normlardan sadece mağdur olma normu (Mağdur olana yardım etmelisin.) normu incelenmiştir. Sorumluluk normu (Sana bağlı olana yardım etmelisin.) ve karşılıklılık normu (Sana yardım edene yardım etmelisin.) karşılaştırmalı olarak bu çalışmada incelenmemiştir. Gelecek çalışmalarda Suriyeli öğrenciye ilişkin yardım etme incelenirken, kolektif bir kültür özelliği taşıyan ülkemizde bu normların yardım etme davranışı üzerindeki etkisi incelenmelidir.

Bu çalışmada özneş iyi oluş hali incelenmiştir, ancak yardım etme durumuyla ilgili daha özgül olan utanç ve suçluluk duyguları incelenmemiştir. Özellikle, yardım etme sonrasında yaşanacak suçluluk veya utanma duygusunu ne derece rol oynadığı ilginç bir çalışma konusudur. Sosyal kimlik literatüründe yapılan çalışmaları, dış grup üyesine geçmiş tarihinde sömürmüş olan katılımcıların sosyal kimliğine bağlı olarak bu duyguları hissedebilecekleri literatürde belirtilmektedir.

Son olarak, yardım etme davranışının Türk ve yabancı gruplardan elde edilen veriler ile ülkeler arası karşılaştırması yapılırken, yabancı örneklem grubuna ulaşmanın zorluğu nedeniyle, aynı milliyete ait kişilerin sayılarının daha da artırılarak bu karşılaştırmaların tekrarlanması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Aderman, David ve Berkowitz, Leonard (1970). 'Observational set, empathy, and helping'. *Journal of Personality and Social Psychology*, 14(2): 141.
- Akgün, Birol (2001). 'Türkiye' de Siyasal Güven: Nedenleri ve Sonuçları'. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 56(04): 10.
- Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Cambridge, MA: Addison-Wesley.
- Asari, Eva-Maria, Halikiopoulou, Daphne ve Mock, Steven (2008). 'British national identity and the dilemmas of multiculturalism'. *Nationalism and Ethnic Politics*, 14(1): 1-28.
- Atkins, Robert, Hart, Daniel ve Donnelly, Thomas M. (2004). 'Moral identity development and school attachment'. *Moral development, self, and identity*: 65-82.
- Bağcı, Sabahat Çiğdem ve Çelebi, Elif (2017). 'Etnik ve Ulusal Kimlikler ile Dış Grup Tutumları İlişkisinde Çatışma Algısı ve Dış Gruba Sorumluluk Yükleme'. *Türk Psikoloji Dergisi*, 32(80): 63-79.
- Bandura, Albert ve Rosenthal, Theodore L. (1966). 'Vicarious classical conditioning as a function of arousal level'. *Journal of personality and social psychology*, 3(1): 54.
- Bandura, Albert (1977). 'Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change'. *Psychological review*, 84(2): 191.
- Barnett, Ola W. (2000). 'Why battered women do not leave, part 1: External inhibiting factors within society'. *Trauma, Violence, & Abuse*, 1(4): 343-372.

- Baron, Robert ve Kerr, Norbert (2003). '*Group process, group decision, group action 2/E*'. England: McGraw-Hill Education.
- Basil, Debra Z., Ridgway, Nancy M. ve Basil, Michael D. (2006). 'Guilt appeals: The mediating effect of responsibility'. *Psychology & Marketing*, 23(12): 1035-1054.
- Batson, C. Daniel (1994). 'Why act for the public good? Four answers'. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 20(5): 603-610.
- Batson, C. Daniel (1995). 'Prosocial motivation: Why do we help others'. *Advanced social psychology*: 333-381.
- Bayraktar, Fatih, Sayıl, Melike ve Kumru, Asiye (2009). 'Self-esteem among high-school adolescents and college students: The role of parental and peer attachment, empathy and psychological adjustment variables'. *Journal of Psychology*, 24(63): 48-63.
- Ben-Zur, Hasida (2003). 'Happy adolescents: The link between subjective well-being, internal resources, and parental factors'. *Journal of Youth and Adolescence*, 32(2): 67-79.
- Berkowitz, Marvin (1987). 'Product shape as a design innovation strategy'. *Journal of Product Innovation Management*, 4(4): 274-283.
- Bilgin, Nuri (1994). '*Sosyal bilimlerin kavşağında kimlik sorunu*'. İzmir: Ege Yayıncılık.
- Bilgin, Vejdî (2003). 'Popüler kültür ve din: Dindarlığın değişen yüzü'. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(1): 15.
- Bronfman, Elisa T., Biron Campis, L. ve Koocher, Gerald P. (1998). 'Helping children to cope: Clinical issues for acutely injured and medically traumatized children'. *Professional Psychology: Research and Practice*, 29(6): 574.

- Brunel, Frederic F. ve Nelson, Michelle R. (2000). 'Explaining gendered responses to "help-self" and "help-others" charity ad appeals: The mediating role of world-views'. *Journal of Advertising*, 29(3): 15-28.
- Carlo, Gustavo ve Randall, Brandy A. (2002). 'The development of a measure of prosocial behaviors for late adolescents'. *Journal of youth and adolescence*, 31(1): 31-44.
- Cialdini, Robert B., Petty, Richard E. ve Cacioppo, John T. (1981). 'Attitude and attitude change'. *Annual review of psychology*, 32(1): 357-404.
- Coke, Jay S., Batson, C. Daniel ve McDavis, Katherine (1978). 'Empathic mediation of helping: a two-stage model'. *Journal of personality and social psychology*, 36(7): 752.
- Csikszentmihalyi, Mihaly (1996). *'Creativity: The work and lives of 91 eminent people'*. America: HarperCollins.
- Davis, Mark H. (1983). 'Measuring individual differences in empathy: Evidence for a multidimensional approach'. *Journal of personality and social psychology*, 44(1): 113.
- Davis, Mark H. ve Oathout, H. Alan (1992). 'The effect of dispositional empathy on romantic relationship behaviors: Heterosocial anxiety as a moderating influence'. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18(1): 76-83.
- Deci, Edward L. ve Ryan, Richard M. (2000). 'The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior'. *Psychological inquiry*, 11(4): 227-268.
- Diener, Ed (1984). Subjective well-being. *Psychological bulletin*, 95(3): 542.

- Diener, Ed ve Diener, Carol (1996). 'Most people are happy'. *Psychological science*, 7(3): 181-185.
- Diener, Ed vd. (1999). 'Subjective well-being: Three decades of progress'. *Psychological bulletin*, 125(2): 276.
- Diener, Ed (2000). 'Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index'. *American psychologist*, 55(1): 34.
- Diener, Ed ve Lucas, Richard E. (2000). 'Subjective emotional well-being'. *Handbook of emotions*, 2: 325-337.
- Diener, Ed ve Seligman, Martin E. (2002). 'Very happy people'. *Psychological science*, 13(1): 81-84.
- Diener, Ed ve Ryan, Katherine (2009). 'Subjective well-being: A general overview'. *South African journal of psychology*, 39(4): 391-406.
- Diener, Ed ve Tay, Louis (2017). 'A scientific review of the remarkable benefits of happiness for successful and healthy living'. *Happiness*: 90.
- Doğan, Tayfun (2012). 'Beş faktör kişilik özellikleri ve öznel iyi oluş'. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14(1): 56-64.
- Doğan, Türkan (2006). 'Üniversite öğrencilerinin iyilik halinin incelenmesi'. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(30): 120-129.
- Dost, Meliha T. (2005). 'Öznel İyi Oluş Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması'. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(23): 103-11.
- Dost, Meliha T. (2016). 'Öznel iyi oluş ölçeği'nin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması'. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(23): 20.

- Downie, Michelle vd. (2006). 'On the risk of being a cultural chameleon: Variations in collective self-esteem across social interactions'. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 12(3): 527.
- Dovidio, John F. vd. (1997). 'On the nature of prejudice: Automatic and controlled processes'. *Journal of Experimental Social Psychology*, 33: 510–540.
- Dovidio, John F. vd. (2010). 'Empathy and intergroup relations'. *Prosocial motives, emotions, and behavior: The better angels of our nature*: 393-408.
- Dökmen, Üstün (1988). 'Empatinin yeni bir modele dayanılarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi'. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21(1-2): 155-190.
- Dunn, Elizabeth W., Aknin, Lara B. ve Norton, Michael I. (2014). 'Prosocial spending and happiness: Using money to benefit others pays off'. *Current Directions in Psychological Science*, 23(1): 41-47.
- Duru, Erdinç (2002). *Öğretmen adaylarında kişi-durum yaklaşımı bağlamında yardım etme davranışı eğilimi, empati ve düşünme stilleri ilişkisi ve bu değişkenlerin bazı psikososyal değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Duru, Erdinç (2008). 'The predictive analysis of adjustment difficulties from loneliness, social support, and social connectedness'. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 8(3): 849.
- Eisenberg, Nancy ve Miller, Paul A. (1987). 'The relation of empathy to prosocial and related behaviors'. *Psychological bulletin*, 101(1): 91.
- Eisenberg, Nancy vd. (1988). 'Differentiation of personal distress and sympathy in children and adults'. *Developmental Psychology*, 24(6): 766.

Holmgren, A. Robin, Eisenberg, Nancy ve Fabes, A. Richard (1998). 'The relation of children's situational empathy-related emotions to dispositional prosocial behavior'. *International Journal of Behavioral Development*, 22(1): 169-193.

Eisenberg, Nancy, Zhou, Qing ve Koller, Silvia (2001). 'Brazilian adolescents' prosocial moral judgment and behavior: Relations to sympathy, perspective taking, gender-role orientation, and demographic characteristics'. *Child development*, 72(2): 518-534.

Eisenberg, Nancy, Eggum, Natalie D. ve Di Giunta, Laura (2010). 'Empathy-related responding: Associations with prosocial behavior, aggression, and intergroup relations'. *Social issues and policy review*, 4(1): 143-180.

Ekmekci, Faruk (2010). 'Marazi bir durum olarak Türkiye'de niyet siyaseti: Türkiye'de toplumsal güven eksikliği ve bunun siyasal sonuçları'. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2): 234-246.

Emerson, Richard M. (1976). 'Social exchange theory'. *Annual review of sociology*, 2(1): 335-362.

Erden, Gülsen ve Gürdil, Gökçe (2009). 'Savaş yaşantılarının ardından çocuk ve ergenlerde gözlenen travma tepkileri ve psiko-sosyal yardım önerileri'. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(24): 1-13.

Erol, Mehmet Seyfettin (2004). 'Orta Asya'da Güvenlik Sorunları'. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (1): 85-112.

Fakouri, Carolyn, Zucker, Karl B. ve Fakouri, M. Ebrahim (1991). 'Empathy, others-concept, and prosocial orientation'. *Perceptual and motor skills*, 72(3): 743-747.

- Feddes, Allard R., Mann, Liesbeth ve Doosje, Bertjan (2015). 'Increasing self-esteem and empathy to prevent violent radicalization: a longitudinal quantitative evaluation of a resilience training focused on adolescents with a dual identity'. *Journal of Applied Social Psychology*, 45(7): 400-411.
- Feshbach, Norma D. (1982). *Sex differences in empathy and social behavior in children In The development of prosocial behavior*. America: Academic Press: 315-338.
- Festinger, Leon (1954). 'A theory of social comparison processes'. *Human relations*, 7(2): 117-140.
- Gaertner, Samuel ve Bickman, Leonard (1971). 'Effects of race on the elicitation of helping behavior: The wrong number technique'. *Journal of Personality and Social Psychology*, 20(2): 218.
- Gaertner, Samuel L., Dovidio, John F. ve Johnson, Gary (1982). 'Race of victim, nonresponsive bystanders, and helping behavior'. *The Journal of Social Psychology*, 117(1): 69-77.
- Gillies, Robyn M. (2003). 'Structuring cooperative group work in classrooms'. *International Journal of Educational Research*, 39(1-2): 35-49.
- Güçer, Mehmet, Karaca, Sema ve Dinçer, Osman Bahadır (2013). *Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı Suriyeli Mülteciler Alan Çalışması*. Uşak: International Strategic Research Organization.
- Güloğlu, Bülent ve Altunoğlu, Ender (2002). 'Finansal serbestleşme politikaları ve finansal krizler: Latin Amerika, Meksika, Asya ve Türkiye krizleri'. *Journal of Political Sciences*, (27): 30.
- Gültepe, Bedirhan ve Coşkun, Hamit (2016). 'Music and cognitive stimulation influence idea generation'. *Psychology of Music*, 44 (1), 3-14.

- Güney, Ülkü ve Konak, Nahide (2016). 'Bolu' da Suriyeli ve Iraklı Sığınmacılar: Milliyetçilik, Erillik ve Vatandaşlık Temelinde Öteki Algısı'. *Alternative Politics/Alternatif Politika*, 8(3): 15.
- Haslam, S. Alexander vd. (2005). 'Taking the strain: Social identity, social support, and the experience of stress'. *British Journal of Social Psychology*, 44(3): 355-370.
- Headey, Bruce ve Wearing, Alexander (1991). 'Subjective well-being: A stocks and flows framework'. *Subjective well-being: An interdisciplinary perspective*, 21: 49-73.
- Hoffman, Martin L. (1977). 'Sex differences in empathy and related behaviors'. *Psychological bulletin*, 84(4): 712.
- Hofstede, Geert (1980). 'Culture and organizations'. *International Studies of Management & Organization*, 10(4): 15-41.
- Hofstede, Geert (1998). 'Attitudes, values and organizational culture': Disentangling the concepts. *Organization studies*, 19(3): 477-493.
- Hogg, Michael A. ve Abrams, Dominic (1990). 'Social motivation, self-esteem and social identity'. *Social identity theory: Constructive and critical advances*, 28: 47.
- Hogg, Michael A. (1992). *The social psychology of group cohesiveness: From attraction to social identity*. America: Harvester Wheatsheaf.
- James, Trevor K. ve Zagefka, Hanna (2017). *The importance of national identities and intergroup relations in disaster aid*. America: Springer: 269-285.

- Jasinskaja-Lahti, Inga, Mähönen, Tuuli Anna ve Ketokivi, Mikko (2012). 'The Dynamics of ethnic discrimination, identities and outgroup attitudes: A pre-post longitudinal study of ethnic migrants'. *European Journal of Social Psychology*, 42(7): 904-914.
- Johnston, Brian M. ve Glasford, Demis E. (2018). 'Intergroup contact and helping: How quality contact and empathy shape outgroup helping'. *Group Processes & Intergroup Relations*, 21(8): 1185-1201.
- Jolliffe, Darrick ve Farrington, David P. (2006). 'Development and validation of the Basic Empathy Scale'. *Journal of adolescence*, 29(4): 589-611.
- Kagıtcıbası, Çiğdem (2005). 'Autonomy and relatedness in cultural context: Implications for self and family'. *Journal of cross-cultural psychology*, 36(4): 403-422.
- Kasapoğlu, Figen (2014). 'İyilik Hali İle Özgecilik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi/An Examination Of The Relationship Between Wellness And Altruism'. *Hikmet Yurdu Düşünce-Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 7(13): 271-288.
- Kunstman, Jonathan W. ve Plant, E. Ashby (2008). 'Racing to help: Racial bias in high emergency helping situations'. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95(6): 1499.
- Krebs, Dennis L. ve Van Hesteren, Frank (1994). 'The development of altruism: Toward an integrative model'. *Developmental Review*, 14(2): 103-158.
- Köse, Ece (2015). *Üniversite Gençlerinin Toplumsal Hareketlere Katılım Biçim ve Dinamikleri: Ankara'da Bir Grup Üniversite Öğrencisi Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Laible, Deborah J., Carlo, Gustavo ve Roesch, Scott C. (2004). 'Pathways to self-esteem in late adolescence: The role of parent and peer attachment, empathy, and social behaviours'. *Journal of adolescence*, 27(6): 703-716.
- Laible, Deborah (2007). 'Attachment with parents and peers in late adolescence: Links with emotional competence and social behavior'. *Personality and Individual Differences*, 43(5): 1185-1197.
- Leary, Mark R., Wheeler, Davis S. ve Jenkins, T. Brant (1986). 'Aspects of identity and behavioral preference: Studies of occupational and recreational choice'. *Social Psychology Quarterly* 1: 10.
- Levine, Mark vd. (2002). 'Self-Categorization and Bystander Non-intervention: Two Experimental Studies 1'. *Journal of Applied Social Psychology*, 32(7): 1452-1463.
- Levine, Mark ve Thompson, Kirstien (2004). 'Identity, place, and bystander intervention: Social categories and helping after natural disasters'. *The Journal of social psychology*, 144(3): 229-245.
- Levine, Benjamin D., Stray-Gundersen, J. ve Mehta, Rabindra D. (2008). 'Effect of altitude on football performance'. *Scandinavian journal of medicine & science in sports*, 18: 76-84.
- Li, Tingyan ve Zhao, Yufang (2012). 'Help Less or Help More-Perceived Intergroup Threat and Out-Group Helping'. *International Journal of Psychological Studies*, 4(4): 90.
- Liebhart, Ernst H. (1977). 'Effects of false heart rate feedback and task instructions on information search, attributions, and stimulus ratings'. *Psychological research*, 39(3): 185-202.

- Light, Sharee N. vd. (2015). 'Electromyographically assessed empathic concern and empathic happiness predict increased prosocial behavior in adults'. *Biological psychology*, 104: 116-129.
- Litvack-Miller, Willa, McDougall, Daniel ve Romney, David M. (1997). 'The structure of empathy during middle childhood and its relationship to prosocial behavior'. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 123(3): 303-325.
- Lu, Luo ve Gilmour, Robin (2004). 'Culture and conceptions of happiness: Individual oriented and social oriented SWB'. *Journal of happiness studies*, 5(3): 269-291.
- Lyubomirsky, Sonja, King, Laura ve Diener, Ed (2005). 'The benefits of frequent positive affect: Does happiness lead to success?'. *Psychological bulletin*, 131(6): 803.
- Lyubomirsky, Sonja ve Dickerhoof, Rene (2011). '13 A Construal Approach to Increasing Happiness'. *Social psychological foundations of clinical psychology*: 229.
- Markus, Hazel R. ve Kitayama, Shinabu (1991). 'Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation'. *Psychological review*, 98(2): 224.
- Memişoğlu, Hatice (2015). 'Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının barış ve barış eğitime ilişkin görüşleri'. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 10:15.
- Michalos, Alex C. (1985). 'Multiple discrepancies theory (MDT)'. *Social indicators research*, 16(4): 347-413.
- Mikulincer, Mario vd. (2005). 'Attachment, caregiving, and altruism: boosting attachment security increases compassion and helping'. *Journal of personality and social psychology*, 89(5): 817.

- Miller, David N., Nickerson, Amanda B. ve Jimerson, Shane R. (2009). 'Positive psychology and school-based interventions'. *Handbook of positive psychology in schools*: 293-304.
- Morsünbül, Ümit (2011). *Ergenlikte özerkliğin ve kimlik biçimlenmesinin öznel iyi oluş üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Mroczek, Daniel K. ve Kolarz, Christine M. (1998). 'The effect of age on positive and negative affect: a developmental perspective on happiness'. *Journal of personality and social psychology*, 75(5): 1333.
- Myers, Michael D. (1999). 'Investigating information systems with ethnographic research'. *Communications of the Association for Information Systems*, 2(1): 23.
- Nakamura, Jeanne ve Csikszentmihalyi, Mihaly (2009). Flow theory and research. *Handbook of positive psychology*: 195-206.
- Oishi, Shigehiro vd. (1999). 'Value as a moderator in subjective well-being'. *Journal of personality*, 67(1): 157-184.
- Ormel, Johan vd. (1999). 'Subjective well-being and social production functions'. *Social Indicators Research*, 46(1): 61-90.
- Oswald, Debra L. ve Harvey, Richard D. (2000). 'Hostile environments, stereotype threat, and math performance among undergraduate women'. *Current Psychology*, 19(4): 338-356.
- Paciello, Marinella vd. (2013). 'High cost helping scenario: The role of empathy, prosocial reasoning and moral disengagement on helping behavior'. *Personality and Individual Differences*, 55(1): 3-7.

- Pavey, Louisa, Greitemeyer, Tobias ve Sparks, Paul (2012). 'I help because I want to, not because you tell me to empathy increases autonomously motivated helping'. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38(5): 681-689.
- Peterson, Christopher, Park, Nansook ve Seligman, Martin E. (2005). 'Orientations to happiness and life satisfaction: The full life versus the empty life'. *Journal of happiness studies*, 6(1): 25-41.
- Piliavin, Jane A., Evans, Dorcas E. ve Callero, Peter (1984). *Learning to "Give to Unnamed Strangers"*. In *Development and Maintenance of Prosocial Behavior*. Boston: Springer: 471-492.
- Pişkin, Metin (1991). 'Empati, kaygı ve çatışma eğilimi arasındaki ilişki'. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22(2): 775-784.
- Psaltis, Charis ve Cakal, Huseyin (2016). 'Social identity in a divided Cyprus'. In *Understanding Peace and Conflict Through Social Identity Theory*. America: Springer: 229-244.
- Quadir, Seher E. ve Çimen, Latife K. (2018). 'Türk Vatandaşlarının Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Görüşleri (Konya İli Örneği)'. *Third Sector Social Economic Review*, 53(2): 327-345.
- Richman, Stephanie B., DeWall, C. Nathan ve Wolff, Michelle N. (2015). 'Avoiding affection, avoiding altruism: Why is avoidant attachment related to less helping?' *Personality and Individual Differences*, 76: 193-197.
- Roberts, William ve Strayer, Janet (1996). 'Empathy, emotional expressiveness, and prosocial behavior'. *Child development*, 67(2): 449-470.
- Rushton, J. Philippe, Chrisjohn, Roland D. ve Fekken, G. Cynthia (1981). 'The altruistic personality and the self-report altruism scale'. *Personality and individual differences*, 2(4): 293-302.

- Ryan, Richard M. ve Deci, Edward L. (2000). 'Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions'. *Contemporary educational psychology*, 25(1): 54-67.
- Ryff, Carol D. (1995). 'Psychological well-being in adult life'. *Current directions in psychological science*, 4(4):99-104.
- Saygın, Yücel ve Arslan, Çetin (2009). 'An Investigation Socialsupport, Self-Esteem And Subjective Wel-Being Level Of College Students'. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28: 207-22.
- Salais, Debra A. ve Fischer, Robert B. (1995). 'Sexual preference and altruism'. *Journal of Homosexuality*, 28(1-2): 185-196.
- Sakal, Önder ve Yıldız, Sebahattin (2015). 'Bireycilik Ve Toplulukçuluk Değerleri, Kariyer Çapalari Ve Kariyer Tatmini İlişkisi'. *Journal of Yaşar University*, 10(40): 6612-6623.
- Schachter, Stanley (1964). 'The interaction of cognitive and physiological determinants of emotional state'. In *Advances in experimental social psychology* (1): 49-80.
- Seligman, Martin E. ve Csikszentmihalyi, Mihaly (2000). 'Positive psychology: An introduction'. *America: American Psychological Association* 55(1): 5.
- Sheldon, Kennon M. ve Houser-Marko, Linda (2001). 'Self-concordance, goal attainment, and the pursuit of happiness: Can there be an upward spiral?'. *Journal of personality and social psychology*, 80(1): 152.
- Sierksma, Jellie, Thijs, Jochem ve Verkuyten, Maykel (2014). 'Children's intergroup helping: The role of empathy and peer group norms'. *Journal of Experimental Child Psychology*, 126: 369-383.

- Siewert, Kerstin, Antoniw, Katja, Kubiak, Thomas ve Weber, Hannelore (2011). 'The more the better? The relationship between mismatches in social support and subjective well-being in daily life'. *Journal of Health Psychology*, 16(4): 621-631.
- Spinrad, Tracy L. vd. (2006). 'Relation of emotion-related regulation to children's social competence: a longitudinal study'. *Emotion*, 6(3), 498.
- Stroebe, Wolfgang (2000). *Moderators of the stress-health relationship*. Social Psychology and Health. Philadelphia: Open University Press.
- Stürmer, Til, Joshi (2006). 'A review of the application of propensity score methods yielded increasing use, advantages in specific settings, but not substantially different estimates compared with conventional multivariable methods'. *Journal of clinical epidemiology*, 59(5): 437-451.
- Suh, Eunkook M. (2002). 'Culture, identity consistency, and subjective well-being'. *Journal of personality and social psychology*, 83(6): 1378.
- Sümer, Gültekin (2008). 'Amerikan dış politikasının kökenleri ve Amerikan dış politik kültürü'. *Uluslararası İlişkiler/International Relations*: 119-144.
- Şenyurt, Ahmet Yasin (2018). *Tehdit manipülasyonu ve olumlu bilgilendirmenin örtük ev açık tutumlar üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Bolu: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tajfel, Henri vd. (1971). 'Social categorization and intergroup behaviour'. *European journal of social psychology*, 1(2): 149-178.
- Tajfel, Henri (1981). *Human groups and social categories: Studies in social psychology*: 10.

- Tajfel, Henri (1982). 'Social psychology of intergroup relations'. *Annual review of psychology*, 33(1): 1-39.
- Tajfel, Henri (1985). *An Integrative Theory of Intergroup Conflict*. Monterrey: Cole 33.
- Tangney, June P. (1996). 'Relation of shame and guilt to constructive versus destructive responses to anger across the lifespan'. *Journal of personality and social psychology*, 70(4): 797.
- Tarrant, Mark, Dazeley, Sarah ve Cottom, Tom (2009). 'Social categorization and empathy for outgroup members'. *British Journal of Social Psychology*, 48(3): 427-446.
- Topçu, Çiğdem, Baker, Özgür E. ve Aydın, Yasemin Ç. (2016). 'Temel empati ölçeği Türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması'. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(34): 10.
- Triandis, Harry C. (2001). 'Individualism-collectivism and personality'. *Journal of personality*, 69(6): 907-924.
- Turner, Robert G. (1978). 'Effects of differential request procedures and self-consciousness on trait attributions'. *Journal of Research in Personality*, 12(4): 431-438.
- Turner, John C., Brown, Rupert J. ve Tajfel, Henri (1979). 'Social comparison and group interest in ingroup favouritism'. *European journal of social psychology*, 9(2): 187-204.
- Turner, John C. (1982). 'Towards a cognitive redefinition of the social group'. *Social identity and intergroup relations*, 15-40.

- van Leeuwen, Esther, van Dijk, Wilco ve Kaynak, Ümit (2013). 'Of saints and sinners: How appeals to collective pride and guilt affect outgroup helping'. *Group Processes & Intergroup Relations*, 16(6):781-796.
- Verkuyten, Maykel ve Brug, Peary (2004). 'Multiculturalism and group status: The role of ethnic identification, group essentialism and protestant ethic'. *European Journal of Social Psychology*, 34(6): 647-661.
- Verkuyten, Maykel (2006). 'Multicultural recognition and ethnic minority rights: A social identity perspective'. *European review of social psychology*, 17(1): 148-184.
- Verkuyten, Maykel ve Yildiz, Ali Aslan (2007). 'National (dis) identification and ethnic and religious identity: A study among Turkish-Dutch Muslims'. *Personality and social psychology bulletin*, 33(10): 1448-1462.
- Verkuyten, Maykel ve Reijerse, Arjan (2008). 'Intergroup structure and identity management among ethnic minority and majority groups: The interactive effects of perceived stability, legitimacy, and permeability'. *European Journal of Social Psychology*, 38(1): 106-127.
- Wei, Meifen vd. (2011). 'Minority stress and college persistence attitudes among African American, Asian American, and Latino students: Perception of university environment as a mediator'. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 17(2): 195.
- Welp, Laura R. ve Brown, Christina M. (2014). 'Self-compassion, empathy, and helping intentions.' *The Journal of Positive Psychology*, 9(1): 54-65.
- Yürür, Şenay (2011). 'Öğrenilmiş Güçlülük, Kıdem ve Medeni Durumun Duygusal Tükenmedeki Rolü: kaynakalrın Korunması Teorisi Kapsamında Bir Analiz.' *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25(1): 107-126.

Zebel, Sven, Doosje, Bertjan ve Spears, Russel (2009). 'How perspective-taking helps and hinders group-based guilt as a function of group identification'. *Group Processes & Intergroup Relations*, 12(1): 61-78.

Zhao, Jiaying, Al-Aidroos, Naseem ve Turk-Browne, Nicholas B. (2013). 'Attention is spontaneously biased toward regularities'. *Psychological science*, 24(5): 667-677.

Zheng, Xue, Sang, David ve Wang, Lei (2004). 'Acculturation and subjective well-being of Chinese students in Australia'. *Journal of Happiness Studies*, 5(1): 57-72.

EKLER

Ek 1: Demografik Bilgi Formu ve Onam Formu**GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU**

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Psikoloji Bölümü Genel Psikoloji Doktora Programına bağlı olarak Prof. Dr. Hamit COŞKUN tarafından yürütülmektedir.

Çalışmanın amacı, yardım etme davranışına yönelik kapsamlı bir inceleme yapmaktır. Cevaplarınız tamamıyla gizli tutulacak, bütün cevaplar toplu olarak araştırma amacıyla değerlendirilecektir. Anket, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular içermemektedir. Ancak, katılım esnasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz anketi cevaplamayı yarıda bırakabilirsiniz. Anket bitince, bu çalışma ile ilgili sorularınız için veya çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için Psikoloji Bölümü Araştırma Görevlisi Elvan Kiremitçi (Oda: 14, E-posta: kiremitci.elvan@gmail.com) ile iletişim kurabilirsiniz. Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayınlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

Rumuz:

İmza:

Tarih:

DBF
Lütfen size uygun gelen seçeneğin yanına işaret koyunuz ve lütfen hepsini doldurunuz.
1. Cinsiyetiniz: __ Kadın __ Erkek
2. Yaşınız: ____
3. Doğum yeriniz (Bölge olarak): __ Marmara __ Ege __ İç Anadolu __ Karadeniz __ Akdeniz __ Doğu Anadolu __ Güneydoğu Anadolu
4. Yaşamınızın son 5 yılını en çok hangi bölgede geçirdiniz?: __ Marmara __ Ege __ İç Anadolu __ Karadeniz __ Akdeniz __ Doğu Anadolu __ Güneydoğu Anadolu
5. Eğitim Durumunuz?
__ Lisans __ Yüksek lisans __ Doktora
6. Daha önce bir yardım kuruluşunda çalıştınız mı?
__ Evet __ Hayır __ Halen Çalışıyorum
7. Gönüllü bir çalışmada yer aldınız mı?
__ Evet __ Hayır
8. Ne sıklıkla bağış yaparsınız?
__ Hiçbir zaman
__ Nadiren
__ Bazen
__ Çoğu kez
__ Her zaman
9. Ailenizin aylık geliri nedir?
__ 500 __ 1000 __ 1500 __ 2000 __ 2500 __ 3000 __ 3500 __ 4000 __ 4000 üzeri
10. Aylık ortalama harçlığınız ne kadardır?
__ 500 __ 1000 __ 1500 __ 2000 __ 2500 __ 3000 __ 3500 __ 4000 __ 4000 üzeri
11. Sizin için 500 Türk Lirası (TL) ne anlam ifade ediyor?
__ Az bir miktar __ Ortalama bir miktar __ Çok bir miktar

Ek 2: Nötralizasyon Görevi

Öğrenim gördüğünüz Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi' nin kampüsünün haritasını hatırladığınız ölçüde çizmeye çalışın (Süreniz 2 dakikadır.).

Ek 3: Pilot Çalışma İçin Sosyal Kimlik Manipülasyon Formu

Merhaba,

Benim adım A. A., Türkiye' de yaşayan Türk bir üniversite öğrencisiyim. Umarım, geçenlerde başıma gelen bu üzücü olay ile ilgilenirsin. Aslında bu olay ile elbette ilgilenmeyebilirsin ama tek bildiğim çaresiz oluşum ve dün akşam yemek yediğim lokantada cüzdanımı, içinde tüm param, kredi kartlarım ve kardeşimin okul ihtiyaçları için ayırdığım 500 Türk Lirası (TL) paramı unutmuş olmam. Bu parayı, uzun zamandır kötü günler geçiren öğrenci kardeşim için ayırmıştım ve şimdi kaybettim. Cüzdanımı unuttuğumu fark ettiğimde, lokantaya döndüm ama cüzdanı bulmama rağmen tüm param ve kredi kartlarım yoktu. Şu an çok çaresiz ve yalnız hissediyorum, ne yapabileceğimi bilmiyorum. Hesabımda okul ihtiyaçları için ayırabileceğim yeterli bütçem de maalesef yok. Okul ihtiyaçlarını karşılayabilmek için gerçekten çok çalışmıştım. Bugün gerçekten çok kötü bir gün benim için.

Merhaba,

Benim adım A. A., Türkiye' de yaşayan Suriyeli bir üniversite öğrencisiyim. Umarım, geçenlerde başıma gelen bu üzücü olay ile ilgilenirsin. Aslında bu olay ile elbette ilgilenmeyebilirsin ama tek bildiğim çaresiz oluşum ve dün akşam yemek yediğim lokantada cüzdanımı, içinde tüm param, kredi kartlarım ve kardeşimin okul ihtiyaçları için ayırdığım 500 Türk Lirası (TL) paramı unutmuş olmam. Bu parayı, uzun zamandır kötü günler geçiren öğrenci kardeşim için ayırmıştım ve şimdi kaybettim. Cüzdanımı unuttuğumu fark ettiğimde, lokantaya döndüm ama cüzdanı bulmama rağmen tüm param ve kredi kartlarım yoktu. Şu an çok çaresiz ve yalnız hissediyorum, ne yapabileceğimi bilmiyorum. Hesabımda okul ihtiyaçları için ayırabileceğim yeterli bütçem de maalesef yok. Okul ihtiyaçlarını karşılayabilmek için gerçekten çok çalışmıştım. Bugün gerçekten çok kötü bir gün benim için.

Merhaba,

Benim adım A. A., Türkiye' de yaşayan Yunan bir üniversite öğrencisiyim. Umarım, geçenlerde başıma gelen bu üzücü olay ile ilgilenirsin. Aslında bu olay ile elbette ilgilenmeyebilirsin ama tek bildiğim çaresiz oluşum ve dün akşam yemek

yediğim lokantada cüzdanımı, içinde tüm param, kredi kartlarım ve kardeşimin okul ihtiyaçları için ayırdığım 500 Türk Lirası (TL) paramı unutmuş olmam. Bu parayı, uzun zamandır kötü günler geçiren öğrenci kardeşim için ayırmıştım ve şimdi kaybettim. Cüzdanımı unuttuğumu fark ettiğimde, lokantaya döndüm ama cüzdanı bulmama rağmen tüm param ve kredi kartlarım yoktu. Şu an çok çaresiz ve yalnız hissediyorum, ne yapabileceğimi bilmiyorum. Hesabımda okul ihtiyaçları için ayırabileceğim yeterli bütçem de maalesef yok. Okul ihtiyaçlarımı karşılayabilmek için gerçekten çok çalışmıştım. Bugün gerçekten çok kötü bir gün benim için.

Ek 4: Temel Empati Ölçeği (TEÖ)**TEÖ**

Aşağıda size uyan ve uymayan özellikler sıralanmıştır. Lütfen her maddeye NE ÖLÇÜDE KATILIP KATILMADIĞINIZI uygun kutuyu X ile işaretleyerek belirtiniz. Lütfen cevap verirken olabildiğince dürüst olunuz.

1= Kesinlikle katılmıyorum 2= Katılmıyorum 3= Ne katılıyorum ne katılmıyorum 4= Katılıyorum 5= Kesinlikle katılıyorum

	1	2	3	4	5
1) Arkadaşımın duyguları beni pek etkilemez.					
2) Üzgün olan bir arkadaşımınla vakit geçirdikten sonra genellikle üzgün hissederim.					
3) Arkadaşım başarılı olduğunda onun ne kadar mutlu olduğunu anlayabilirim.					
4) İyi bir korku filmindeki karakterleri izleyince korkarım.					
5) Başkalarının duygularından hemen etkilenirim.					
6) Arkadaşlarımın korktuğunu anlamakta güçlük çekerim.					
7) Başka insanları ağlarken gördüğümde üzülmem.					
8) Başka insanların ne hissettikleri beni çok fazla ilgilendirmez.					
9) Birisi kendini kötü hissettiğinde onun neler hissettiğini genellikle anlayabilirim.					
10) Arkadaşlarımın korktuğunu genellikle anlarım.					
11) Televizyonda ya da filmlerde üzüntülü bir şeyler izlerken çoğunlukla ben de üzülürüm.					
12) İnsanların ne hissettiğini çoğunlukla onlar bana söylemeden anlayabilirim.					
13) Kızgın birini görmek hislerimi etkilemez.					
14) İnsanların neşeli olduğunu genellikle anlarım.					
15) Bir şeylerden korkmuş arkadaşlarımla birlikteyken ben de korkarım.					
16) Arkadaşımın kızgın olduğunu genellikle hemen fark ederim.					
17) Arkadaşlarımın hissettiklerine çoğunlukla kendimi kaptırırım.					
18) Arkadaşımın mutsuzluğu bana hiçbir şey hissettirmez.					
19) Arkadaşımın hissettiklerinin genellikle farkında değilimdir.					
20) Arkadaşlarımın mutlu oldukları anları anlamakta zorlanırım.					

Ek 5: Yardım Etme Metni

1. Okuduğunuz metinde verilen bilgiye göre, size 500 Türk Lirası (TL) bir bütçe verilse, kardeşinin okul ihtiyaçlarını karşılamasına yardım etmek için A. A. ile ne kadarını paylaşırsınız (Paylaşacağınız miktarlar Türk Lirası (TL) cinsindedir.)?

___0 ___ 50 ___ 100___ 150___ 200___ 250___ 300___ 350___
400___450 ___500

Ek 6: 1. Çalışma İçin Sosyal Kimlik Manipülasyon Formu

Fotoğrafta yer alan Türk üniversite öğrencisini düşünün. Bu öğrencinin durumunu değerlendirmeye çalışarak duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışın ve bunları kısaca yazınız (**Süreniz 2 dakikadır.**).

Merhaba,

Benim adım A. A., Türkiye’de yaşayan Türk bir üniversite öğrencisiyim. Umarım, geçenlerde başıma gelen bu üzücü olay ile ilgilenirsin. Aslında bu olay ile elbette ilgilenmeyebilirsin ama tek bildiğim çaresiz oluşum ve dün akşam yemek yediğim lokantada cüzdanımı, içinde tüm param, kredi kartlarım ve kardeşimin okul ihtiyaçları için ayırdığım 500 Türk Lirası (TL) paramı unutmuş olmam. Bu parayı, uzun zamandır kötü günler geçiren öğrenci kardeşim için ayırmıştım ve şimdi kaybettim. Cüzdanımı unuttuğumu fark ettiğimde, lokantaya döndüm ama cüzdanı bulmama rağmen tüm param ve kredi kartlarım yoktu. Şu an çok çaresiz ve yalnız hissediyorum, ne yapabileceğimi bilmiyorum. Hesabımda okul ihtiyaçları için ayırabileceğim yeterli bütçem de maalesef yok. Okul ihtiyaçlarını karşılayabilmek için gerçekten çok çalışmıştım. Bugün gerçekten çok kötü bir gün benim için.

Fotoğrafta yer alan Suriyeli üniversite öğrencisini düşünün. Bu öğrencinin durumunu değerlendirmeye çalışarak duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışın ve bunları kısaca yazınız (**Süreniz 2 dakikadır.**)

Merhaba,

Benim adım A. A., Türkiye’de yaşayan Suriyeli bir üniversite öğrencisiyim. Umarım, geçenlerde başıma gelen bu üzücü olay ile ilgilenirsin. Aslında bu olay ile elbette ilgilenmeyebilirsin ama tek bildiğim çaresiz oluşum ve dün akşam yemek yediğim lokantada cüzdanımı, içinde tüm param, kredi kartlarım ve kardeşimin okul ihtiyaçları için ayırdığım 500 Türk Lirası (TL) paramı unutmuş olmam. Bu parayı, uzun zamandır kötü günler geçiren öğrenci kardeşim için ayırmıştım ve şimdi kaybettim. Cüzdanımı unuttuğumu fark ettiğimde, lokantaya döndüm ama cüzdanı bulmama rağmen tüm param ve kredi kartlarım yoktu. Şu an çok çaresiz ve yalnız hissediyorum, ne yapabileceğimi bilmiyorum. Hesabımda okul ihtiyaçları için ayırabileceğim yeterli bütçem de maalesef yok. Okul ihtiyaçlarını karşılayabilmek için gerçekten çok çalışmıştım. Bugün gerçekten çok kötü bir gün benim için.

Ek 7: 1. Çalışma İçin Ulusal Kimlik Ölçeği

1.	Ait olduğunuz milliyetinizle kendinizi ne kadar özdeşleştiriyorsunuz?
	__0__ 10__ 20__ 30__ 40__ 50__ 60__ 70__ 80__ 90__ 100
Hiçbir zaman	Her zaman
2.	Milliyetiniz sizin için ne kadar önemli?
	__0__ 10__ 20__ 30__ 40__ 50__ 60__ 70__ 80__ 90__ 100
Hiçbir zaman	Her zaman
3.	Milliyetiniz ile gurur duyuyor musunuz?
	__0__ 10__ 20__ 30__ 40__ 50__ 60__ 70__ 80__ 90__ 100
Hiçbir zaman	Her zaman

Ek 8: Öznel İyi Oluş Ölçeği (ÖIO)**ÖIO**

Bu ölçekte kişiliğinizin ve yaşamınızın çeşitli yönlerine ilişkin ifadeler bulunmaktadır. Bu ifadeleri tek tek okuyarak, ifadenin size ne derece uygun olduğuna karar veriniz. İfade size ‘tamamen uygunsa’ cevap kağıdındaki (5); ‘çoğunlukla uygunsa’ (4); ‘orta derecede uygunsa’ (3); ‘biraz uygunsa’ (2); ‘hiç uygun değilse’ (1) numaralı boşluğun altına (X) işareti koyunuz. Lütfen tüm ifadelere boş bırakmadan cevap veriniz.

	Hiç uygun değil	Biraz uygun	Orta derecede uygun	Çoğunlukla uygun	Tamamen uygun
1. Geleceğe yönelik planlar yapmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5
2. Yaşamımda zevk alarak yaptığım etkinlik sayısı azdır	1	2	3	4	5
3. Genel olarak kendimi neşeli hissediyorum	1	2	3	4	5
4. Geriye dönüp baktığımda istediklerimin çoğunu elde edemediğimi görüyorum.	1	2	3	4	5
5. Kişilik özelliklerimden genel olarak memnunum.	1	2	3	4	5
6. İstedğim nitelikte ve sayıda arkadaşım olmamasına üzülüyorum.	1	2	3	4	5
7. Günlük yaşamımdaki sorumluluklarımı başarıyla yerine getiririm.	1	2	3	4	5
8. Ulaşmak istediğim ideallerim var.	1	2	3	4	5
9. İlgi ve yeteneklerime uygun etkinliklerin yaşamımdaki yeri istediğim ölçüdedir.	1	2	3	4	5
10. Küçük sorunları bile büyütürüm	1	2	3	4	5
11. Kendimi genel olarak canlı ve enerjik hissederim.	1	2	3	4	5
12. Yakın gelecekte yaşamımda güzel gelişmeler olacağına inanıyorum.	1	2	3	4	5
13. Kişilerarası ilişkilerde sıklıkla hayal kırıklığı yaşıyorum.	1	2	3	4	5
14. Yaşamıma beni ona bağlayacak anlamlar katmakta zorlanmam.	1	2	3	4	5
15. Beni eğlendiren faaliyetlere yeterince katılmıyorum.	1	2	3	4	5
16. Umutlarımın gerçekleşeceğine inanıyorum.	1	2	3	4	5
17. Mümkün olsa geçmiş hayatımı değiştiririm.	1	2	3	4	5
18. Ailemle olan ilişkilerimden memnunum.	1	2	3	4	5
19. Genelde hüzünlü ve düşünceliyim.	1	2	3	4	5
20. Yaşamımda yapmam gerekenleri düşünmek hoşuma gider.	1	2	3	4	5
21. Kendimi yalnız hissediyorum.	1	2	3	4	5
22. Amaçlarıma ulaşmak için çevremdeki olanakları etkili bir şekilde kullanabilirim.	1	2	3	4	5
23. Genel olarak kendimi huzurlu hissediyorum.	1	2	3	4	5
24. Başkalarının mutlu görüldüğü kadar mutlu olmayı isterdim.	1	2	3	4	5
25. Sorunları yaşamın öğretici ve doğal bir parçası olarak görürüm.	1	2	3	4	5

26. Çevremdeki insanların yaşamlarına imreniyorum.	1	2	3	4	5
27. Amaçlarıma ulaşmak için yeterince kararlı davranabilirim.	1	2	3	4	5
28. Yaşamımı genel olarak monoton ve sıkıcı buluyorum.	1	2	3	4	5
29. Sosyal ilişkilerimdeki girişkenlik yanımdan hoşnutum.	1	2	3	4	5
30. Kendime hedefler koymakta zorlanıyorum.	1	2	3	4	5
31. İç dünyamın zaman geçtikçe zenginleştiğini hissediyorum.	1	2	3	4	5
32. Tanıdığım insanların çoğundan daha fazla sıkıntım var.	1	2	3	4	5
33. Yaşamın zorluklarıyla baş etme gücüne güveniyorum.	1	2	3	4	5
34. Sevilen ve güvenilen biri olduğumu hissediyorum.	1	2	3	4	5
35. Geçmişte yaptığım hatalardan dolayı yoğun suçluluk duygusu yaşıyorum.	1	2	3	4	5
36. Serbest zamanlarımda zevkle vakit geçirecek bir uğraşı bulurum.	1	2	3	4	5
37. Yaşamım başarısızlıklarla dolu.	1	2	3	4	5
38. Güçlükler karşısında çabuk pes ederim.	1	2	3	4	5
39. Çevremde ihtiyaç duyduğumda destek alabileceğim insanlar var.	1	2	3	4	5
40. Sıklıkla ümitsiz ve çökkün hissediyorum.	1	2	3	4	5
41. Okumak ve çalışmak benim için zevkli uğraşılardır.	1	2	3	4	5
42. İsteklerime ve değerlerime uygun bir hayat sürüyorum.	1	2	3	4	5
43. Ailemle olan ilişkilerimde sorunlar yaşıyorum.	1	2	3	4	5
44. Yaşama iyimser bir açıyla bakabilme yönümden memnunum.	1	2	3	4	5
45. Arkadaşlarıma kendimi istediğim gibi ifade edemiyorum.	1	2	3	4	5
46. Başkalarına yardım edebilme ve onlara destek olma becerimden hoşnutum.	1	2	3	4	5

Ek 9: 1. Çalışma İçin Mağdur Görme Ölçümü

1. Yardım ettiğiniz kişiyi mağdur biri olarak görüyor musunuz?

__0__ 10__ 20__ 30__ 40__ 50__ 60__ 70__ 80__ 90__ 100

Hiç görmüyorum

Çok görüyorum

Ek 10: 2. Çalışma İçin Yardım Etme Davranışı Ölçümü

1. Araştırmacı tarafından düzenlenen UNICEF' e (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu) katkı sağlamak amacıyla düzenlediğimiz yardım kampanyasına katılmak ister misiniz?

____Evet ____Hayır

2. Yardım kampanyası için ne kadarlık bir yardımda bulunmak istersiniz?

Ek 11: İkinci Pilot Çalışmanın Demografik Bilgi Formu ve Onam Formu**GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU**

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Psikoloji Doktora Programına bağlı olarak Prof. Dr. Hamit COŞKUN ve Araştırma Görevlisi Elvan Kiremitçi tarafından yürütülmektedir.

Çalışmanın amacı, yardım etme davranışına yönelik kapsamlı bir inceleme yapmaktır. Cevaplarınız tamamıyla gizli tutulacak, bütün cevaplar toplu olarak araştırma amacıyla değerlendirilecektir. Anket, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular içermemektedir. Ancak, katılım esnasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz anketi cevaplamayı yarıda bırakabilirsiniz. Anket bitince, bu çalışma ile ilgili sorularınız için veya çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için Psikoloji Bölümü Araştırma Görevlisi Elvan Kiremitçi (Oda No: 14, E-posta: kiremitci.elvan@gmail.com) ile iletişim kurabilirsiniz. Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz.

VOLUNTARY PARTICIPATION FORM

This study was carried out by Hamit Coskun and Elvan Kiremitci, from Abant İzzet Baysal University Psychology Department.

The purpose of the study is to conduct an extensive review of the behavior of helping. Your answers will be kept completely confidential, and all answers will be evaluated collectively for research purposes. However, you can stop responding to the questionnaire if you feel uncomfortable for any reason. At the end of the questionnaire, you can contact with Elvan Kiremitci (E-mail: kiremitci.elvan@gmail.com) for questions about this study or for more information about the study. Thank you in advance for participating.

DBF

Lütfen size uygun gelen seçeneğin yanına işaret koyunuz ve cevaplanmamış soru bırakmayınız.

1. Cinsiyetiniz: Kadın Erkek
2. Yaşınız: _____
3. Eğitim Durumunuz?
 Lisans Yüksek lisans Doktora
4. Daha önce bir yardım kuruluşunda çalıştınız mı?
 Evet Hayır Halen Çalışıyorum
5. Gönüllü bir çalışmada yer aldınız mı?
 Evet Hayır
6. Ne sıklıkla bağış yaparsınız?
 Hiçbir zaman
 Nadiren
 Bazen
 Çoğu kez
 Her zaman

DBF

Please check next to the appropriate option and do not leave unanswered questions.

1. Sex: Female Male
2. Age: _____
3. Education: Bachelor's Degree Master PhD
4. Have you ever worked in a charity before?
 Yes No I am still working
5. Have you ever involved in a volunteer work?
 Yes No
6. How often do you donate?
 Never
 Rarely
 Sometimes
 Often
 Always

Ek 12: İkinci Pilot Çalışmanın Sosyal Kimlik Manipülasyonu

Merhaba,

Benim adım A. A., Suriyeli bir üniversite öğrencisiyim. Umarım, geçenlerde başıma gelen bu üzücü olay ile ilgilenirsin. Aslında bu olay ile elbette ilgilenmeyebilirsin ama tek bildiğim çaresiz oluşum ve dün akşam yemek yediğim lokantada cüzdanımı, içinde tüm param, kredi kartlarım ve kardeşimin okul ihtiyaçları için ayırdığım 500 Türk Lirası (TL) paramı unutmuş olmam. Bu parayı, uzun zamandır kötü günler geçiren öğrenci kardeşim için ayırmıştım ve şimdi kaybettim. Cüzdanımı unuttuğumu fark ettiğimde, lokantaya döndüm ama cüzdanı bulmama rağmen tüm param ve kredi kartlarım yoktu. Şu an çok çaresiz ve yalnız hissediyorum, ne yapabileceğimi bilmiyorum. Hesabımda okul ihtiyaçları için ayırabileceğim yeterli bütçem de maalesef yok. Okul ihtiyaçlarımı karşılayabilmek için gerçekten çok çalışmıştım. Bugün gerçekten çok kötü bir gün benim için.

Hello everyone,

My name is A. A., from Syria. I hope you are interested in this sad event that has been happening recently. In fact, you may not be interested in this event, but all I know is that I have forgotten my wallet in where I ate at yesterday evening. I had my 100 Euros, my credit cards and my brother's school needs. I have reserved this money for my student brother who has had bad days for a long time and now I have lost it. When I realized I had forgotten my wallet, I returned to the restaurant but I did not have all my money and credit cards even though I did find the wallet. I feel so helpless and lonely right now, I do not know what I can do. Unfortunately, there is not enough budget to allocate his school needs for my account. I worked really hard to have his school needs. Today is a really bad day for me.

Ek 13: İkinci Pilot Çalışmanın Ulusal Kimlik Ölçeği

1. Ait olduğunuz milliyetinizle kendinizi ne kadar özdeşleştiriyorsunuz?

__0__ 10__ 20__ 30__ 40__ 50__ 60__ 70__ 80__ 90__ 100

Hiçbir zaman

Her zaman

1.How do you identify yourself with your nationality that you belong to (%)?

__0__ 10__ 20__ 30__ 40__ 50__ 60__ 70__ 80__ 90__ 100

Never

Always

Ek 14: İkinci Pilot Çalışmanın Yardım Etme Davranışı Ölçümü

1. Okuduğunuz metinde verilen bilgiye göre, size 500 Türk Lirası (TL) bir bütçe verilse, kardeşinin okul ihtiyaçlarını karşılamasına yardım etmek için A. A. ile ne kadarını paylaşırsınız (Paylaşacağınız miktarlar Türk Lirası (TL) cinsindedir.)?

__0__ 10__ 20__ 30__ 40__ 50__ 60__ 70__ 80__ 90__ 100

According to the information given in the text you read, if you are given a budget of 100 Euros, how much will you share with Ahmet to help his brothers school needs?

__0__ 10__ 20__ 30__ 40__ 50__ 60__ 70__ 80__ 90__ 100

Ek 15: İkinci Pilot Çalışmanın Yardım Sonrası Mutluluk Ölçümü

1. Biraz önce yaptığınız yardımınızdan dolayı kendinizi ne kadar mutlu hissettiniz?

__0__ 10__ 20__ 30__ 40__ 50__ 60__ 70__ 80__ 90__ 100

Hiç mutlu değilim

Çok mutluyum

1. How happy did you feel because of your help you just did (%)?

__0__ 10__ 20__ 30__ 40__ 50__ 60__ 70__ 80__ 90__ 100

I am not happy

I am happy

Ek 16: İkinci Pilot Çalışmada Katılımcıların Ülkelerine Göre Dağılımları

Ülke	N	%
Türkiye	277	55.1
Almanya	33	6.6
Amerika	14	2.8
Avusturya	1	.2
Avustralya	2	.4
Azerbaycan	4	.8
Belçika	2	.4
Çin	2	.4
Ermenistan	1	.2
Fransa	8	1.6
Hırvatistan	2	.4
Hindistan	1	.2
Hollanda	14	2.8
İngiltere	11	2.2
İran	3	.6
İskoçya	1	.2
İspanya	29	5.8
İsrail	2	.4
İsveç	3	.6
İtalya	25	5.0
Kanada	3	.6
Kazakistan	1	.2
K.K.T.C.	1	.2
Kırgızistan	1	.2
Kolombiya	1	.2
Kosta Rika	1	.2
Litvanya	2	.4
Lübnan	1	.2
Macaristan	1	.2
Malezya	3	.6
Malta	2	.4
Meksika	9	1.8
Norveç	1	.2
Polonya	11	2.2
Portekiz	9	1.8
Romanya	4	.8
Rusya	1	.2
Sırbistan	1	.2
Slovakya	1	.2
Suudi Arabistan	4	.8
Şili	2	.4
Tacikistan	1	.2
Türkmenistan	2	.4
Ukrayna	1	.2
Yunanistan	4	.8

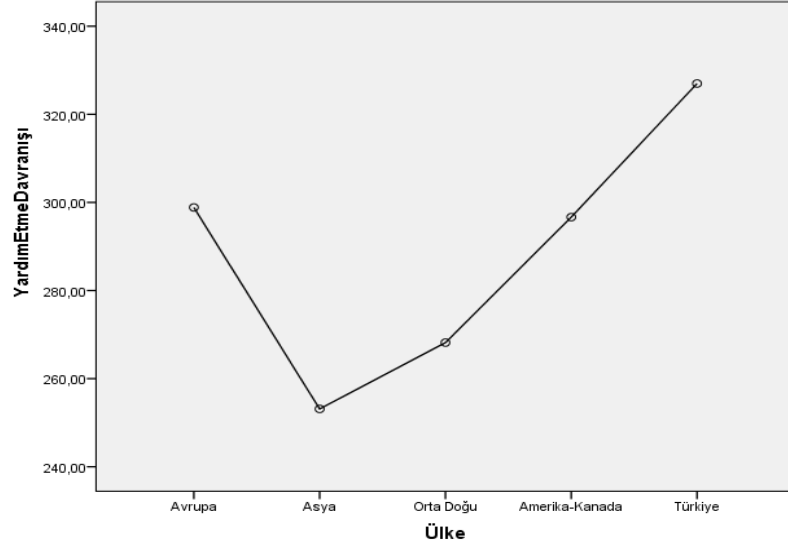
Ek 17: İkinci Pilot Çalışmada Katılımcıların Demografik Özellikleri

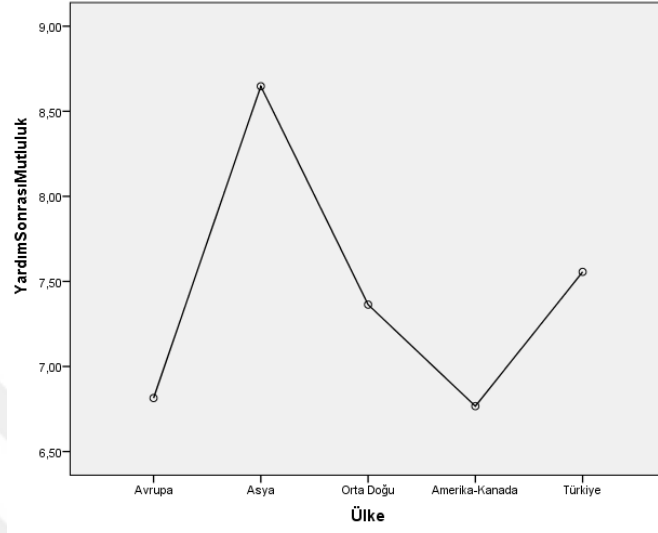
Demografik Özellikler	N	%
Cinsiyet		
Kadın	355	70.6
Erkek	148	29.4
Yardım		
1(Evet)	148	29.42
2(Hayır)	330	65.60
3(Halen Çalışıyorum)	25	4.98
Gönüllü Çalışma		
1(Katılıyorum)	343	68.19
2(Katılmıyorum)	160	31.81
Bağış Sıklığı		
1(Hiçbir Zaman)	47	9.3
2(Nadiren)	147	29.2
3(Bazen)	161	32.0
4(Çoğu Kez)	90	17.9
5(Her Zaman)	58	11.5

Ek 18: İkinci Pilot Çalışmada Ülke Koşuluna Göre Değişkenlerinin İncelenmesi

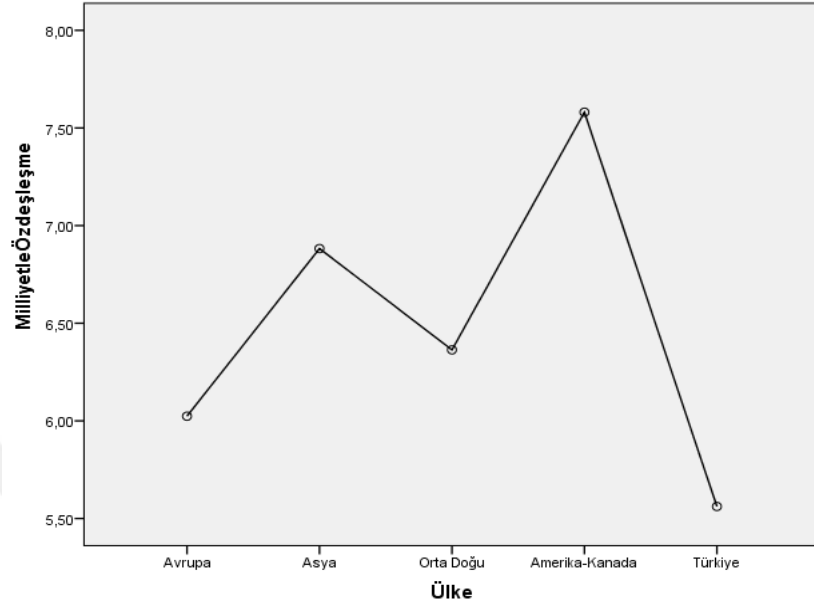
Değişkenler	Türkiye	Avrupa	Asya	Orta Doğu	Amerika	F	p
Yardım Etme Davranışı	326.99 (153.00)	298.86 (200.85)	253.12 (212.50)	268.18 (231.60)	296.67 (210.37)	1.38	.23
Yardım Sonrası Mutluluk	7.55 (2.39)	6.81 (2.23)	8.64 (2.18)	7.36 (3.26)	6.76 (2.66)	4.31	.00**
Milliyetle Özdeşleşme	5.56 (3.08)	6.02 (2.38)	6.88 (3.17)	6.36 (1.85)	7.58 (2.70)	4.39	.00**

* $p < .05$, ** $p < .01$

Ek 19: İkinci Pilot Çalışmada Yardım Etmenin Ülke Koşuluna Göre Farklılaşması

Ek 20: İkinci Pilot Çalışmada Mutluluğun Ülke Koşuluna Göre Farklılaşması

Ek 21: İkinci Pilot Çalışmada Milliyetle Özdeşleşmenin Ülke Koşuluna Göre Farklılaşması

Ek 22: İkinci Pilot Çalışmada Kültür Koşuluna Göre Değişkenlerin İncelenmesi

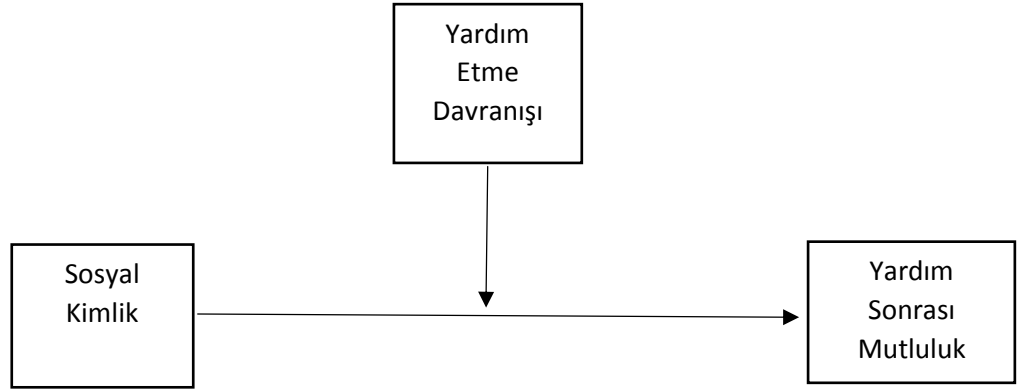
Değişkenler	Bireyci	Toplulukçu	t	df	p
Yardım Etme Davranışı	298.53 (201.78)	320.97 (160.34)	1.38	351.18	.16
Yardım Sonrası Mutluluk	6.80 (2.29)	7.60 (2.42)	3.74	434.48	.00**
Milliyetle Özdeşleşme	6.27 (2.50)	5.66 (3.06)	-2.42	475.61	.01**

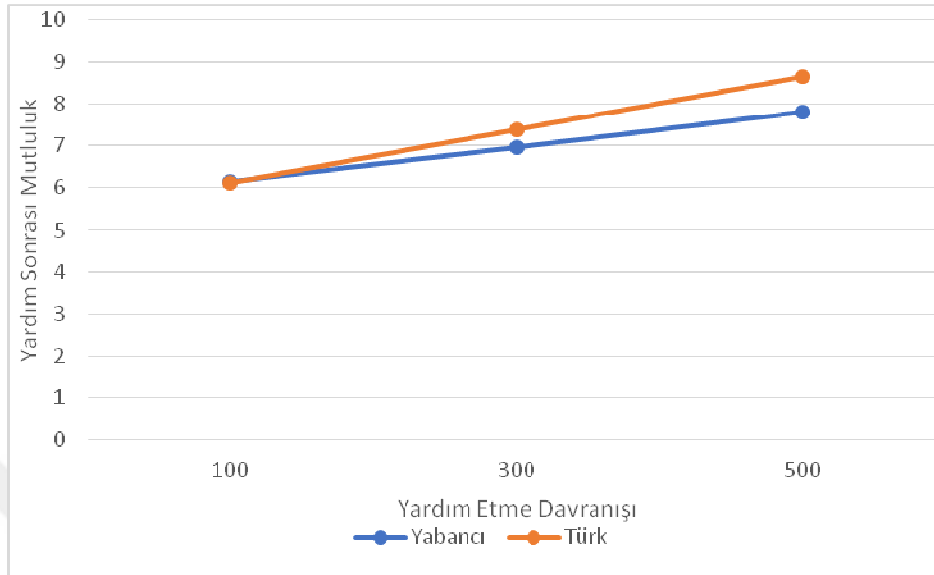
* $p < .05$, ** $p < .01$

Ek 23: İkinci Pilot Çalışmada Yardım Etmenin Düzenleyici Rolü

Model Değişkenleri	<i>b</i>	<i>SH</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	%95 <i>CI</i>		ΔR^2	R^2
					<i>Alt S.</i>	<i>Üst S.</i>		
Yordayıcı Değişkenler (Sabit)	5.97	.61	9.82	.00	4.78	7.17		
Temel Etkiler								
Sosyal Kimlik	-.25	.41	-.62	.53	-1.05	.55		
Yardım Etme	.00	.00	1.15	.25	-.00	.00		
2 Yönlü Etkileşimler								
Sosyal Kimlik*Yardım Etme	.00	.00	1.96	.05	.00	.00		
Model^a							.40	.16

* $p < .05$; $p < .01$; Yordanan değişken = Yardım Sonrası Mutluluk

Ek 24: İkinci Pilot Çalışmanın Araştırma Deseni

Ek 25: İkinci Pilot Çalışmada Yardım Etme Davranışının Düzenleyicilik Grafiği

Ek 26: Etik Kurul Onay Belgesi

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Arş. Görv. Elvan KİREMİTÇİ
 Abant İzzet Baysal Üniversitesi
 Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

Sayın Arş. Görv. Elvan KİREMİTÇİ,

“Üniversite Öğrencilerinde Mevsimsellik ve Öznel İyi Oluş İlişkisinin İncelenmesi”
 konulu araştırmanız ile ilgili olarak Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan
 Araştırmaları Etik Kuruluna yapmış olduğunuz başvuru (Protokol NO. 2016/171)
 Kurulumuzun 05.12.2016 tarihli ve 2016/07 toplantısında değerlendirilerek etik olarak uygun
 bulunmuştur. Bilgilerinize sunarız.

Bu oturuma katılmadı
 Prof. Dr. Hamit COŞKUN (Başkan)

M. Eriş
 Prof. Dr. Mehmet ZRYİĞİT (Üye)

Altay Eren
 Doç. Dr. Altay Eren (Üye)

H. Birol Yalçın
 Doç. Dr. H. Birol YALÇIN (Üye)

Seval Alkoy
 Doç. Dr. Seval ALKOY (Üye)

Abdullah Durakoğlu
 Y. Doç. Dr. Abdullah DURAKOĞLU (Üye)

Zuhal Demirci
 Av. Zuhal Demirci (Üye)

ÖZ GEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Elvan KİREMİTÇİ CANİÖZ

Doğum Tarihi : 08.10.1990

Doğum Yeri : İZMİR

Eğitim Durumu: 2016-2019 **Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Doktora Eğitimi**

2013-2016 **Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Yüksek Lisans Eğitimi**

2008-2012 **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Psikoloji Bölümü**

2004-2008 **İzmir Bornova Yunus Emre Anadolu Lisesi**

1997-2004 **İzmir Buca Mimar Kemalettin İlköğretim Okulu**

Yabancı Diller : **İngilizce**

YDS:62.50

YÖKDİL: 76.25

Deneyimler : İspanya'nın Zamora kentinde, Fundacion Intras adlı kurumda stajyer psikolog olarak 6 ay boyunca çalıştı. Ardından, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'ne araştırma görevlisi olarak atandı. Doktora eğitimi sonrasında, Gümüşhane Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde çalışmaya devam edecek.